

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Trendy a faktory ekonomické diferenciacie v EU

Bc. Kristýna Francová

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kristýna Francová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Trendy a faktory ekonomické diferenciaci v EU

Název anglicky

Trends and Factors of Economic Differentiation in EU

Cíle práce

Hlavním cíl práce spočívá v analýze vybraných ekonomických ukazatelů a posouzení jejich konvergenčních (divergenčních) trendů. Předmětem dílčích cílů jsou klíčové faktory, které ovlivňují ekonomickou diferenciaci jednotlivých zemí EU (v definovaném kontextu).

Metodika

Metodickým východiskem je vymezení časového období, volba soustavy relevantních makroekonomických ukazatelů, věcné zaměření, přehled řešené problematiky ve světle teorií a použití metod analýzy – syntézy, indukce – dedukce, komparace, kvantitativních metod ap.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 s.

Klíčová slova

Ekonomická diferenciacie, konvergence, faktory, trendy, EU

Doporučené zdroje informací

- FASSMANN, M. *Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie : (ekonomická konvergence, konkurenceschopnost a sociální soudržnost)*. [Praha]: Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, 2002. ISBN 80-238-8699-1.
- HOLMAN, R. *Ekonomie*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.
- SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
- SEDLÁČEK, T. *Ekonomie dobra a zla : po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. Praha: 65. pole, 2012. ISBN 978-80-87506-10-3.
- SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.
- TOMŠÍK, V. – NACHTIGAL, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-361-0.
- VLČEK, J. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3.
- ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie : přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-472-4.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 15. 3. 2018

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Trendy a faktory ekonomické diferenciacie v EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 6.dubna 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Miroslavu Svatošovi, CSc. za cenné rady a užitečné poznatky při vypracování diplomové práce.

Trendy a faktory ekonomické diferenciacie v EU

Abstrakt

Diplomová práce hodnotí trendy ekonomické diferenciacie v Evropské unii a identifikuje jejich faktory. Práce se zabývá tím, jak se v důsledku rozšíření EU o zaostalé země střední a východní Evropy měnil unijní průměr vybraných makroekonomických ukazatelů. Na základě vývoje těchto ukazatelů posuzuje, zda během časového období od roku 2000 do roku 2018 docházelo k prohlubování unijní diferenciacie, nebo naopak zda docházelo ke konvergenčním procesům.

Klíčová slova: Ekonomická diferenciacie, ekonomická konvergence, faktory, trendy, Evropská unie, HDP, ekonomický růst

Trends and Factors of Economic Differentiation in EU

Abstract

This diploma thesis evaluates trends of economic differentiation in the European Union and identifies its factors. This diploma thesis deals with how the average of selected macroeconomic indicators changed as a result of the EU enlargement to the backward countries of Central and Eastern Europe. On the basis of these indicators, it assesses whether the Union differentiation has deepened during the period 2000 to 2018 or whether convergence processes have taken place.

Keywords: Economic differentiation, economic convergence, factors, trends, European Union, GDP, economic growth

Obsah

1 Úvod	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	16
3.1 Ekonomický růst	16
3.1.1 Ukazatele ekonomického růstu	17
3.1.1.1 Absolutní přírůstek HDP	17
3.1.1.2 Koeficient růstu HDP	18
3.1.1.3 Tempo růstu HDP	18
3.1.1.4 HDP na obyvatele.....	18
3.1.2 Parita kupní síly	18
3.1.3 Alternativní ukazatele ekonomického růstu	19
3.1.4 Determinanty ekonomického růstu.....	20
3.1.4.1 Lidské zdroje	20
3.1.4.2 Přírodní zdroje	21
3.1.4.3 Kapitál	21
3.1.4.4 Technologická změna a inovace.....	21
3.1.5 Modely ekonomického růstu	22
3.1.5.1 Solowův model hospodářského růstu (1956)	23
3.1.5.2 Romerův model (1990)	23
3.2 Ekonomická konvergence	24
3.2.1 Nominální a reálná konvergence	25
3.2.1.1 Konvergence cenové a mzdové úrovně.....	25
3.2.2 Koncepty konvergence	27
3.2.3 Beta a sigma konvergence	27
3.2.4 Determinanty konvergence	28
3.2.5 Maastrichtská konvergenční kritéria.....	28
3.2.6 Vymezení Maastrichtských konvergenčních kritérií	29
3.2.6.1 Kritérium cenové stability	29
3.2.6.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	30
3.2.6.3 Kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů	30
3.2.6.4 Kritérium stavu veřejných financí	31

3.3	Trh práce	32
3.3.1	Základní charakteristiky	32
3.3.1.1	Zaměstnané osoby	33
3.3.1.2	Nezaměstnané osoby	33
3.3.1.3	Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	33
3.3.2	Ukazatele trhu práce	34
3.3.3	Klasifikace osob na trhu práce.....	35
3.3.4	Produktivita práce	35
3.3.5	Náklady práce	36
4	Vlastní práce	38
4.1	Hospodářský růst EU v období 2000-2018.....	38
4.1.1	HDP EU a jeho tempo růstu v období 2000-2018.....	40
4.1.2	Tempo růstu HDP členských států	43
4.1.2.1	Předkrizový ekonomický růst.....	44
4.1.2.2	Krizové období	45
4.1.2.3	Po krizové období a oživení unijních ekonomik	46
4.1.3	Podíl členských států na přírůstku HDP	48
4.1.4	Ekonomická úroveň zemí EU	51
4.2	Ekonomická konvergence	56
4.2.1	Průběh reálné konvergence nových zemí	57
4.2.2	Přibližování cenové hladiny nových zemí	59
4.2.3	Přibližování čisté mzdy nových zemí	62
4.3	Trh práce	65
4.3.1	Zaměstnanost	65
4.3.2	Nezaměstnanost	67
4.3.3	Produktivita práce	70
5	Výsledky	74
5.1	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP	74
5.1.1	Dílčí závěr.....	81
5.2	Reálná konvergence	82
5.2.1	Dílčí závěr.....	84
5.3	Přibližování cenové úrovně a průměrné mzdy.....	87
5.3.1	Konkurenceschopnost.....	88
5.4	Trh práce	89
6	Závěr	90
7	Seznam použitých zdrojů	93
8	Přílohy	102

Příloha A	Reálné HDP v období 2000-2009 (mld. EUR).....	102
Příloha B	Reálné HDP v období 2010-2018 (mld. EUR).....	103
Příloha C	Tempo růstu reálného HDP v období 2000-2018 (%).....	104
Příloha D	Podíl členských zemí na unijním přírůstku HDP v období 2000-2018	105
Příloha E	Reálné HDP na obyvatele v PPS v období 2000-2018 (EU=100) ..	106
Příloha F	Změna ekonomické úrovně nových zemí (EU-15 = 100)	107
Příloha G	Cenová hladina v období 2000-2018 (EU-15=100)	108
Příloha H	Cenová hladina skutečné individuální spotřeby v období 2000-2018 (EU-15=100)	109
Příloha I	Průměrná čistá mzda v období 2000-2018 (EU-15=100)	110
Příloha J	Míra zaměstnanosti (osob ve věku 15-64 let) v období 2000-2018 (%)	111
Příloha K	Míra nezaměstnanosti (osob ve věku 15-74 let) v období 2000-2018 (%)	112
Příloha L	Reálná produktivita práce v období 2000-2018 (EU=100)	113

Seznam grafů

Graf 1	Vývoj tempa růstu reálného HDP EU (%)	42
Graf 2	Změna HDP na obyvatele v PPS nových zemí v období 2000-2008 (EU-15=100)	58
Graf 3	Změna HDP na obyvatele v PPS nových zemí v období 2010-2018 (EU-15=100)	59
Graf 4	Index cenové hladiny členských zemí EU, rok 2018 (EU-15=100).....	60
Graf 5	Index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby, rok 2018 (EU-15=100).....	61
Graf 6	Změna cenové hladiny skutečné individuální spotřeby v období 2000-2018 (EU-15=100)	62
Graf 7	Průměrná čistá mzda v PPS, rok 2018 (EU-15=100).....	63
Graf 8	Změna průměrné čisté mzdy v PPS v období 2000-2018 (EU-15=100).....	64
Graf 9	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2010 (%)	75
Graf 10	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2010 (%) detail	76
Graf 11	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2014 (%)	77
Graf 12	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2014 (%) detail	78
Graf 13	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2018 (%)	79
Graf 14	Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2014 (%) detail	80

Seznam tabulek

Tabulka 1	Podíl reálného HDP členských zemí na unijním objemu reálného HDP v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100), index změny	39
Tabulka 2	Objem reálného HDP EU v období 2000-2018: relativní (EU=100) a absolutní (mil. EUR)	41
Tabulka 3	Průměrné tempo růstu reálného HDP, období 2000-2018 (%), průměr EU=1,020	43
Tabulka 4	Podíl členských států na přírůstku unijního reálného HDP v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100)	49

Tabulka 5 HDP na obyvatele v PPS v letech 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100), index trendu konvergence.....	52
Tabulka 6 Vývoj reálného HDP na obyvatele v PPS v období 2000-2018 (rok 2000 = 100) ..	53
Tabulka 7 Zaměstnaní ve věku 15-64 let v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (%)	66
Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (%)	68
Tabulka 9 Vývoj reálné produktivity práce EU a EU-15 v období 2000-2018, rok 2000=10070	
Tabulka 10 Reálná produktivita práce EU a členských zemí v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100)	71
Tabulka 11 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2003 (EU=100).....	82
Tabulka 12 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2004 (EU=100),.....	83
Tabulka 13 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2018 (EU=100).....	84

Seznam použitých zkratk

ČSÚ – Český statistický úřad

ECB – Evropská centrální banka

EU – Evropská unie

EUR – Kódové označení eura

HDP – Hrubý domácí produkt

MMF – Mezinárodní měnový fond

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PPS – Standard kupní síly

Seznam použitých kódů zemí

AT – Rakousko

BE – Belgie

BG – Bulharsko

CY – Kypr

CZ – Česká republika

DE – Německo

DK – Dánsko

EE – Estonsko

EL – Řecko

ES – Španělsko

EU-15 – Kódové označení starých zemí (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie)

FI – Finsko

FR – Francie

HR – Chorvatsko

HU – Maďarsko

IE – Irsko

IT – Itálie

LT – Litva

LU – Lucembursko
LV – Lotyšsko
MT – Malta
NL – Nizozemsko
PL – Polsko
PT – Portugalsko
RO – Rumunsko
SE – Švédsko
SI – Slovinsko
SK – Slovensko
UK – Veľká Británie (Spojené kráľovstvá Veľkej Británie a Severného Írska)

1 Úvod

Evropské integrační uskupení prošlo od svého vzniku prudkým vývojem, od prohlubování spolupráce až po rozšiřující integraci ekonomických aktivit. Nedílnou součástí tohoto vývoje bylo rozšiřování členské základy a z původních šesti signatářů tvořilo unijní celek v roce 1995 15 zemí severní, západní a jižní Evropy. Po pádu Berlínské zdi a zhroutilí komunistického režimu se otevřel proces integrace i pro bývalé země Sovětského svazu. Evropská Unie tak stála před důležitou výzvou, neboť by se jednalo o největší rozšíření v její historii, ale také před určitým ohrožením. Bývalé země Sovětského svazu vykazovaly značné ekonomické nerovnosti, které mohly narušit unijní heterogenitu.

Vstup postkomunistických zemí by Evropské unii přinesl značná pozitiva i negativa. EU chtěla rozšířením posílit politickou pozici Evropy v mezinárodním prostředí, zároveň by získala přístup na nový, nabídkově nedostatečně nasycený trh střední a východní Evropy. Naopak rizika spojená s rozšířením byla spojena s vysokými náklady, s nezbytným strukturálním přizpůsobením (problematika volného pohybu pracovních sil) a patřičnými reformami, zvláště v oblasti zemědělství, ekologických programů apod. Evropská unie se taktéž obávala silných migračních tlaků, ke kterým by došlo v případě nevyrovnávání ekonomické a životní úrovně obyvatelstva zemí střední a východní Evropy (Plchová a kol., 2010).

Po diskusi všech výhod a nevýhod k velkému rozšíření, i přes existenci patřičných rizik, došlo. Evropskou unii přitahovala představa stabilního evropského regionu ve všech oblastech, zvláště politické oblasti, hospodářské a bezpečnostní. Dalším lákadlem byla levná pracovní síla zemí střední a východní Evropy, čímž by EU posílila svou mezinárodní konkurenceschopnost.

Kandidátské země se naopak mohly v důsledku integrace výrazněji podílet na vytváření budoucnosti Evropy, dále předpokládaly růst důvěryhodnosti a atraktivity pro zahraniční investory a měly možnost využít výhod vnitřního trhu (Dvoroková, 2012). Nedílnou součástí integračních výhod bylo získání finančních zdrojů z fondů EU.

Rozšířením o zaostalé země střední a východní Evropy se z Evropské unie stal ekonomicky nestejnorodý celek. Evropská unie se tedy vyznačovala výraznou ekonomickou diferenciací. Předností nových zemí byl rychlý ekonomický růst, v jehož důsledku by docílily přiblížení ekonomické úrovně k vyspělým zemím. Tento proces se označuje termínem reálná konvergence. V následující práci je předloženo, jakými trendy se tento proces vyvíjel a jaké faktory na něj během sledovaného období od roku 2000 do roku 2018 působily.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tato diplomová práce se zabývá tématem ekonomické diferenciaci v Evropské unii. Hlavním cílem práce je analýza vývoje ekonomické síly, ekonomické úrovně členských zemí EU a posouzení jejich konvergenčních, popř. divergenčních trendů. Hlavní cíl je doplněn dílčími cíli, jež spočívají v identifikaci klíčových faktorů, které ovlivňují ekonomickou diferenciaci jednotlivých zemí EU. Dalším dílčím cílem je zjištění heterogenity členských zemí EU dle ukazatelů cenové a mzdové úrovně a v neposlední řadě diferenciaci trhu práce v EU.

2.2 Metodika

Předložená diplomová práce je složena z teoretických východisek, vlastní práce a výsledků. Teoretická východiska představují teoretický vhled do zkoumané problematiky. Metodou deskripce je z odborné literatury zpracována literární rešerše. V teoretických východiscích jsou mimo jiné popsány vybrané makroekonomické ukazatele, včetně jejich metodiky výpočtů, jež jsou použity ve vlastní práci.

Pro analýzu vývoje vybraných makroekonomických ukazatelů a posouzení jejich konvergenčních, popř. divergenčních trendů je vymezeno časové období od roku 2000 do roku 2018. Časové období pokrývá alespoň jeden ekonomický cyklus a zohledňuje nejen výchozí stavy členských zemí, ale i proces rozšiřování EU.

Vlastní práce je řešena na základě komparace a analýzy. Jedná se především o horizontální trendovou analýzu, popř. strukturální vertikální analýzu. Dále je použita komparativní analýza vybraných ukazatelů pro zhodnocení jejich diferenciaci mezi „starými“ a „novými“ členskými zeměmi Evropské unie.

Vývoj vybraných ekonomických ukazatelů je zachycen v tabulkách a grafech. Tabulky vždy na prvních řádcích obsahují data za EU a za EU-15. Data za EU jsou chápána za všechny členské země, jež byly v daném roce členy unie. Ve vlastní práci jsou v důsledku délky časového období zpracovány tabulky tak, že zobrazují hodnoty daných ukazatelů v roce 2003, dále v letech 2004, 2007 a 2013 (a to pro zachycení změny průměrných hodnot způsobené rozšiřování unie); a v nejaktuálnějším roce 2018. Tabulky zahrnující data všech let časového období se vždy nacházejí v přílohách.

Všechna podkladová data, jež jsou v této práci použita, jsou z důvodu zachování jednotné metodiky převzata pouze ze statistického úřadu Evropské unie (Eurostat). Pro ukazatele HDP je použito srovnatelné reálné HDP (v cenách za rok 2010).

V kapitole s výsledky jsou pak shrnuty nejdůležitější poznatky z předešlých analýz.

3 Teoretická východiska

Tato kapitola představuje teoretický vhled do zkoumané problematiky. V následujících podkapitolách jsou představena témata ekonomického růstu, ekonomické konvergence a trhu práce. Text je zpracován tak, aby přinesl pohledy různých autorů na dané problematiky.

Nejprve se práce zaměřuje na téma ekonomického růstu, jeho definici, ukazatele a faktory, jež ho ovlivňují. Dále okrajově představuje některé modely ekonomického růstu, které již hovoří o ekonomické konvergenci. Ekonomické konvergenci je pak věnována samostatná část, která definuje samotný pojem ekonomické konvergence a představuje nominální a reálnou konvergenci. Dále se zabývá koncepty a hodnocením ekonomické konvergence. V rámci nominální konvergence jsou představena Maastrichtská konvergenční kritéria. Poslední část teoretických východisek představuje trh práce a jeho základní charakteristiky a ukazatele.

3.1 Ekonomický růst

Ekonomové Samuelson, Nordhaus (2010, s. 502) definují ekonomický růst jako „*růst potencionálního výstupu v dlouhém období. Růst výstupu na hlavu je důležitým cílem vlády, protože je spojen s rostoucími průměrnými reálnými příjmy a rostoucí životní úrovní*“.

Schlossarek a kol. (2016) definují ekonomický růst jako proces, jenž zvyšuje produkční kapacitu ekonomiky – o ekonomickém růstu lze hovořit jako o důsledku nárůstu aktuálního objemu produkce, včetně růstu schopnosti a kapacity produkovat statky v dlouhém období. Na základě ekonomického růstu se zvyšují průměrné příjmy obyvatelstva, což dle Schlossarka a kol. (2016) vede k růstu úrovně lidského rozvoje, a to dvěma způsoby. Za prvé se jedná o přímé působení vyšších příjmů obyvatelstva, kdy se jednotlivcům zvyšují schopnosti a potencionální možnosti. A za druhé, tedy nepřímé působení, kdy v důsledku soukromých a veřejných výdajů roste úroveň v oblasti vzdělání a zdraví. Efekty zapříčiněné ekonomickým růstem jsou však rozdílné a závisí na mnoha faktorech (ekonomické, sociální, kulturní atp.).

Zvyšování životní úrovně, blahobytu, resp. celkové prosperity obyvatelstva a ekonomický růst je uváděn jako jeden z nejhlavnějších hospodářsko-politických cílů. Je však důležité zdůraznit, že se jedná o růst ekonomiky z pohledu dlouhodobého a zároveň je třeba si uvědomit, že ekonomický růst nemusí automaticky znamenat zvyšování životní úrovně (Cihelková, 2005).

Životní úroveň obyvatelstva je pojem, který je v rámci integračních cílů hojně používán, avšak jeho přesná, kompletní definice neexistuje. Životní úroveň může být rozdílně vnímána

z ekonomického či sociologického pohledu – ekonomové vysvětlují životní úroveň jako ukazatele, který se dá kvantifikovat – může zahrnovat hodnotu příjmů, spotřeby na osobu, výše důchodu atp. (Knausová, 2005); sociologové přidávají k pojmu životní úrovně také důležitost uspokojování dalších životních potřeb obyvatelstva, jako je zdravotní péče, vzdělání, bydlení, kultura atp. (Klimentová, 2009).

3.1.1 Ukazatele ekonomického růstu

Růst potřeb patří mezi lidské vlastnosti a neobejde se bez růstu výkonu ekonomiky. Uspokojení rostoucích potřeb vede ke zvyšování životní úrovně a dalším pozitivním změnám ve struktuře spotřeb domácností. Produkce a spotřeba se považuje za významnou část hospodářského výsledku a o jeho zvyšování se hovoří jako o ekonomickém růstu. Ekonomický růst může nabývat kladných, nulových, nebo záporných hodnot. V ekonomii se používají termíny ekonomická prosperita, stagnace, nebo recese (Vlček, 2016).

Abrhám (2011) říká, že ekonomický růst lze sledovat v krátkém anebo dlouhém období. Ve dlouhém období se pozoruje zvyšování potenciálního produktu (resp. výstupu při využití všech výrobních faktorů), kdežto v krátkém období se rozlišuje hodnota nominálního a reálného hrubého domácího produktu.

Rozdíl mezi nominálním a reálným HDP popisuje Mankiw (2012). Zatímco nominální HDP je vyjádřeno v cenách běžných (resp. cenách v období, kdy se výstup měří), reálné HDP je vyjádřeno v cenách stálých (resp. cenách ve stanoveném roce).

Dle Holmana (2016) se ekonomický růst sleduje podle růstu potenciálního HDP, nikoliv podle naměřeného reálného HDP. Avšak Schlossarek a kol. (2016) říkají, že ekonomický růst je vyjádřen roční mírou růstu reálného HDP za určitý ekonomický subjekt (stát, region atp.). Samuelson, Nordhaus (2010) považují za nejvhodnější vyjádření ekonomického růstu použití reálného HDP, neboť jeho hodnota označuje hodnotu celkového výstupu a není ovlivněna cenovými změnami nebo inflací.

3.1.1.1 Absolutní přírůstek HDP

Hodnocení ekonomického růstu probíhá na základě změny reálného HDP v čase. Rozdílem HDP v daném roce (HDP_t) a v roce předešlém (HDP_{t-1}) lze zjistit absolutní přírůstek HDP (ΔHDP) (Vlček, 2016):

$$\Delta HDP = HDP_t - HDP_{t-1}. \quad (3.1)$$

3.1.1.2 Koeficient růstu HDP

Pro hodnocení procentní změny HDP se využívá koeficient růstu HDP (k_{HDP}) vyjádřen jako podíl hodnoty HDP v čase t a hodnoty HDP v čase t-1 (Vlček, 2016):

$$k_{HDP} = \frac{HDP_t}{HDP_{t-1}} \times 100, \quad (3.2)$$

3.1.1.3 Tempo růstu HDP

Tempo růstu HDP (g_{HDP}) vyjadřuje rychlost růstu HDP, resp. poměr mezi změnou reálného HDP a HDP v čase t-1 (Vlček, 2016):

$$g_{HDP} = \frac{\Delta HDP}{HDP_{t-1}} \times 100. \quad (3.3)$$

3.1.1.4 HDP na obyvatele

Ekonomickou výkonnost země lze také měřit pomocí HDP na obyvatele. Na rozdíl od absolutních hodnot HDP či změny HDP, hodnotí také životní úroveň země (Rojíček a kol., 2016).

Podle Kadeřábkové, Žďárka (2006) vyjadřuje přepočet HDP na obyvatele ekonomickou úroveň země, kdežto samotná hodnota HDP vyjadřuje ekonomickou sílu země.

Metodicky se jedná o podíl HDP (reálného) ku počtu obyvatel. Eurostat vysvětluje HDP per capita (na hlavu) jako důchod (příjem, HDP) na osobu ze skupiny, která může být vytvořena na základě několika kritérií, zpravidla se jedná o celou populaci země, regionu, popř. EU (ec.europa.eu, 2010).

3.1.2 Parita kupní síly

Pro mezinárodní komparaci je třeba vyjádřit objem HDP ve stejné cenové a měnové bázi. Převod pomocí tržního kurzu je nedostatečný – hodnoty budou sice převedeny na stejnou měnu, ale na stejnou cenovou úroveň nikoliv. Cenová úroveň se liší mezi zeměmi, protože v každé zemi jsou jednotlivé druhy zboží a služeb oceňovány jinak. Proto se hodnoty HDP vyjadřují v tzv. paritě kupní síly (purchasing power parities – PPP) – v jednotce měnové

konverze, která je přepočítána tak, aby eliminovala rozdílné cenové úrovně mezi jednotlivými zeměmi (Spěváček, 2012).

Parita kupní síly je vyjádřena poměrem ceny stejného koše zboží a služeb v národní měně a jeho ceně v měnové ceně srovnávané země. Jinými slovy, PPP uvádí, kolik měnových jednotek je třeba k zakoupení stejného množství statků v různých zemích (pro srovnání se používá měna referenční země nebo skupiny zemí – např. USD, EUR). Na základě PPP se tak hodnoty HDP převádějí jak na společnou měnu, tak na společnou cenovou úroveň (ec.europa.eu, 2012). Eurostat (2012) tak používá společnou uměle vytvořenou měnu, která se nazývá standard kupní síly (purchasing power standard – PPS).

3.1.3 Alternativní ukazatele ekonomického růstu

Ačkoliv HDP patří k nejpoužívanějším makroekonomickým ukazatelům – hodnotí celkovou hodnotu zboží a služeb na daném území v určitém čase, dále ekonomický růst, sociální pokrok i konkurenceschopnost ekonomik; nedokáže však zahrnout kvalitativní aspekty – zdravotní péče, vzdělání, životní prostředí, hodnota volného času apod. (Baumol, Blinder, 2011).

Proto se mimo HDP hledají i jiné alternativní ukazatele. Jedním z nich je tzv. index lidského rozvoje (HDI – Human Development Index), používán OSN pro hodnocení rozvoje zemí. HDI dokáže vyjádřit, resp. kvantifikovat stupeň lidského rozvoje na základě následujících tří oblastí a čtyř ukazatelů: oblast délky života je popsána ukazatelem očekávaná délka života při narození; oblast dosaženého vzdělání popisují dva ukazatele, a to míra gramotnosti dospělého obyvatelstva a kombinovaná míra zápisu na školy základní, střední a vysoké; poslední oblast životní úrovně vyjadřuje ukazatel HDP na obyvatele podle parity kupní síly v USD (Vlček, 2016).

Ani HDI však není nejdokonalějším ukazatelem, nezahrnuje např. bezpečnost země, environmentální faktory apod. Někteří autoři také vedou kritické diskuze, zda je HDI relevantním ukazatelem. Příkladem může být už jen kvalita a srovnatelnost vstupních dat. Většina dat pochází z průzkumů mezinárodních agentur nebo z národních statistik – zde lze očekávat, že sběr dat u rozvinutých zemí bude kvalitnější, než rozvojových či chudých zemí; nedemokratické země mohou také své statistiky záměrně upravovat; metodika nebo porozumění např. gramotnosti se může v každé zemi lišit. I přes to, že hodnota HDI není úplně přesná, stále se jedná o jeden z nejvýznamnějších ukazatelů lidského rozvoje (Syrovátka, 2008).

3.1.4 Determinanty ekonomického růstu

Ekonomové rozlišují extenzivní a intenzivní ekonomický růst. Extenzivním růstem je označován takový ekonomický růst, který je dosahován stejným množstvím vstupů, přičemž kvalita výstupů zůstává stejná. O intenzivním růstu se hovoří v případě, kdy se s menším množstvím vstupů vyrobí stejný objem produkce (Hedija, Musil, 2009).

V krátkém a dlouhém období lze pozorovat různé determinanty ekonomického růstu. Faktory působící na HDP, tj. spotřeba domácností, vládní výdaje, investice a čistý export, jsou faktory ovlivňující ekonomický růst v krátkém období. V dlouhém období ekonomický růst závisí jak na množství vstupů, tak na efektivnosti využití vstupů při výrobě, např. kvalifikací pracovní síly, kvalitou využití přírodních zdrojů apod. Jinými slovy se jedná o růst potenciaálního produktu (Abrahám, 2011).

Růstu potenciaálního produktu lze docílit růstem produktivity práce, resp. růstem objemu produkce na pracovníka za jednotku vynaloženého času, růstem účinnosti kapitálu, resp. na jednotku kapitálu připadá větší objem produkce, a snižováním materiálové a energetické náročnosti výroby, resp. na jednotku produkce je třeba vynaložit menší množství materiálu a energie (Vlček, 2016).

Na základě analýz se ekonomové shodují na čtyřech faktorech, které determinují ekonomický růst:

- lidské zdroje;
- přírodní zdroje;
- tvorba kapitálu;
- technologická změna a inovace (Samuelson, Nordhaus, 2010).

3.1.4.1 Lidské zdroje

Lidské zdroje, resp. dovednosti, znalosti a disciplína pracovníků, jsou nejdůležitějším faktorem ekonomického růstu. I přes existenci různých mechanických prostředků, jako jsou moderní počítače, robotické stroje, různá chytrá zařízení, zde musí být kvalifikovaný člověk, který tyto kapitálové statky bude udržovat a spravovat (Samuelson, Nordhaus, 2010).

Ekonomický růst je značně determinován demografickým vývojem. Roste – li populace, musí náležitě růst i ekonomická výkonnost. Ekonomika musí s rostoucí populací reagovat na rostoucí spotřebu statků zvyšováním produkce. Na druhou stranu zvyšování spotřeby nemusí

automaticky znamenat růst životní úrovně obyvatelstva (Mankiw, 2012). Vlček (2016) považuje za optimální počet takové lidské práce, s jehož kombinací s ostatními výrobními faktory lze maximalizovat objem produkce.

Ekonomický růst však není podmíněn demografickým vývojem úplně jednoznačně. Demografická změna sice může vytvořit lepší možnosti pro růst ekonomiky, avšak ve velké míře záleží, jak jsou tyto možnosti využity – významnou roli zde hraje politická situace země, školní docházka a možnosti dalšího vzdělání, otevřenost ekonomiky apod. (Bloom, Canning, 2004).

3.1.4.2 Přírodní zdroje

Přírodními zdroji se rozumí orná půda, ropa, plyn, lesy, nerostné suroviny, ale jsou to i klimatické podmínky, které ovlivňují výkonnost národního hospodářství. Některé země se mohou vyznačovat velkou rozlohou s hojným množstvím přírodních zdrojů, avšak v dnešní době existují i malé státy, které jejichž vlastnictví přírodních zdrojů je minimální, a přesto patří mezi ekonomické lídry – Hongkong, Japonsko a Singapur apod. profitují převážně na základě zahraničního obchodu nebo jiných odvětví, náročnější spíše na práci a kapitál než na přírodních zdrojích (Samuelson, Nordhaus, 2010).

3.1.4.3 Kapitál

Kapitálem jsou označovány jak hmotné kapitálové statky (silnice, elektrárny, počítače apod.), tak nehmotné (patenty, software atd.). Dále do této oblasti patří tzv. společenský režijní kapitál – investice, které provádí vláda k tomu, aby mohl efektivně fungovat soukromý sektor (např. infrastruktura, ochrana veřejného zdraví) (Vlček, 2016).

3.1.4.4 Technologická změna a inovace

Zavedením nových výrobků nebo služeb, popř. změn ve výrobních procesech, které snižují náklady na jednotku finálního výstupu, se nazývá technologickou změnou. Jakými faktory lze technologickou změnu podpořit je na základě komplexnosti problematiky obtížné uvést. Ekonomové se tímto případem dlouho zabývají, avšak nelze jednoznačně říci, jak technologickou změnu podpořit (Samuelson, Nordhaus, 2010). Nejdůležitějšími faktory podporující technologické změny jsou podle Vlčka (2016) schopnosti vedoucích pracovníků, odměny za inovace a vládní podpory.

Holman (2016) dále poukazuje, že velikost trhu a společenský systém ovlivňují ekonomický růst. Velký trh je vhodným prostorem pro směnu na základě komparativních výhod a tvoří lepší podmínky pro specializaci výrobců. Mezinárodní směna tedy též představuje hnací motor ekonomického růstu. Holman popisuje, že pro ekonomický růst je důležité soukromé vlastnictví, jeho uznávání a ochrana. Soukromé vlastnictví v lidech vytváří silnou motivaci po pracovní i podnikatelské aktivitě, která zvyšuje důchody, vyšší důchody zvyšují úspory, dochází k akumulaci kapitálu a k hospodářskému růstu.

Podle Spěváčka (2012) lze zdroje ekonomického růstu pojmout dvěma způsoby – buď podle přístupu jednotlivých vstupů anebo dle souhrnného přístupu. Přístup jednotlivých vstupů zahrnuje pracovní vstup (množství, strukturu atd.), kapitálový vstup (typy kapitálových statků, technickou a technologickou úroveň) a půdu (a další přírodní zdroje a jejich kvalita). Alternativní pojetí neboli souhrnný přístup rozděluje zdroje růstu na extenzivní (kvantitativní – rozšiřování disponibilních množství výrobních faktorů) a intenzivní (kvalitativní – zvyšování kvality disponibilních výrobních faktorů, včetně využití technického a technologického pokroku). V praxi se však tyto přístupy jednoduše odlišit nedají, v důsledku jejich prolínání, ovlivňování a spolupůsobení.

3.1.5 Modely ekonomického růstu

Důležitou roli v modelech ekonomického růstu hraje technologický pokrok. Pro porozumění následujících vybraných modelů je třeba zpočátku objasnit, že existují dva pohledy na technologický pokrok – exogenní a endogenní. Technologický pokrok jako exogenní faktor znamená, že jeho výskyt je nezávislý na ekonomickém rozvoji země, vyskytuje se v ekonomice automaticky. Technologický pokrok chápán jako endogenní faktor se v ekonomice automaticky nevyskytuje – je třeba jej vyprodukovat za pomoci využití zdrojů (Vlčková, 2013).

Mezi nejvýznamnější koncepty patří neoklasická teorie růstu a moderní teorie růstu (také nová teorie růstu, popř. teorie endogenního růstu). Nejpodstatnější rozdíl mezi těmito modely je právě pojetí technologického pokroku. Neoklasická teorie růstu předpokládá technologický pokrok jako exogenní faktor, kdežto moderní teorie růstu předpokládá technologický pokrok jako endogenní (Rojíček a kol., 2016).

3.1.5.1 Solowův model hospodářského růstu (1956)

Neoklasická teorie růstu (1956), známá také jako Solowův model hospodářského růstu, vychází za předpokladu, že v ekonomice existují pouze dva sektory – domácnosti (představujícím vstupem je lidská práce) a firmy (představujícím vstupem je kapitál). Všechny vstupy jsou variabilní, uplatňují se konstantní výnosy z rozsahu. V ekonomice je dokonalá konkurence a lidé jednají racionálně (Vlčková, 2013).

Akumulace kapitálu vede ke zvýšení produktivity a tím i k ekonomickému růstu. Platí však zákon klesajících mezních výnosů, tzn. že přírůstek výstupu vyvolaný kapitálovou akumulací je nižší a nižší – HDP na obyvatele sice roste, ale celkový růst reálného HDP se zpomaluje. K další akumulaci kapitálu již nedochází, růst HDP se zastavuje a ekonomika se ocitá v tzv. stálém (popř. stabilním) stavu. Model proto zahrnuje další faktor, technologický pokrok, na jehož základě ekonomika roste i po dosažení stálého stavu. V důsledku technologického pokroku dojde ke zvýšení produktivity výrobních faktorů, čímž vzroste objem výstupu a hrubých investic, které se promítnou do kapitálové akumulace a dochází tak k dalšímu ekonomickému růstu (Jurečka, 2017).

Solowův model také říká, že země s podobnou produktivitou výrobních faktorů, mírou úspor a tempem populačního růstu budou konvergovat. Tedy že původně chudší země s nižším podílem kapitálu na pracovníka bude růst rychlejším tempem než pomaleji rostoucí původně bohatší země, a to v důsledku vyššího mezního výnosu z jednotky kapitálu za předpokladu otevřených ekonomik, kdy by došlo k přelévání kapitálu do chudších zemí na základě vyššího výnosu z investic (Vlčková, 2013).

3.1.5.2 Romerův model (1990)

Romerův model (1990) vysvětluje ekonomický růst moderních ekonomik na základě technologického pokroku založeného na vědě a výzkumu. Inovace patří mezi nevyhnutelné a nerivalitní statky a platí pro ně rostoucí výnosy z rozsahu (každá jednotka, která je vyprodukována za užití nového technologického postupu je produkována s minimálními dodatečnými náklady) v prostředí nedokonalé konkurence, kde si firmy mohou stanovit vyšší ceny, než jsou mezní náklady. Faktor technologického pokroku se v ekonomice nevyskytuje automaticky, ale závisí na objemu práce používané ve výzkumu, produktivity výzkumu a je ovlivněn i zásobou znalostí z minulých výzkumů (Vlčková, 2013).

Model též zahrnuje případné vládní intervence, které mají také značný vliv na technologický pokrok. Nové technologie jsou pak prodány zpracovatelskému průmyslu, který produkuje nový typ kapitálu (pouze jeden výrobce dostane právo produkovat – ten, který zaplatí nejvyšší cenu). Vzhledem k tomu, že je model zkonstruován v podmínkách nedokonalé konkurence, existuje nadměrný zisk, a tedy možnost získání prostředků na úhradu za nákup nových technologií. Nový kapitálový statek je pak využíván k produkci finálních statků ve výrobním sektoru (Rojíček a kol., 2016).

Hedija a Musil (2009) doplňují, že vědomosti nemohou být dokonale patentovány, a i přes právní ochranu se výsledky výzkumů mohou šířit i do ostatních firem (např. vlivem fluktuace pracovních sil). Výzkumy a tvorba inovací jedním podnikem tedy může mít vedlejší efekt na produkční možnosti ostatních firem (metoda tzv. zpětného inženýringu).

Vlčková (2013) dále poukazuje, že podle moderních teorií růstu může mezi zeměmi docházet k ekonomické divergenci. Mezi firmami totiž existují rozdíly v investicích do technologií a také rozdíly ve využitelnosti nových poznatků (v bohatších zemích je investováno více prostředků do výzkumu než v chudých zemích).

3.2 Ekonomická konvergence

Baumol a Blinder (2011) vyslovují hypotézu ekonomické konvergence, která zní, že růst produktivity v chudších zemích je zpravidla vyšší než v bohatších zemích. V jakém případě lze tuto hypotézu potvrdit? Autoři říkají, že chudé země mohou využít kapitálu, technologií, dovedností a know-how již rozvinutých zemí – chudší země pak tedy mohou na základě přílivu kapitálu růst rychleji.

Vysvětlení pojmu konvergence se vyskytuje několik, tento termín se používá v mnoha vědeckých oborech – v matematice, přírodovědě, lékařství atd. Na významu ekonomické konvergence se ekonomové shodují, např. Zahradník (2003) definuje ekonomickou konvergenci jako proces, ve kterém je mezi zeměmi dosaženo takových makroekonomických výsledků, že se rozdíl mezi nimi v čase snižuje, resp. konverguje k nule.

Nachtigal, Tomšík (2002) dále definici ekonomické konvergence doplňují – nejen že se jedná pouze o zmenšující se rozdíly ekonomické výkonnosti (s tím spojeny i snižující se rozdíly životní úrovně) jednotlivých zemí v čase, ale upozorňují na důležitost, jak rychle tyto změny probíhají.

Konvergenčí se zabývají teorie ekonomického růstu, jejich tvrzení však nejsou vždy jednotná. Na základě empirických výzkumů ekonomové docházejí k rozdílným závěrům potvrzujících či vyvracujících konvergenční procesy. Neoklasická růstová teorie potvrzuje proces konvergence v dlouhém období, pouze za podmínky otevřené ekonomiky, a to v důsledku přesouvání kapitálu z bohatých zemí do chudých a ke snižování rozdílů vybavenosti moderními technologiemi. Teorie endogenního růstu potvrzuje jak konvergenci, tak divergenci mezi zeměmi. Poptávkově orientované modely růstové politiky předpokládají v dlouhém období ekonomikou divergenci a prohlubování rozdílů mezi chudými a bohatými státy (Abrahám, 2011).

3.2.1 Nominální a reálná konvergence

V ekonomii se rozlišují dva typy konvergence – reálné a nominální. Zatímco reálná konvergence představuje přibližování ekonomické úrovně jedné země k ekonomické úrovni zemi jiné (popř. skupině zemí), nominální konvergence vyjadřuje přibližování cenových hladin zemí. Nominální konvergence je nejčastěji spojována s maastrichtskými konvergenčními kritérii (Tvrdoň, 2010).

Spěváček (2012) považuje nominální konvergenci na základě hodnocení konvergenčních kritérií za nedostatečně výstižnou, protože konvergenční kritéria jsou postavena na přírůstkových veličinách, opomíjejí tedy porovnání výchozích stavů cenových úrovní. Dle jeho vyjádření je nominální konvergence pojem sblížení cenových a mzdových úrovní, přičemž je třeba u cenové konvergence rozlišit, které zboží a služby jsou určeny pro domácí trh a které procházejí mezinárodním obchodem (konvergence v případě mezinárodního obchodu je značně rychlejší).

Podle Rojíčka a kol. (2016) je vztah mezi reálnou a nominální konvergencí je oboustranný, současně a navzájem se ovlivňují. Země s nižším důchodem mají v porovnání s ostatními státy také nízkou cenovou úroveň a relativní mzdovou úroveň. Roste-li ekonomická úroveň země, poroste i cenová úroveň a dochází ke zhodnocení měny, zvyšuje se i relativní mzdová úroveň ve vztahu k vyspělejším zemím.

3.2.1.1 Konvergence cenové a mzdové úrovně

Relativní cenová úroveň (popř. index cenové úrovně) je dle Rojíčka a kol. (2016) poměr celkové cenové úrovně HDP nebo jeho součástí (např. konečné výdaje na spotřebu domácností) ve zkoumané zemi k referenční zemi, popř. skupině zemí. Dále dle Rojíčka a kol. (2016, s. 398)

vyjadřuje relativní cenová úroveň *vztah tržního měnového kurzu k paritě kupní síly měny. Do indexu cenové hladiny HDP se kromě vývoje spotřebitelských cen, resp. cen výrobců promítají též odlišné cenové indexy dovážených investic, cenové relace veřejné spotřeby a změny směnných relací.* Ukazatel relativní cenové úrovně bývá udáván v procentech určité referenční země či skupiny zemí. Hodnoty nad 100 představují vyšší cenovou úroveň oproti referenční skupině zemí, analogicky hodnoty pod 100 představují nižší cenovou úroveň.

Země vykazující nízkou ekonomickou úroveň mají také ve srovnání s vyspělými ekonomikami nízkou cenovou (a mzdovou atp.) úroveň. Jak již je zmíněno výše, růstem ekonomické úrovně dochází k růstu cenové úrovně ke zhodnocení měny, což vede k růstu mzdové úrovně. K bezproblémovému průběhu integrace je kladen silný důraz na udržitelný průběh vyrovnávání ekonomické úrovně na základě předstihu v růstu produktivity práce. Vzroste-li příliš cenová hladina nepodložená předstihem v růstu produktivity práce (a na něj navazujícím růst mezd), může být ohrožena životní úroveň obyvatelstva konvergující země v důsledku poklesu mezd a celkových příjmů. Na druhou stranu, příliš velké mzdové tlaky na růst mezd k neodpovídající produktivitě práce může znamenat snížení konkurenceschopnosti podniků, ke zpomalení ekonomického růstu a růstu nezaměstnanosti (Rojíček a kol., 2016)

Sbližování cenové (a dalších nominálních) úrovně patří mezi nejzákladnější znaky nominální konvergence. Souvislost mezi sbližování ekonomické úrovně a relativní cenové hladiny vysvětluje Balassův-Samuelsonův model. Ten rozděluje statky na obchodovatelné (převážně průmyslové zboží) a neobchodovatelné (převážně služby). Ceny mezinárodně obchodovatelných statků se v důsledku zahraničního obchodu mezi zeměmi vyrovnávají (jeden trh = jedna cena), kdežto u statků neobchodovatelných statků k tomu efektu nedochází. Sektor, jenž produkuje obchodovatelné statky, dosahuje větší produktivity, což vede k růstu mezd. Růst mezd v sektoru s neobchodovatelnými statky se projevuje až přes tzv. mzdovou náказu. V dlouhém období totiž existují tendence k vyrovnávání mezd i v sektoru s neobchodovatelnými statky, aby nedocházelo k přelivu pracovníků do sektoru s obchodovatelnými statky. Ke zvýšení mzdy však dochází bez odpovídající produktivity práce a růst mezd vyvolá nabídkový tlak na růst inflace (Bergin, 2009).

Dle Fassmanna, Vintrové (2002, s. 61) je *reálná konvergence založená na konvergenci strukturální, na přizpůsobení sektorového i odvětvového složení produkce radikálním změnám trhů a trvale měnící se struktury poptávky. Její postup lze měřit snižováním rozdílu v úrovni hrubého domácího produktu na obyvatele vyjádřeného v paritě kupní síly to je po vyloučení*

diferencí v cenových hladinách. Fassmann, Vintrová (2012) dále uvádí, že předpokladem doháněná ekonomických úrovní je pružnost v přizpůsobování nominálních veličin (míra inflace, úrokové sazby, měnová kurz apod.)

3.2.2 Koncepty konvergence

Rojíček a kol. (2016) vysvětlují tři koncepty konvergence: absolutní, podmíněnou a klubovou:

1. absolutní konvergencí se rozumí sblížení hodnot daného ukazatele, přičemž výchozí úroveň a struktura ekonomik nehraje žádnou roli. V empirických výzkumech pro růst reálného HDP se však tato hypotéza nepotvrdila;
2. podmíněná konvergence je proces přibližování hodnot ukazatele zemí, jehož počáteční stav byl sice v každé zemi rozdílný, avšak za předpokladu, že ekonomiky vykazují identické strukturální charakteristiky. V tomto přístupu se využívá koncept beta a sigma konvergence. V empirických výzkumech pro HDP a cenovou úroveň byl tento typ konvergence potvrzen;
3. klubová konvergence je relativně novým konceptem a je často spojována s podmíněnou konvergencí. Uvádí, že ke konvergenci dochází u ekonomik nejen na základě podobných strukturálních charakteristik, ale také na základě podobnosti mimoekonomických charakteristik, resp. jsou – li země součástí určitého celku (např. země EU).

3.2.3 Beta a sigma konvergence

Konvergenční procesy se hodnotí na základě statistických metod, nejčastější je regresní analýza. Příkladem může být ověření závislosti mezi logaritmem počáteční úrovně HDP na obyvatele ve sledovaném období a průměrné tempo HDP v daném období – pokud je mezi proměnnými negativní závislost, tzn. země s nižší počáteční úrovní HDP dosahovaly vyššího tempa růstu HDP, a naopak vyspělé státy rostly pomaleji, pak je prokázána reálná konvergence. Tento postup se označuje tzv. beta konvergencí (Abrhám, 2011).

Další metodou měření konvergence je tzv. sigma konvergence, která pracuje na základě snižování variability vybraného ukazatele mezi zeměmi v určitém čase. Při sledování variability se často používá variační koeficient, avšak mohou být využity i jiné míry variability, např. Giniho koeficient (Nachtigal, Tomšík, 2002).

Mezi beta a sigma konverencí existuje dle Dvorokové a kol. (2012) přímý vztah. Existuje-li sigma konvergence, bude existovat i beta konvergence. Avšak tento vztah není dle Dvorokové a kol. (2012) ekvivalentní, neboť existence beta konvergence nezaručuje existenci sigma konvergence.

3.2.4 Determinanty konvergence

Neoklasické teorie růstu uvádí, že ke konvergenci dochází na základě počátečních technologických rozdílů a snižující se návratnosti kapitálu. Země se budou přibližovat, pokud poroste ekonomická úroveň chudé země za předpokladu klesajících výnosů z kapitálu a konstantních výnosů z rozsahu. Dále je sbližování ekonomik podmíněno fungováním tržních mechanismů a bezbariérovým tržním prostředím umožňující volný pohyb zboží a kapitálu (Cvrčková a kol., 2008).

V důsledku procesu globalizace spolu s rozšiřováním informačních komunikačních technologií vzniká bezbariérový tržní prostředí s odlišným daňovým zatížením a nákladovostí práce. V důsledku posilování konkurenční tlaků pak dochází k přesídlování podniků nebo částí firem do zahraničí s cílem snížit výrobní náklady. Pro chudší země jsou tyto investice ze zahraničí nástrojem transferu technologií, které pak mohou využít k naplnění svého růstového potenciálu. Jak intenzivně a efektivně jsou investice v chudších zemích využity závisí na právním prostředí země, infrastruktuře, geografické poloze, úroveň vzdělanosti obyvatel atd. (Cvrčková a kol., 2008).

Dalšími faktory ovlivňující konvergenční proces jsou finanční transfery. Jednoduše řečeno se jedná o půjčky od nadnárodních institucí či rozvojových bank, popř. mezi státy. I v tomto případě je účinnost finančních transferů závislá na schopnosti a efektivnosti přijímacího státu využít tyto prostředky (Cvrčková a kol., 2008).

3.2.5 Maastrichtská konvergenční kritéria

Pro zajištění fungování Hospodářské a měnové unie je důležitá makroekonomická stabilita a vnitřní rovnováha členských zemí EU. Proto je nezbytné, aby země dosahovaly požadovaného stupně nominální konvergence – k jeho hodnocení byla vymezena tzv. konvergenční kritéria (Abrahám, 2011).

Dle článku 140 Smlouvy o fungování EU je Evropská komise a Evropská centrální banka povinna předkládat každé 2 roky (nebo na žádost členského státu, na které se vztahuje výjimka) Radě zprávy o tom, jak členské státy plní své závazky za účelem realizace hospodářské

a měnové unie. Na základě těchto zpráv se pak hodnotí stupeň konvergence, a to pomocí následujících kritérií:

1. členská země vykazuje vysokého stupně cenové stability, a to na základě míry inflace, která se přibližuje k míře inflace tří členských zemí, které vykazují v rámci cenové stability nejlepších výsledků;
2. stav veřejných financí členské země, resp. stav veřejných rozpočtů dlouhodobě nevykazuje nadměrný schodek;
3. národní měna je udržována ve stanoveném flukтуаčním pásmu mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, a to alespoň po dobu dvou let, přičemž nedochází k devalvaci vůči euru;
4. hodnocení úrovní dlouhodobých úrokových sazeb pro zajištění stability konvergence země a její účast v mechanismu směnných kurzů.

3.2.6 Vymezení Maastrichtských konvergenčních kritérií

Evropská centrální banka každoročně zveřejňuje tzv. konvergenční zprávu, která posuzuje, zda jsou členské země s připraveny pro zavedení eura, resp. zda vykazují vysokého stupně udržitelné konvergence (zavedenieura.cz, 2013).

Hodnocení konvergence se provádí na základě čtyř kritérií:

1. kritérium cenové stability;
2. kritérium dlouhodobých úrokových sazeb;
3. kritérium kurzové stability;
4. kritérium udržitelnosti veřejných financí (zavedenieura.cz, 2013).

3.2.6.1 Kritérium cenové stability

Metodika hodnocení cenové stability je poměrně jednoduchá. Nejprve je stanovena limitní hodnota. Ta je stanovena na základě tří zemí EU s nejlepšími výsledky cenové stability, jinými slovy na základě tří zemí EU s nejnižší mírou inflace měřenou pomocí průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Z těchto tří hodnot se vypočítá nevážený aritmetický průměr, jehož hodnota se navýší o 1,5procentního bodu. Výsledná hodnota je limitní hodnotou. Země předběžně vyhovuje kritériu cenové stability, je-li její průměrný roční harmonizovaný index spotřebitelských cen nižší či roven limitní hodnotě. Dále je třeba posoudit, zda se dá považovat její cenový vývoj za udržitelný (zavedenieura.cz, 2013).

Dědek (2008) vysvětluje, že země s vysokou inflací ztrácí cenovou konkurenceschopnost – její produkty jsou dražší a tím ztrácí sílu v soutěži nejen s levnějšími dovozy, ale i na zahraničním trhu. Země mají možnost devalvace ke zpětnému získání cenové konkurenceschopnosti, avšak po vstoupení do EMU tuto schopnost ztrácí. Proto je vhodné, aby do společné měnové unie vstupovaly takové země, které nejsou vysokou inflací ohroženy.

3.2.6.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Metodika pro nalezení limitní hodnoty pro výši dlouhodobých úrokových sazeb je zpočátku obdobná jako v případě cenové stability, tedy na základě tří zemí s nejnižšími inflacemi. Důvod je prostý, pro hodnocení kritéria dlouhodobých úrokových sazeb je třeba posuzování reálné úrokové míry, nikoliv nominální (Dědek, 2014).

Úroková sazba se zjišťuje z výnosů desetiletých vládních dluhopisů, popř. z jiných, srovnatelných cenných papírů. Ke stanovení limitní hodnoty je tedy třeba zprůměrovaná výnosová míra za posledních 12 měsíců tří zemí s nejnižší inflací, z nichž se vypočte nevážený průměr, který se navýší o 2 procentní body (zavedenieura.cz, 2013).

Dále Dědek (2008) upozorňuje na důležitost konvergence dlouhodobých výnosů. Vzhledem ke vstupu země do EMU, kde prakticky nehrozí kurzové riziko, se mohou investoři zbavovat málo výnosových dluhopisů a požívat ty lépe úročené. Tento scénář by měl za důsledek rozpořívání měnových trhů a tím způsobit problémy plnění měnového kritéria.

3.2.6.3 Kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů

Země plní kritérium kurzové stability, je-li alespoň po dobu dvou let zapojena do kurzového mechanismu ERM II a je-li schopna udržet kurz své měny vůči euru uvnitř normálního flukтуаčního rozpětí. Za přijatelné, resp. normální flukтуаční rozpětí se považuje pásmo $\pm 15\%$ od centrální parity (zavedenieura.cz, 2013).

Kurzový mechanismus ERM II je charakterizován následovně:

1. účast v ERM II je dobrovolná a lze ji nárokovat každou členskou zemí, které zatím nepřijala společnou měnu;
2. ERM II funguje na principu hvězdicovité struktury, resp. se jedná o soustavu bilaterálních kurzových ujednání mezi Evropskou centrální bankou a národními centrálními bankami;
3. flukтуаční pásmo $\pm 15\%$ je považováno za jednotný standard;

4. země si může s ECB sjednat užší flukтуаční pásmo s intervenční podporou na okrajích pásma v případě, vykazuje-li dobrých konvergenčních stupních;
5. platí neomezené intervence na okrajích pásma, ke kterým však nesmí dojít v případě, bude-li ohrožena cenová stabilita;
6. pevný kurz je udržován na základě aktivní politiky úrokových sazeb a přestavováním parit;
7. pro splnění kritéria měnové stability je třeba min. dvouleté setrvání v kurzovém mechanismu ERM II (Dědek, 2008).

3.2.6.4 Kritérium stavu veřejných financí

Dle článku 140 odstavce 1 Smlouvy o fungování EU stav veřejných financí nevykazuje dlouhodobě nadměrný schodek, který podle článku 126 odstavec 6 též smlouvy hodnotí Rada na základě návrhu Komise a popř. dalších připomínek.

Dodržení rozpočtové kázně provádí Komise na základě článku 126 odstavce 2 Smlouvy o fungování EU na základě dvou kritérií:

1. poměr skutečného či plánovaného schodku k HDP nepřekračuje referenční hodnotu, s výjimkou, že je poměr neustále klesajícího charakteru do bodu blížící se referenční hodnotě, nebo by k překročení referenční hodnoty došlo pouze výjimečně a dočasně, přičemž poměr by zůstal blízko referenční hodnotě;
2. poměr veřejného dluhu k HDP nepřekračuje referenční hodnotu, s výjimkou, že se tento poměr snižuje a blíží se k referenční hodnotě uspokojivým způsobem.

Referenční hodnoty jsou připojeny ke Smlouvám v Protokolu 12 O postupu při nadměrném schodku:

1. referenční hodnota pro poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP v tržních cenách byla stanovena na úrovni 3 %;
2. referenční hodnota pro poměr veřejného dluhu k. HDP v tržních cenách byla stanovena ve výši 60 %.

Podle Dědka (2008) slouží plnění kritéria k tomu, aby se předešlo rizikům, ke kterým by mohlo dojít v případně nekázně národních fiskálních politik. Za nejvážnější riziko se považuje projev inflace, která může být způsobena nadměrným zvětšováním agregátní

poptávky, resp. spotřeby vlády. ECB pak na růst inflace reaguje zvyšováním úrokových sazeb, čímž zpřísnuje měnovou politiku pro všechny členy měnové unie. Další možné scénáře rozpočtové nekázně Dědek (2008) popisuje:

1. velké rozdíly mezi příjmy a výdaji vládního sektoru vedou k emisi vládních dluhopisů s vysokými placenými výnosy. Na vzniklou rovnováhu reaguje ECB zpřísnováním měnové politiky, které se týká všech členů měnové unie a má negativní vliv na růst ekonomiky a zaměstnanost;
2. přílivy zahraničního kapitálu za účelem investice do expandujícího dluhu členské země nutí ECB ke zpřísnění měnové politiky, a to posilováním měny. Důsledkem je pak snižování cenové konkurenceschopnosti vývozu členských zemí;
3. neschopnost členské země splácet svůj dluh může být podmínkou ke vzniku krize v měnové unii. Následky krize by nebyly příznivé pro jednotlivé členské státy ani pro unii jako celek, proto v takovýchto případech dochází k různým formám výpomoci, včetně tlaků ECB na snížení úrokových sazeb, kdy se zadlužená členská země snadněji vypořádá se svým dluhem. Vedlejším efektem je pak rostoucí inflace, která má však negativní vliv na celou měnovou unii.

3.3 Trh práce

Práce patří mezi výrobní faktory, který ovlivňuje dlouhodobý ekonomický růst země, zaměstnanost jako výrobní faktor přispívá k růstu reálného HDP. Analýza trhu práce se provádí na základě hodnocení produktivity práce, která je determinována několika faktory a na rozdíl od omezeného nárůstu podílu zaměstnaných osob lze produktivitu zvyšovat bez větších omezení i v dlouhém období. Proto se produktivita práce považuje za základní růstový faktor a ovlivňuje HDP na obyvatele. Produktivita práce ve vztahu k vývoji mezd v ekonomice může vytvářet eventuální inflační tlaky (Urban, 2011).

3.3.1 Základní charakteristiky

Trh práce je charakterizován nabídkou práce, jejíchž vlastníky jsou lidé (domácnosti) a poptávkou po práci, na jejíchž straně vystupují firmy. Údaje o trhu práce jsou získávány pomocí evidence u ekonomických subjektů, resp. z administrativních zdrojů. Průzkum se provádí v závislosti na počtu zaměstnanců buď plošně, nebo výběrově. Další metodou získávání údajů je na základě výběrového šetření pracovních sil, resp. na základě statistického

výběrového šetření, jež zohledňuje vlastnosti dané populace pomocí dotazníků pro vybrané domácnosti (Vlček, 2016).

Základní kategorii trhu práce představuje počet ekonomicky aktivní obyvatel, který se skládá z počtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob v určitém věku. Eurostat charakterizuje ekonomicky aktivní obyvatelstvo dle věku produktivního, resp. v intervalu 15–64 let (ec.europa.eu, 2019). Podle ČSÚ se za ekonomicky aktivní obyvatelstvo považují osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané (ČSÚ, 2014).

3.3.1.1 Zaměstnané osoby

Zaměstnané osoby (zaměstnaní) jsou osoby nad 15 let, které se během referenčního období (v okamžiku sledování) nacházejí ve své pracovní jednotce (zaměstnanci – práce v podniku, za jejíchž vykonání získávají odměnu) nebo ve vlastním podniku (sebezaměstnaní) a odpracovali alespoň jednu hodinu. Dále do této kategorie patří např. domácí pracovníci, učni a studenti, kteří jsou evidováni v evidenci dané jednotky apod. (vždy dle legislativy dané země) (Spěváček, 2012).

3.3.1.2 Nezaměstnané osoby

Nezaměstnané osoby, resp. registrovaní uchazeči o zaměstnání nebo uchazeči o zaměstnání z výběrového šetření pracovních sil. Status uchazeč o zaměstnání charakterizuje osobu, která je bez zaměstnání, popř. placeného sebezaměstnání a aktivně hledající práci se schopností okamžitého nástupu do práce nebo vlastního podniku (popř. v co nejkratším časovém intervalu, zpravidla do 14 dnů). Při neplnění některé z podmínek se jedná o ekonomicky neaktivní osobu. Za dlouhodobou nezaměstnanost se považuje stav, kdy je osoba uchazečem o zaměstnání po dobu alespoň 12 měsíců (Urban, 2011).

3.3.1.3 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo je tvořeno osobami, které nejsou považovány ani za zaměstnané, ani nezaměstnané – ať z důvodů subjektivních (osoby, domácnosti, dobrovolně nepracující osoby) či objektivních (děti, žáci, studenti vykonávající pravidelnou školní docházku či soustavnou přípravu na budoucí povolání, důchodci, nemocní, invalidé). (Rojíček a kol., 2016)

3.3.2 Ukazatele trhu práce

Základním ukazatelem je míra ekonomické aktivity obyvatelstva, která vyjadřuje poměr mezi ekonomicky aktivních obyvatel (A_t) a celkovým počtem obyvatel země (F_t), popř. počtem obyvatel podle věku, pohlaví apod., v daném časovém okamžiku (Tuleja, 2007):

$$f_t = \frac{A_t}{F_t}. \quad (3.4)$$

Míra zaměstnanosti je dána poměrem počtu zaměstnaných (E_t) ku celkovému počtu obyvatel dané věkové skupiny v čase (F_t^N) (Tuleja, 2007):

$$e_t = \frac{E_t}{F_t^N}. \quad (3.5)$$

Míra registrované nezaměstnanosti představuje podíl registrovaných uchazečů o zaměstnání (U_t) a disponibilní pracovní síly, která představuje součet nezaměstnaných osob v evidenci úřadů práce a zaměstnaných osob (Tuleja, 2007):

$$u_t^r = \frac{U_t^r}{E_t + U_t^r}. \quad (3.6)$$

Tato míra registrované nezaměstnanosti byla v ČR používána od konce roku 1990 a protože s sebou přinášela různá zkreslení, MPSV začalo od května 2004 do roku 2012 používat tzv. modifikovanou míru nezaměstnanosti. Rozdíl mezi těmito ukazateli je v pojetí nezaměstnaných osob, kdy modifikovaná míra nezaměstnanosti pracuje s tzv. disponibilními nezaměstnanými osobami (U_t^d), resp. uchazeči o zaměstnání, kteří jsou připraveni k okamžitému nástupu do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa (Rojíček a kol., 2016)

Od listopadu 2012 MPSV ČR používá podíl nezaměstnaných osob, která vyjadřuje poměr dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ku počtu obyvatelstva ve věku 15–64 let (Spěváček, 2012):

$$u_t^d = \frac{U_t^d}{F_t^{15-64}}. \quad (3.7)$$

ČSÚ využívá k hodnocení situace na trhu práce míru nezaměstnanosti vypočtenou z údajů výběrového šetření pracovních sil, vyjádřenou podílem nezaměstnaných osob (U_t) a celkovým počtem pracovní síly v daném období (Tuleja, 2007):

$$u_t = \frac{U_t}{E_t + U_t}. \quad (3.8)$$

3.3.3 Klasifikace osob na trhu práce

Strukturu populace, resp. osob na trhu práce lze klasifikovat na základě mnoha kritérií (znaků). Jedná se o znaky průřezové (např. pohlaví, věk, vzdělání atp.), avšak většina znaků je spojována s konkrétními skupinami osob (zaměstnaní, nezaměstnaní, popř. ekonomicky neaktivní). Jednotlivá kritéria lze mezi sebou volně kombinovat, v tomto textu jsou představeny nejzákladnější kritéria, která jsou nejčastěji použita při analýzách trhu práce (Rojíček a kol., 2016).

Eurostat sleduje strukturu zaměstnanosti dle:

1. pohlaví;
2. věku;
3. úrovně dosaženého vzdělání;
4. profese apod. (ec.europa.eu, 2019).

3.3.4 Produktivita práce

Produktivitou práce se rozumí vztah mezi vytvořeným objemem produkce zboží a služeb a objemem použitého pracovního vstupu. Jinými slovy se jedná o objem produkce na jednotku pracovního vstupu, který může být měřen počtem zaměstnaných osob nebo počtem odpracovaných hodin, v určitém období. Makroekonomická analýza pracuje s tzv. souhrnnou (národohospodářskou) produktivitou, která představuje vztah mezi reálným HDP a počtem zaměstnaných osob v daném období (Swanenberg, 2012).

Produktivita práce je měřena podílem reálného hrubého domácího produktu (HDP_t) a zaměstnaností (N_t), resp. celkovým počtem zaměstnaných osob (Rojíček a kol., 2016):

$$NPP_t = \frac{HDP_t}{N_t}. \quad (3.9)$$

Tento vztah je též označován jako HDP na pracovníka, avšak mohou se vyskytnout nesrovnalosti v počtu zákonných odpracovaných hodin v týdnu, či přesčasů, počtu volných dnů, státních svátků v jednotlivých zemích, či započítání zaměstnaných na částečný úvazek. Z tohoto důvodu je také používán ukazatel HDP na odpracovanou hodinu, resp. hodinová produktivita práce, kdy se jedná o podíl HDP ku počtu odpracovaných hodin ($N_{w,t}$), čímž eliminuje rozdíly ohledně fondu pracovní doby a také zahrnuje plně i částečně zaměstnanou pracovní sílu (Spěváček, 2012):

$$NPP_t = \frac{HDP_t}{N_{w,t}}. \quad (3.10)$$

3.3.5 Náklady práce

Náklady práce se skládají z hrubé mzdy a dalších odvodů a plateb. Vývoj mezd se dá pozorovat, např.:

1. z hlediska poptávky, resp. vývoj mezd a čistých pracovních výdělků vyplácené zaměstnancům za vzdání se volného času. Tento vývoj zobrazuje částečně informace o vývoji příjmů domácností a jejich kupní sílu;
2. z hlediska nabídky, neboť náklady na práci patří mezi hlavní nejhlavnější náklady na produkci a ovlivňuje konkurenceschopnost podniku (Rojíček a kol., 2016).

Za základní ukazatele lze považovat tzv. náhrady zaměstnancům představující celkové náklady práce, které musí podnik platit. Rozdělují se na mzdu a platy a sociální příspěvky zaměstnavatelů. Za mzdy a platy se považují jak peněžní, tak i naturální povahy. (Rojíček a kol., 2016).

Náklady práce definované Eurostatem (2019) zahrnují taktéž náklady na odbornou přípravu a ostatní výdaje (např. výdaje na odborné školení, náklady na přijímání pracovníků, pracovní oděv atp.). Eurostat dále sleduje hrubé mzdy, popř. výdělků, které představují jak peněžní odměnu vyplácenou před odečtením daně a pojistného, tak i veškeré prémie. Mediány výdělků jsou stavěny na hrubých hodinových výdělcích všech zaměstnanců, kteří jsou zaměstnáni v podniku o počtu alespoň 10 zaměstnanců ve všech odvětvích mimo zemědělství,

rybolovu, veřejné správy, soukromých domácností a exteritoriálních organizací (ec.europa.eu, 2019).

4 Vlastní práce

EU se do roku 2003 skládala z 15 zemí: Belgie, Dánska, Francie, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Velké Británie, Rakousko, Finsko a Švédsko (o této skupině zemí se často hovoří jako o starých zemích). V roce 2004 došlo k největšímu rozšíření EU. K původní EU-15 přibylo dalších 10 zemí: Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Tato sestava tvořila unii do konce roku 2006, v lednu 2007 se k tomuto uskupení připojilo Bulharsko a Rumunsko. Poslední rozšíření proběhlo v roce 2013, kdy se k unii v červenci připojilo Chorvatsko. Nově přijaté členské státy bývají často označovány jako nové země.

V důsledku rozšiřování unie spíše zaostalými zeměmi docházelo ke změnám hodnot unijních průměrů. Zda docházelo ke sblížení ekonomických ukazatelů nebo naopak k prohloubení jejich diferenciací je předmětem této části práce.

Vlastní práce se nejvíce zabývá ukazatelem HDP (včetně tempa růstu HDP a HDP na obyvatele), jakožto základním makroekonomickým ukazatelem, na jehož základě lze posuzovat ekonomickou sílu a ekonomickou úroveň členských zemí. Dále se zabývá ekonomickou konvergencí a analyzuje konvergenční trendy nových zemí k původní EU-15. V poslední části analyzuje trh práce členských zemí, zejména zaměstnanost, nezaměstnanost a produktivitu práce.

4.1 Hospodářský růst EU v období 2000-2018

Podle velikosti reálného HDP lze sledovat ekonomickou sílu členských zemí. Tabulka 1 zachycuje podíl reálného HDP členských zemí na unijním objemu reálného HDP v roce 2003, tedy před velkým rozšíření, dále v letech 2004, 2007 a 2013, tedy v letech, kdy došlo k rozšiřování EU a v roce aktuálním, tedy v roce 2018. Poslední sloupec obsahuje index změny, jež představuje podíl relativních hodnot reálného HDP dané členské země v roce 2018 a roku 2004 (popř. 2007 v případě Bulharska, Rumunska a 2013 v případě Chorvatska). Je-li index změny větší než 1, došlo ke zvýšení ekonomické síly členské země, naopak je-li index změny menší než 1, došlo ke snížení ekonomické síly členské země v rámci unijního celku. Absolutní hodnoty reálného HDP všech členských zemí od roku 2000-2018 jsou zaznamenány v přílohách A a B.

Tabulka 1 Podíl reálného HDP členských zemí na unijním objemu reálného HDP v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100), index změny

Podíl reálného HDP členských zemí na unijním reálném HDP (EU=100), index změny						
	2003	2004	2007	2013	2018	index změny (2018/2004)
EU	100	100	100	100	100	1,00
EU-15	100	94,3	92,71	91,81	91,13	0,97
Belgie	2,91	2,78	2,75	2,86	2,80	1,01
Bulharsko	-	-	0,28	0,30	0,32	1,14*
Česká republika	-	1,10	1,20	1,21	1,29	1,17
Dánsko	2,10	1,98	1,94	1,91	1,93	0,97
Estonsko	-	0,12	0,14	0,13	0,14	1,17
Finsko	1,54	1,47	1,51	1,44	1,40	0,95
Francie	16,77	15,89	15,43	15,75	15,21	0,96
Chorvatsko	-	-	-	0,33	0,34	1,03*
Irsko	1,33	1,31	1,39	1,31	1,94	1,48
Itálie	14,63	13,68	12,96	11,83	11,13	0,81
Kypr	-	0,14	0,14	0,13	0,14	1,00
Litva	-	0,21	0,24	0,24	0,26	1,24
Lotyšsko	-	0,14	0,17	0,15	0,16	1,14
Lucembursko	0,3	0,29	0,31	0,33	0,35	1,21
Maďarsko	-	0,81	0,80	0,78	0,85	1,05
Malta	-	0,05	0,05	0,06	0,07	1,40
Německo	21,70	20,25	19,84	20,58	20,47	1,01
Nizozemsko	5,25	4,93	4,92	4,91	4,93	1,00
Polsko	-	2,34	2,50	3,00	3,29	1,41
Portugalsko	1,56	1,46	1,39	1,29	1,28	0,88
Rakousko	2,42	2,29	2,28	2,35	2,30	1,00
Rumunsko	-	-	0,97	1,04	1,17	1,21*
Řecko	2	1,93	1,92	1,41	1,31	0,68
Slovensko	-	0,42	0,50	0,55	0,58	1,38
Slovinsko	-	0,27	0,29	0,27	0,29	1,07
Španělsko	8,80	8,32	8,47	7,79	8,00	0,96
Švédsko	2,91	2,80	2,83	2,97	3,07	1,10
Velká Británie	15,79	14,9	14,72	15,05	14,96	1,00

*od vstupu země do EU (Bulharsko a Rumunsko 2018/2007; Chorvatsko 2018/2013)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

V roce 2003 byly nejsilnějšími ekonomikami Německo, Francie, Velká Británie a Itálie. Německo se svou výší reálného HDP zaujímal 21,70 % unijní hodnoty, Francie 16,77 %, Velká Británie 15,79 % a Itálie 14,63 %. Dohromady tyto nejsilnější země představovaly

necelých 70 % unijního reálného HDP. Naopak ekonomicky nejslabší zemí bylo v původní sestavě EU-15 Lucembursko, které představovalo 0,30 % unijního reálného HDP.

V důsledku velkého rozšíření v roce 2004 se absolutní hodnota reálného HDP unie zvýšila a mohla být očekávána změna ekonomické síly některých zemí. Jak již ukazuje tabulka 1, v roce 2004 zůstaly nejsilnějšími ekonomikami již zmíněné Německo (20,25 %), Francie (15,89 %), Velká Británie (14,90 %) a Itálie (13,68 %), avšak jejich podíl na unijním HDP se zmenšil na necelých 65 %, což stále představovalo značnou část.

V roce 2004 zaujímal původní EU-15 94,30 % unijního reálného HDP. Lze tedy konstatovat, že k EU přibyly ekonomicky slabé země, jejichž podíl na unijním reálném HDP byl relativně malý. S podílem reálného HDP na unijní hodnotě nižší než procento, a tím mezi ekonomicky slabými zeměmi zůstalo Lucembursko (0,29 %), k němuž se přidalo Estonsko (0,12 %), Kypr (0,14 %) Litva (0,21 %), Lotyšsko (0,14 %), Maďarsko (0,81 %), Malta (0,05 %), Slovensko (0,42 %) a Slovinsko (0,27 %). Další ekonomicky slabé země k unii přistoupily i v letech 2007 a 2013 - jak Bulharsko a Rumunsko, tak Chorvatsko vykazovaly se svou výší HDP méně než procento unijní hodnoty.

Změny ekonomické síly země v období od roku 2004 (popř. od jejího vstupu do EU v případě Bulharska, Rumunska a Chorvatska) do roku 2018 lze sledovat v posledním sloupci tabulky 1. Jak již je zmíněno výše, index změny vyšší než 1 znamená vyšší ekonomickou sílu než v roce 2004 (popř. 2007 nebo 2013) a naopak index změny nižší než 1 představuje nižší ekonomickou sílu než v roce 2004 (popř. 2007 nebo 2013). Největší změnu v rámci posílení ekonomiky zaznamenalo dle největších indexů Irsko za staré země a Polsko, Malta a Slovensko za nové země. Stejnou úroveň ekonomické síly vykazovaly spíše staré země – Belgie, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko a Velká Británie; a Kypr ze skupiny nových zemí. Naopak snížení ekonomické síly za dané období zaznamenala Itálie, Portugalsko a Řecko.

Z tabulky 1 lze zaznamenat pomalé snižování podílu nejen ekonomicky nejsilnějších zemí, jež v roce 2018 představovaly necelých 62 % unijního reálného HDP, ale také snižování podílu celé EU-15. V rámci konvergenčního procesu lze očekávat snižování podílu EU-15, resp. zvyšování podílů nových zemí, avšak v relativně malých jednotkách vzhledem k velikosti rozlohy nových zemí, jejich populační velikosti apod.

4.1.1 HDP EU a jeho tempo růstu v období 2000-2018

Vývoj objemu reálného HDP ve sledovaném období 2000-2018 je zaznamenán v tabulce 2. První řádek tabulky 2 je zkonstruován tak, aby zaznamenával změnu reálného HDP

oproti výchozí hodnotě, kterou je rok 2000; spodní řádek ukazuje hodnotu objemu reálného HDP EU v milionech EUR.

Tabulka 2 Objem reálného HDP EU v období 2000-2018: relativní (EU=100) a absolutní (mil. EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004
EU (%)	100	102,3	103,5	104,6	115,2
EU (mil. EUR)	10 439 506,9	10 675 881,5	10 800 889,5	10 923 798,4	11 854 083,0

	2005	2006	2007	2008	2009
EU (%)	117,6	121,6	125,3	125,9	120,5
EU (mil. EUR)	12 098 322,0	12 495 697,5	13 027 897,0	13 090 167,0	12 529 060,1

	2010	2011	2012	2013	2014
EU (%)	123	125,3	124,7	125,1	127,3
EU (mil. EUR)	12 800 551,6	13 030 939,3	12 977 006,8	13 058 615,4	13 286 755,2

	2015	2016	2017	2018
EU (%)	130,3	132,9	136,4	139,1
EU (mil. EUR)	13 598 978,8	13 876 229,1	14 235 330,3	14 521 581,3

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Z tabulky 2 lze konstatovat růst objemu HDP na počátku sledovaného období. Do roku 2003 se na objemu reálného HDP podílela pouze sestava EU-15. V roce 2004 došlo ke značnému nárůstu objemu reálného HDP, jenž byl ovlivněn velkým rozšířením původní EU -15. Jednalo se tak o ojedinělý případ s takto výrazným efektem, do konce sledovaného období již k obdobné situaci nedošlo.

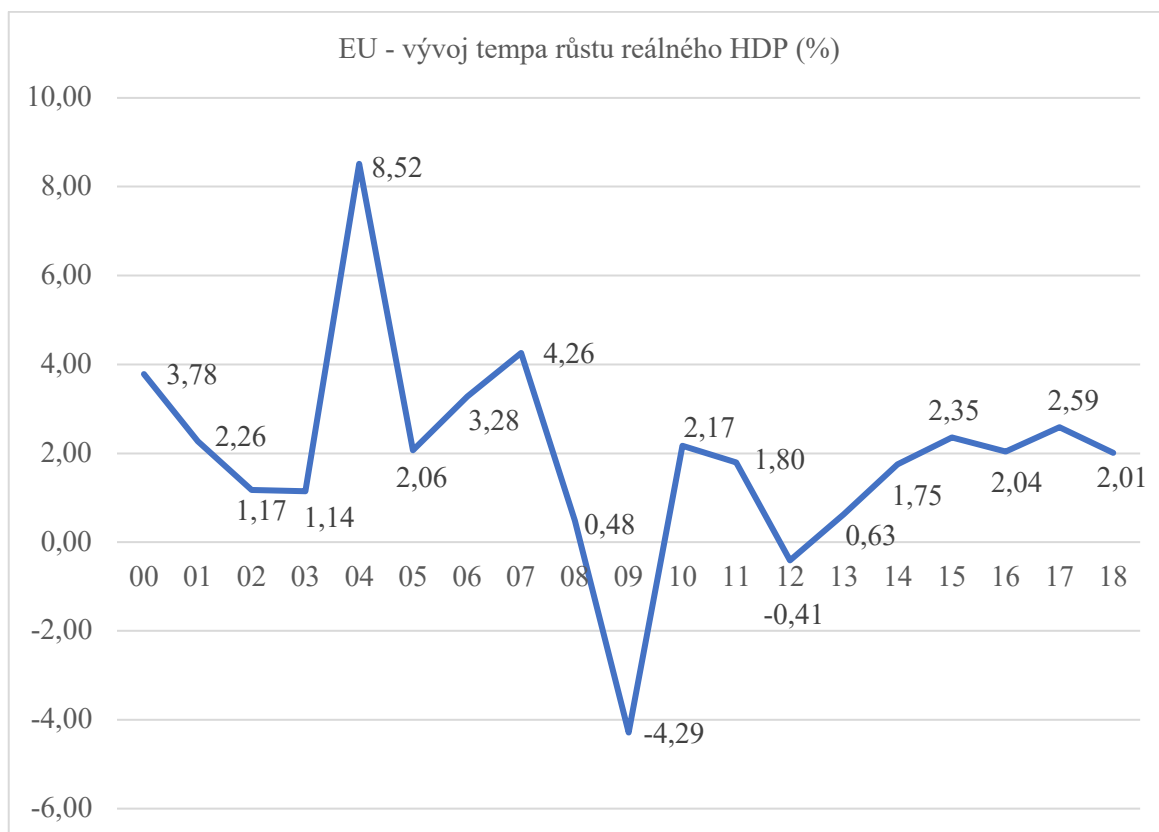
Objem reálného HDP rostl až do roku 2007, jež byl v téže roce podpořen připojením Bulharska a Rumunska. V roce 2008 byl růst unijního reálného HDP malý, a to v důsledku příchodu celosvětové ekonomické krize. Na unijním objemu reálného HDP se krize negativně projevila v roce 2009, kdy došlo ke snížení této hodnoty.

Po roce 2010 se unijní ekonomiky vzpamatovávaly z celosvětové ekonomické krize, její doba trvání se lišila u každé z členských zemí. Unijní objem reálného HDP do roku 2013 mírně rostl s lehkým propadem v roce 2012. Faktorem utlumení hospodářské aktivity v toce 2012 byla dle ECB (2012) nízká zahraniční poptávka, vysoká nezaměstnanost a vysoké ceny komodit.

Právě v roce 2013 se unijní objem reálného HDP přibližně rovnal stavu před ekonomickou krizí. Unijní ekonomika sice byla obnovena, to však nelze tvrdit o všech členských zemích (dopady ekonomické krize na některé členské země jsou popsány dále). Od roku 2014 do roku 2018 byl v unii zaznamenán růstový trend, jež lze hodnotit pozitivně. Ekonomický růst byl v posledních letech podpořen převážně rostoucí poptávkou domácností a rostoucí zaměstnaností.

Tabulka 2 je podpořena grafem 1, který zobrazuje tempo růstu unijního reálného HDP mezi jednotlivými roky – zobrazuje tedy změnu reálného HDP oproti předchozímu roku.

Graf 1 Vývoj tempa růstu reálného HDP EU (%)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Do roku 2004 lze dle grafu 1 pozorovat klesající tendenci tempa růstu reálného HDP. V roce 2004 došlo k výraznému růstu v důsledku rozšíření a objem reálného HDP byl o 8,52 % vyšší než v roce 2003. Jak již je zmíněno výše, v průběhu časového období k dalšímu takto výraznému růstu nedocházelo. Rostoucí tempo reálného HDP lze na základě grafu 1 sledovat až do roku 2007. Faktorem dynamického růstu bylo převážně nastartování ekonomik nově

přistoupených členů, jež bylo způsobeno nárůstem zahraničních investic a přílivem peněz z fondů EU (OECD, 2008).

V roce 2008 v důsledku příchodu ekonomické krize došlo k nízkému růstu, reálné HDP se zvýšilo o 0,48 % oproti roku 2007. Jak se již potvrdilo výše, reálné HDP v důsledku krize v roce 2009 kleslo, a to o 4,29 % oproti roku 2008. Po roce 2009 se růst reálného HDP pohybovalo okolo 2 % oproti předchozí hodnotě (s výjimkou roku 2012, kdy došlo k poklesu objemu HDP v důsledku krize eurozóny, a roku 2013, kdy tempo růstu reálného HDP vykazovalo méně než procento).

4.1.2 Tempo růstu HDP členských států

Při zkoumání unijní diferenciaci je třeba pohlédnout na tempa růstu HDP všech členských států. Tabulka s tempem růstu HDP jednotlivých zemí unie v období 2000-2018 se nachází v příloze C. Pro zjednodušení komparace zemí je v následující tabulce 3 rozdělení členských zemí unie na základě jejich geometrického průměru tempa růstu reálného HDP v období 2000-2018, a to na země s podprůměrným, průměrným a nadprůměrným tempem růstu, kdy je za průměrné tempo růstu HDP považován geometrický průměr tempa růstu HDP EU 2000-2018, což činí 1,020 %.

Tabulka 3 Průměrné tempo růstu reálného HDP, období 2000-2018 (%), průměr EU=1,020

Země s podprůměrným tempem růstu (<1,015)		Země s průměrným tempem růstu (1,015-1,025)		Země s nadprůměrným tempem růstu (>1,026)	
Řecko	1,002	Nizozemsko	1,015	Česká republika	1,028
Itálie	1,004	Finsko	1,016	Lucembursko	1,031
Portugalsko	1,008	Rakousko	1,016	Bulharsko	1,036
Dánsko	1,013	Belgie	1,017	Lotyšsko	1,037
Francie	1,014	Španělsko	1,018	Malta	1,038
Německo	1,014	Chorvatsko	1,019	Slovensko	1,038
		Velká Británie	1,019	Polsko	1,038
		Kypr	1,024	Estonsko	1,039
		Švédsko	1,024	Litva	1,040
		Slovinsko	1,024	Rumunsko	1,040
		Maďarsko	1,025	Irsko	1,048

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Nejpomalejšími zeměmi byly během sledovaného období na základě výsledků z tabulky 3 Řecko (1,002 %), Itálie (1,004 %), Portugalsko (1,008 %), Dánsko (1,013 %) Francie a Německo (1,014 %). Nejpomalejšími zeměmi byly tedy zástupci ze skupiny starých zemí, včetně tří nejsilnějších unijních ekonomik (Německo, Francie, Itálie).

Mezi nové země, jejichž průměrné tempo růstu HDP se za sledované období pohybovalo okolo unijní hodnoty, patřilo Chorvatsko (1,019 %), Kypr (1,024 %), Slovinsko (1,024 %) a Maďarsko (1,025 %); a mezi staré země patřilo Nizozemsko (1,015 %), Finsko a Rakousko (obě země 1,016 %), Belgie (1,017 %), Španělsko (1,018 %), Velká Británie (1,019 %) a Švédsko (1,024 %). V této skupině zaujímaly značnou část staré země, mezi nimiž byla i Velká Británie, která představovala třetí ekonomicky nejsilnější zemi v celé EU.

Nejdynamičtější země za sledované období byly převážně nové země – Česká republika (1,028 %), Bulharsko (1,036 %), Lotyšsko (1,037 %), Malta, Slovensko a Polsko (všechny země 1,038 %), Estonsko (1,039 %), Litva a Rumunsko (obě země 1,040 %). Ze starých zemí vykazovaly největší dynamiku Lucembursko (1,031 %) a unijním lídrem v tempu růstu HDP bylo Irsko (1,048 %).

4.1.2.1 Předkrizový ekonomický růst

Tempo růstu HDP členských zemí v jednotlivých letech sledovaného období se nachází v příloze C. Do roku 2007 lze sledovat vysoké tempo růstu převážně nových zemí. Nejvyšší tempa růstu lze pozorovat u Pobaltských zemí a Slovenska, jejichž dynamiky v letech 2005–2007 vykazovaly hodnoty nad 10 %. Vysoké tempo růstu nových zemí bylo zapříčiněno vstupem do zóny volného trhu, konkrétně přívalem zahraničních investic a odstranění bariér v případě exportu.

Nejdynamičtější růst v rámci starých zemí lze zaznamenat u Irska, jehož tempo růstu HDP se do roku 2007 (až na výjimky roku 2000 a 2003) pohybovalo okolo 5-6 %. Řecká ekonomika taktéž zaznamenala dynamickou tendenci, avšak podle zprávy OECD (2005) už tehdy zadlužené Řecko vytvářelo další dluhy na pokrytí výdajů v rámci hoštění letních olympijských her (ty se konaly v Athénách v roce 2004).

Ekonomicky nejsilnější země unie nezaznamenaly do roku 2007 výrazných temp růstu, jejich hodnoty se pohybovaly okolo unijního průměru. V případě Německa lze však zaznamenat pokles HDP v roce 2002 a 2003, jež bylo důsledkem snížení spotřeby domácností a snížení zaměstnanosti.

Česká republika nezaostávala za unijním průměrem a její tempo růstu HDP bylo ve všech letech sledovaného období vyšší než tempo unie jako celku. Tempo růstu HDP České republiky bylo nejvyšší v roce 2005-2007, kdy HDP rostlo o 6-7 % oproti předchozímu roku. I přes rychlý růst si česká ekonomika zachovala stabilitu v rámci makroekonomické rovnováhy, což nelze potvrdit u ostatních nových zemí – příkladem jsou Pobaltské země, jejichž tempo růstu přesahovalo 10 %, avšak za cenu rostoucí inflace.

4.1.2.2 Krizové období

Další období se již nejevilo tak příznivě, neboť Evropskou unii zasáhla hluboká recese. Celosvětová ekonomická krize nastala v důsledku vysokých růstů úvěrů a cen nemovitostí, nízké úrokové míry a velké důvěřivosti bank při poskytování úvěrů. V důsledku oslabení ekonomické aktivity došlo k poklesu světového obchodu. V průběhu roku 2009 provedly vlády i centrální banky mimořádná opatření s cílem omezit rizika krize a obnovení finanční stability. Působením těchto opatření se ekonomická aktivita stabilizovala, a to včetně světového obchodu, avšak toto oživení začínalo probíhat na nízkých úrovních. Oživení hospodářství bylo následně nejvíce podpořeno aktivitou ve zpracovatelském průmyslu a obnovením sektoru služeb (ECB, 2009).

Krize s sebou přinesla útlum ekonomické aktivity téměř všech členských zemí EU. V roce 2008 se projevila poklesem tempa reálného HDP, zvláště u vyspělých zemí. HDP se v roce 2008 oproti roku 2007 snížilo zejména v případě Dánska (snížení o 0,5 %), Řecka (snížení o 0,3 %), Itálie (snížení o 1 %), Lucemburska (snížení o 1,3 %), Švédska (snížení o 0,2 %) a Velké Británie (snížení o 0,3 %). Ze starých zemí zaznamenalo největší pokles Irsko, jehož HDP se v roce 2008 snížilo o 4,5 % oproti roku 2007. K poklesu HDP došlo i u některých nových zemí, zvláště Estonska (pokles o 5,1 %) a Lotyšska (pokles o 3,3 %). Největší dopad ekonomické krize unie zaznamenala v roce 2009, kdy se unijní HDP propadl o 4,3 % oproti roku 2008.

Rok 2009 představoval pokles HDP pro všechny členské země, výjimkou bylo Polsko, jež zaznamenalo růst o 2,8 % oproti roku 2008. Ze starých zemí krize nejvíce postihla Finsko (propad o 8,1 % oproti roku 2008), Německo (propad o 5,7 % oproti roku 2008), Itálii (propad o 5,3 % oproti roku 2008) a naopak nejméně postihla Francii (propad o 2,9 % oproti roku 2008). Velké poklesy zaznamenaly i některé nové země, nejvýrazněji v případě Pobaltí – Estonsko (pokles o 14,4 % oproti roku 2008), Lotyšsko (pokles o 14,2 % oproti roku 2008) a Litva (pokles o 14,8 % oproti roku 2008); dále Maďarsko (pokles o 6,7 % oproti roku 2008), Rumunsko

(pokles o 5,5 % oproti roku 2008), Slovinsko (pokles o 7,5 % oproti roku 2008) a Slovensko (pokles o 5,5 % oproti roku 2008). V případě České republiky došlo v roce 2009 k poklesu HDP o 4,8 % oproti roku 2008.

Délka ekonomická krize se v jednotlivých zemích lišila. Podle ECB (2009) došlo k rychlejšímu oživení v rozvíjejících se ekonomikách. V případě některých zemí však došlo k prohloubení krize, a to v důsledku prohlubujících se deficitů veřejných financí a rostoucím vládním dluhem. Příkladem může být dluhová krize Řecka, která se táhla skrz celé sledované období, bankovní a politická krize Irska, která trvala do roku 2013, a také dluhová krize v Portugalsku. Dluhové krize těchto zemí se rozšiřovaly i do dalších zemí, zejména velkých jižních ekonomik, jako je Itálie a Španělsko (Spěváček, 2011), což lze pozorovat na základě jejich záporného tempa růstu v příloze C.

4.1.2.3 Po krizové období a oživení unijních ekonomik

Po odeznění krize lze pozorovat v některých případech velmi dynamická tempa růstu HDP. Nejdynamičtější bylo Irsko, jehož tempo růstu v posledních letech zaznamenalo pozitivní trend a pohybovalo se okolo hodnoty 8 %, jež je důsledkem vyššího výběru daní, rostoucí zahraniční poptávka a snížení nezaměstnanosti (bussinesinfo.cz, 2019).

Irsko bylo zemí, jež ekonomická krize hluboce zasáhla. Dle ec.europa.eu (2020) musela irská vláda v roce 2010 zažádat EU a MMF o půjčku k zaplacení dluhů a oživení ekonomiky, zejména v bankovní oblasti. Organizace Irsku poskytly 85 mld. EUR. Ze záchranného programu Irsko vystoupilo v roce 2013 a od této doby jeho HDP významně roste. Největší růst Irsko zaznamenalo v roce 2015, kdy HDP vzrostlo o 25,2 % oproti předchozímu roku. OECD (2016) vysvětluje výrazný nárůst HDP Irska, jenž bylo zapříčiněno přistěhováním nadnárodních firem, resp. jejich duševních vlastnictví, avšak nikoliv výroby. Irsko se stalo lákadlem pro nadnárodní společnosti na základě své nízké sazby z příjmu právnických osob.

Vysoká tempa růstu HDP lze pozorovat v příloze C i v případě Malty. Po ekonomické krizi Malta nevykazovala příliš velké dynamiky, neboť čelila problému stárnutí populace, který řešila pomocí přílivu zahraničních pracovníků (Central Bank of Malta, 2017). Ekonomický výkon Malty začal růst od roku 2014 a trval do konce sledovaného období. Podle MZV ČR (2017) byly důvodem dynamické ekonomické aktivity především reformy z posledních let v oblasti rozvoje a liberalizace energetiky, nové investiční projekty, dále růst produktivity práce a nárůst vývozu služeb.

Slovensko dosahovalo větší dynamiky spíše před krizí a po krizi již nepatřilo mezi lídry v růstu HDP. Avšak i po krizi Slovensko vykazovalo rychlejšího tempa růstu, než byl unijní průměr – např. dle přílohy C v roce 2015 vzrostl HDP Slovenska o 4,8 % oproti roku 2014. Ekonomický ústav Slovenskej Akadémie Vied (2016) říká, že hospodářský výkon Slovenska byl v roce 2015 silně ovlivněn růstem domácí poptávky, růstem investic a výraznou zaměstnaností. Následující roky se slovenská ekonomika zpomalila a vykazovala tempo růstu 2-4 %. Ekonomický ústav Slovenskej Akadémie Vied (2019) hovoří o pozastavení konvergence Slovenské ekonomiky a o problému nedostatku pracovních sil na zvyšující se počet volných pracovních míst.

V případě ekonomicky nejsilnějších států – Německa, Francie, Velké Británie a Itálie nedošlo po krizi k výraznému růstu. V některých letech dle přílohy C bylo tempo unie rychlejší než tempa silných ekonomik. Německo si v období od roku 2014-2018 udržovalo tempo růstu okolo 2 %, jednalo se o stabilní růst. Podle Statistisches Bundesamt (2018) Německo zaznamenalo období 2014-2018 růst spotřebitelských a vládních výdajů a růst investic. Pomalá dynamika německé ekonomiky byla zapříčiněna zpomalením vývozu (dovoz naopak rostl). V roce 2016 Německo zaznamenalo vyšší vládní výdaje spojené s migrační krizí. Tempo růstu Francie bylo pomalejší než v případě Německa a pohybovalo se mezi 1-2 %, slabý růst byl důsledkem zpomalení spotřeby domácností a klesající produkce (Institut national de la statistique, 2018). Dle přílohy C ekonomika Velké Británie od roku 2014 zpomaluje. Oživení ekonomiky po krizi bylo příčinou snížení nezaměstnanosti, avšak dle OECD (2015) je příčinou útlumu britské ekonomiky v posledních letech snížení investic z důvodu Brexitu. Nejslabšího růstu vykazovala Itálie, která se delší dobu zabývala krizí. Pro italskou ekonomiku je podle OECD (2017) nezbytná obnova bankovního systému, jež se italská vláda snažila dosáhnout na základě strukturálních reforem za účelem zlepšení trhu práce a zvýšení produktivity. Mírný růst ke konci sledovaného období po dlouhodobé stagnaci byl zapříčiněn rostoucí spotřebou domácností, silícím exportem a rostoucím sektorem s luxusním zbožím (businessinfo.cz, 2017).

V případě České republiky došlo k mírnému růstu ekonomiky v roce 2010, kdy tempo růstu HDP znovu nabývalo kladných hodnot. V roce 2010 došlo k růstu HDP o 2,3 % oproti roku 2009 a v roce 2011 došlo k růstu HDP o 1,8 % oproti roku 2010. V dalších dvou letech však klesalo reálné HDP o necelé procento. Dle Vintrové (2012) Česká republika v průběhu recese realizovala odlišnou hospodářskou politiku než v sousedských zemích. Česká republika prosazovala opatření, jež byla přednostně zaměřena na snižování rozpočtových deficitů. Restriktivní opatření doprovázená zvyšováním nepřímých daní měla však opačné účinky, než

se původně zamýšlelo a docházelo k poklesu ekonomickým výkonům a k nižšímu výběru daní, a tím zvyšování rozpočtových schodků a zadluženosti.

Ekonomický výkon České republiky stoupl v roce 2015, kdy tempo růstu HDP dosahovalo 5,3 %, přičemž tempo unie bylo 2,3 %. Jednalo se o zdravý ekonomický růst, jenž byl podpořen domácí poptávkou – zejména investiční aktivitou domácností, zpracovatelským průmyslem a službami a dále zlepšení vnějších ekonomických vztahů a hospodaření státu (ČSÚ, 2016). V dalším roce ekonomický růst České republiky oproti předchozímu roku zpomalil, neboť vysoká investiční aktivita z roku 2015 byla jednorázovou záležitostí. V roce 2017 lze na základě přílohy C zaznamenat růst HDP o 4,4 % oproti roku 2016, jenž byl podpořen růstem spotřeby domácností a zahraniční poptávkou (ČSÚ, 2017). V roce 2018 se dle přílohy C ekonomická aktivita zpomalila a HDP vzrostlo o 2,8 % oproti roku 2017. Snížení ekonomické dynamiky nastalo v souvislosti se snížením tempa růstu zahraniční poptávky, avšak spotřeba domácností rostla i nadále (ČSÚ, 2019).

4.1.3 Podíl členských států na přírůstku HDP

Na základě pozorování podílů členských zemí lze posuzovat změnu jejich ekonomické síly v rámci unijního celku. Pokud země vykazuje kladný podíl na unijním přírůstku, znamená to, že její ekonomická síla v rámci unie roste. Naopak záporné hodnoty značí ponížení unijního přírůstku, k němuž dochází v důsledku snížení hodnoty HDP dané země.

Tabulka 4 vykazuje podíl členských zemí na unijním přírůstku HDP před rozšířením v roce 2003, dále v letech rozšiřování – 2004, 2007 a 2013; a v roce 2018. V letech rozšiřování lze pozorovat značné přírůstky nových zemí. Je třeba mít na paměti, že obdobně jako při sledování unijního tempa růstu, tak při sledování podílu na unijním přírůstku jsou v letech 2004, 2007 a 2013 započítány celé objemy reálného HDP nově přistoupených zemí, nikoliv jejich roční přírůstek. Tabulku s podílem členských zemí na unijním přírůstku reálného HDP ve všech letech sledovaného období 2000-2018 se nachází v příloze D (rok 2009 a 2012 je vynechán, neboť nedošlo k přírůstku HDP).

Tabulka 4 Podíl členských států na přírůstku unijního reálného HDP v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100)

Podíl členských zemí na přírůstku unijního reálného HDP v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100)					
	2003	2004	2007	2013	2018
EU	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU-15	100,0	27,4	61,3	31,5	81,3
Belgie	2,7	1,2	2,4	2,1	2,0
Bulharsko	-	-	6,9	0,2	0,5
Česká republika	-	14,0	1,6	-0,9	1,8
Dánsko	0,7	0,7	0,4	2,8	2,3
Estonsko	-	-	0,2	0,3	0,3
Finsko	2,7	0,7	1,9	-2,1	1,2
Francie	12,2	5,6	8,9	14,4	13,1
Chorvatsko	-	-	-	53,6	0,4
Irsko	3,5	1,1	1,7	2,8	7,4
Itálie	1,8	2,4	4,6	-35,5	4,3
Kypr	-	1,7	0,2	-1,5	0,3
Litva	-	2,6	0,6	1,3	0,5
Lotyšsko	-	1,8	0,4	0,6	0,4
Lucembursko	0,4	0,1	0,6	1,8	0,5
Maďarsko	-	10,3	0,0	2,4	2,1
Malta	-	0,6	0,0	0,4	0,2
Německo	-13,9	3,0	14,1	14,0	15,6
Nizozemsko	0,7	1,2	4,4	-1,0	6,3
Polsko	-	29,8	4,0	6,6	8,2
Portugalsko	-1,3	0,3	0,8	-1,9	1,6
Rakousko	2,0	0,8	2,0	0,1	2,8
Rumunsko	-	-	23,7	5,6	2,5
Řecko	9,7	1,2	1,5	-7,6	1,3
Slovensko	-	5,4	1,2	0,6	1,1
Slovinsko	-	3,4	0,5	-0,5	0,6
Španělsko	22,5	3,2	7,2	-18,2	9,3
Švédsko	5,7	1,5	2,3	5,1	3,4
Velká Británie	44,7	4,4	8,6	50,4	10,0

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování (součtové údaje mohou být nepřesné z důvodu zaokrouhlování u zdroje)

Před rozšířením v roce 2003 vykazovala největší podíl na unijním přírůstku Velká Británie (44,7 %), Španělsko (22,5 %) a Francie (12,2 %). Nízké podíly na unijním přírůstku zaznamenalo Lucembursko (0,4 %), Dánsko a Nizozemsko (obě země 0,7 %). V důsledku

poklesu reálného HDP v případě některých členských zemí lze v tabulce 4 sledovat záporné hodnoty podílu na unijním přírůstku HDP. Tyto země tedy svým poklesem reálného HDP snižují unijní přírůstek, což lze v roce 2003 pozorovat v případě Německa (ponížení unijního přírůstku o 13,9 %) a v případě Portugalska (ponížení unijního přírůstku o 1,3 %).

V roce 2004 se na přírůstku unijního HDP podílely nové země téměř ze 73 %. Největší podíl mělo Polsko (29,8 %), Česká republika (14 %) a Maďarsko (10,3 %). Vysoký podíl nových zemí na přírůstku HDP byl zapříčiněn právě vstupem těchto zemí do EU (jak již je zmíněno výše). Ze starých zemí se na unijním přírůstku nejvíce podílela Francie (5,6 %) a Velká Británie (4,4 %), nejméně opět Lucembursko (0,1 %), také Portugalsko (0,3 %), Dánsko a Finsko (obě země 0,7 %).

V roce 2007 lze zaznamenat 23,7% podíl Rumunska na unijním HDP, a to v důsledku připojení této země k unii – stejným způsobem lze zaznamenat i vyšší podíl na unijním přírůstku v případě Bulharska (6,9 %). V téže roce nejvyšší podíl na přírůstku na unijním HDP zaujímalo Německo (14,1 %), Francie (8,9 %), Velká Británie (8,6 %) a Španělsko (7,2 %). Nejvyšší podíly na unijním přírůstku měly v roce 2007 staré a ekonomicky silné země. Z nových zemí (vyjma Bulharska a Rumunska) mělo největší podíl na unijním HDP Polsko (4,0 %). V rámci unijního přírůstku byl zaznamenán nulový podíl v případě Malty a Maďarska. Méně, než jedno procento podílu na unijním přírůstku reálného HDP vykazovalo mnoho zemí, a to Estonsko a Kypr (obě země 0,2 %), Lotyšsko (0,4 %), Slovinsko (0,5 %) a Litva (0,6 %) ze zástupců nových zemí a ze starých zemí je jednalo opět o Dánsko (0,4 %), Lucembursko (0,6 %) a Portugalsko (0,8 %).

V roce 2013 došlo k poklesům reálného HDP v některých členských zemí, což se v tabulce 4 projevilo zápornými hodnotami podílů na přírůstku unijního HPD. Tento jev lze sledovat převážně u jihoevropských zemí, jež byly postiženy ekonomickou krizí – v případě Itálie se jednalo o ponížení unijního přírůstku o 35,5 %, v případě Španělska o 18,2 %, Řecka o 7,6 % a v případě Portugalska o 1,9 %. Pokles HDP, a tedy ponížení unijního přírůstku v téže roce zaznamenala také Česká republika (ponížení unijního přírůstku o 0,9 %), Finsko (ponížení o 2,1 %), Kypr (ponížení o 1,5 %) a Nizozemsko (ponížení o 1,0 %). Naopak největší podíl na unijním přírůstku HDP zaujímala opět Francie (14,4 %) s Německem (14,0 %). Rozšíření o Chorvatsko lze v tabulce sledovat dle jeho značného podílu na unijním přírůstku.

Rok 2018 již nebyl ovlivněn žádným rozšířením. Podíl na unijním přírůstku HDP starých zemí byl menší, než jejich podíl na unijním objemu (lze pozorovat z tabulky 1 a 4). Největší podíl na unijním přírůstku měly staré země, a to z 81,3 %. Největší podíl z těchto zemí

neslo Německo (15,6 %), Francie (13,1 %), Velká Británie (10 %) a dále Španělsko (9,3 %) a Irsko (7,4 %). Z nových zemí neslo největší podíl Polsko (8,2 %). Ostatní země zaujímaly nižší podíly. Podíl na unijním přírůstku nižší, než procento měly ekonomicky slabé země, a to Malta (0,2 %), Estonsko a Kypr (obě země 0,3 %), Chorvatsko a Lotyšsko (obě země 0,4 %), Bulharsko, Litva a Lucembursko (všechny země 0,5 %) a Slovinsko (0,6 %).

4.1.4 Ekonomická úroveň zemí EU

Ekonomickou úroveň členských zemí lze sledovat v tabulce 5, která zobrazuje hodnotu HDP na obyvatele v jednotkách PPS pomocí bazického indexu, kdy EU=100. Pro komparaci členských zemí je ukazatel HDP na hlavu v PPS vhodný, neboť mimo velikosti zemí jsou zohledňovány i rozdíly cenových úrovních jednotlivých zemí.

V tabulce 5 je zaznamenán vývoj HDP na obyvatele v PPS, konkrétně v roce 2003 před velkým rozšířením, dále v letech, kdy docházelo k rozšiřování unie – rok 2004, 2007 a 2013; a v aktuálním roce 2018. Tabulka, jež zobrazuje HDP na obyvatele v PPS členských zemí ve všech letech sledovaného období se nachází v příloze E. V posledních dvou sloupcích je zachycen index trendu konvergence, jež je vyjádřen podílem relativní hodnoty ekonomické úrovně v roce 2018 a v roce 2003, a také podílem relativní hodnoty ekonomické úrovně v roce 2018 a v roce 2004. Tyto dva indexy byly zvoleny pro to, aby byla zachycena změna ekonomické úrovně unie v důsledku velkého rozšíření v roce 2004. Index s hodnotou vyšší než 1 značí růst ekonomické úrovně, naopak index nižší než 1 znamená snížení ekonomické úrovně země.

V důsledku změny absolutní hodnoty unijní ekonomické úrovně je tabulka 5 doplněna tabulkou 6, která zobrazuje změnu HDP na obyvatele unie oproti výchozímu roku, jímž je počáteční rok 2000.

Tabulka 5 HDP na obyvatele v PPS v letech 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100), index trendu konvergence

HDP na obyvatele v PPS v letech 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018, index trendu konvergence							
	2003	2004	2007	2013	2018	index trendu konvergence	
						2018/2003	2018/2004
EU	100	100	100	100	100	1,00	1,00
EU-15	100	109	112	109	107	1,07	0,98
Belgie	106	115	116	120	117	1,10	1,02
Bulharsko	29	33	40	45	51	1,76	1,55
Česká republika	67	75	82	83	90	1,34	1,20
Dánsko	106	118	123	128	128	1,21	1,08
Estonsko	45	52	70	76	82	1,82	1,58
Finsko	100	112	119	114	111	1,11	0,99
Francie	97	104	107	108	104	1,07	1,00
Chorvatsko	47	52	61	60	63	1,34	1,21
Irsko	125	139	147	131	189	1,51	1,36
Itálie	100	106	107	99	96	0,96	0,91
Kypr	83	93	104	83	89	1,07	0,96
Litva	42	47	60	73	80	1,90	1,70
Lotyšsko	38	44	57	62	69	1,82	1,57
Lucembursko	206	230	264	261	261	1,27	1,13
Maďarsko	53	58	60	67	71	1,34	1,22
Malta	72	77	78	85	98	1,36	1,27
Německo	104	114	116	123	122	1,17	1,07
Nizozemsko	117	128	138	135	129	1,10	1,01
Polsko	42	48	53	67	70	1,67	1,46
Portugalsko	72	77	81	76	77	1,07	1,00
Rakousko	111	121	124	131	127	1,14	1,05
Rumunsko	26	32	43	54	66	2,54	2,06
Řecko	82	91	92	71	68	0,83	0,75
Slovensko	49	54	67	77	73	1,49	1,35
Slovinsko	73	82	87	82	87	1,19	1,06
Španělsko	86	94	102	89	91	1,06	0,97
Švédsko	109	121	128	126	120	1,10	0,99
Velká Británie	104	115	112	109	105	1,01	0,91

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

V důsledku rozšiřování unie se unijní průměr ekonomické úrovně měnil, nejvýrazněji po velkém rozšíření v roce 2004. Tyto změny zachycuje tabulka 6. Při komparaci ekonomických úrovní zemí a jejich změnu v průběhu časového období je tedy vhodné připomenout i samotnou změnu unijní hodnoty v průběhu tohoto časového období.

Tabulka 6 Vývoj reálného HDP na obyvatele v PPS v období 2000-2018 (rok 2000 = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU	100	104	106	107	102	106	112	114	114	107

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	111	114	116	117	120	127	127	131	135

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Ještě před rozšířením, resp. v roce 2003 lze z tabulky 5 komentovat ekonomickou úroveň skupiny EU-15 i budoucích členských zemí. Ekonomická úroveň EU-15 nebyla výrazně diferencovaná, avšak již před velkým rozšířením lze v této členské základně upozorovat některé rozdíly. Nejvzdáleněji od unijní hodnoty bylo Lucembursko, které mělo ze zemí EU-15 ekonomickou úroveň nejvyšší – jeho HDP na obyvatele v PPS představovalo 206 % unijního průměru. Za vzdálenou zemi se lze považovat i Irsko, jehož ekonomická úroveň byla o 25 % vyšší než unijní hodnota. Vyšší ekonomickou úrovní se vyznačovalo Rakousko (111 %) a Nizozemsko (117 %), avšak v těchto případech se nejednalo o velké vzdálenosti od unijní hodnoty. Obdobně lze komentovat i stav Španělska, jež mělo nižší ekonomickou úroveň než unijní průměr, avšak vzdálenost Španělska od unijního průměru nebyla tak značná, jako v případě Irska či Lucemburska. Portugalsko bylo v rámci starých zemí s nejnižší ekonomickou úrovní nejzaostalejší, jeho ekonomická úroveň představovala 72 % unijního průměru.

Z roku 2003 lze tedy pozorovat i ekonomickou úroveň nečlenských zemí. V porovnání s unijní hodnotou lze konstatovat, že budoucí členské země unie vykazovaly oproti EU-15 nízkou ekonomickou úroveň. V některých případech lze upozorovat velmi výrazných rozdílů v ekonomických úrovních, zvláště v případě Rumunska, jehož ekonomická úroveň dosahovala 26 % unijní hodnoty a Bulharska, jehož HDP na hlavu v PPS dosahovalo 29 % unijní hodnoty. Naopak nejbliže unijnímu průměru bylo Slovinsko (73 %) a Malta (72 %), avšak jejich ekonomická úroveň byla srovnatelná s Portugalskem, jež představovalo nejzaostalejší zemi v celé EU-15. Dle Dvorokové (2012) byla výchozí pozice ekonomické úrovně Slovinska ve srovnání s ostatními novými zeměmi vyšší, a to v důsledku obchodování a spolupráce

Slovinska se západním světem již od 80.let. Ekonomická úroveň České republiky zaostávala za unijním průměrem, avšak současně patřila v rámci regionu střední a východní Evropy k ekonomicky nejvyvinutějším zemím.

Vstupem deseti nových zemí do EU v roce 2004 se celková ekonomická úroveň unie snížila, což je patrné z tabulky 5. V roce 2003 byla hodnota reálného HDP na obyvatele v PPS o 7procentních bodů vyšší než v roce 2000 a v roce 2004 byla ekonomická úroveň o 2procentní body vyšší oproti roku 2000. V roce 2004 se tedy ekonomická úroveň téměř rovnala výchozímu stavu vybraného časového období. V důsledku snížení unijní hodnoty lze zaznamenat zúžení vzdáleností mezi ekonomickými úrovněmi nových zemí a ekonomickou úrovní unie. Ze stejného důvodu lze zaznamenat i opačný jev – zvýšení vzdáleností ekonomických úrovní některých starých zemí.

Po velkém rozšíření v roce 2004 bylo dle tabulky 5 nejdálčenější opět Lucembursko (230 %) a Irsko (139 %), k nimž se přidalo Nizozemsko (128 %). Značné vzdálení oproti předešlému roku zaznamenalo Finsko (112 %), Švédsko (121 %) a Velká Británie (115 %). Ze starých zemí lze upozorovat přiblížení k unijní hodnotě v případě Řecka (91 %) a Španělska (94 %). Ve skupině zemí, jejichž ekonomická úroveň je vyšší než unijní průměr, se nevyskytovaly žádné nové země, avšak téměř k unijnímu průměru se přiblížil pouze Kypr (93 %). Malta (77 %) a Česká republika (75 %) byly při vstupu do EU na úrovni Portugalska (77 %), které stále představovalo zemi s nejnižším HDP na hlavu v rámci EU-15. V důsledku rozšíření a tím spojené snížení průměrné unijní hodnoty a také i v důsledku dynamických temp růstu HDP se ekonomická úroveň nových zemí pomalu přiblížila k unijní hodnotě, nicméně se v unijním celku stále vyskytovaly země, jež nedosahovaly ani 50 % unijní hodnoty ekonomické úrovně – Lotyšsko (44 %), Litva (47 %) a Polsko (48 %).

Rok 2007 byl na základě tempa růstu reálného HDP nejúspěšnějším před velkou recesí, což lze pozorovat i na posunu ekonomických úrovní členských zemí. V téže roce představovalo unijní sestavu 27 zemí.

Přistoupením Bulharska a Rumunska se dle tabulky 5 unijní diferenciaci opět prohloubila. Nejvíce vzdálenou zemí zůstalo Lucembursko (264 %), Irsko (147 %), Nizozemsko (138 %), k nimž se přidalo Švédsko (128 %), Rakousko (124 %) a Dánsko (123 %). Velmi nízkou ekonomickou úroveň naopak vykazovalo Bulharsko (40 %), Rumunsko (43 %), Polsko (53 %), Lotyšsko (57 %), Litva a Maďarsko (obě země 60 %). U zemí s nízkou ekonomickou úrovní lze zaznamenat úspěšné konvergenční procesy, resp. jejich přibližování k unijnímu průměru. K nejdynamičtějším přiblížením došlo v případě Pobaltských zemí, které

však i přes značný růst stále patřily mezi nejzaostalejší země unie. Další výrazné přiblížení zaznamenalo Slovensko. V případě České republiky se též jednalo o značnou konvergenci, ekonomická úroveň České republiky se téměř přiblížila k unijnímu průměru (82 %). Z nových zemí dosahoval unijní hodnoty pouze Kypr (104 %).

Po roce 2007 přišla velká recese, avšak k výrazným změnám relativních ekonomických úrovních vůči unijní průměrné hodnotě nedocházelo. Z tabulky 6 lze zpozorovat, že ekonomická úroveň EU jako celku v průběhu recese klesla. HDP na obyvatele v PPS se na předkrizovou hodnotu vrátila v roce 2011 a od té doby je zaznamenám její růst s krátkou stagnací v roce 2016.

V roce 2013 se k EU připojilo Chorvatsko, jehož ekonomická úroveň představovala 60 % unijního průměru. I když se jednalo o nejmladšího člena unie s nižší ekonomickou úrovní, mezi členskými státy byly stále země ještě zaostalejší – Bulharsko v roce 2013 nedosahovalo ani 50 % unijní hodnoty (konkrétně dosahovalo 45 %) a Rumunsko, jež dosahovalo 54 % unijního HDP na obyvatele v PPS. Okolo 60-70% unijní hodnoty se pohybovalo Lotyšsko (62 %), Maďarsko a Polsko (obě země 67 %). K výraznějšímu přiblížení došlo v případě Slovenska (77 %), Estonska (76 %), a Litvy (73 %). Nové země, jejichž HDP na obyvatele téměř dosáhly průměru, byly v roce 2013 Slovinsko (82 %), Česká republika (83 %), Kypr (ekonomická úroveň Kypru se v důsledku trvající krize snížila a v roce 2013 představovala jeho hodnota HDP na hlavu v PPS 83 % unijního průměru) a Malta (85 %). Ekonomická úroveň rostla nejen v nových zemích, ale i v některých starých zemích. V roce 2013 lze zaznamenat růst HDP na obyvatele v PPS Belgie (120 %), Dánska (128 %), Německa (123 %) a Rakouska (131 %).

Mimo konvergenci nových zemí lze v roce 2013 sledovat divergenci některých starých zemí od unijní hodnoty. Jednalo se o země, pro něž bylo vypořádání se s krizí z roku 2008 obtížné – zejména Řecko, Portugalsko a mírně i Španělsko. Španělské HDP na obyvatele v roce 2013 sice kleslo, avšak jeho vzdálenost od unijního průměru nebyla velká. Toto však nelze konstatovat v případě Portugalska a Řecka. Portugalsko s pomalou růstovou tendencí bylo zemí s nejnižší ekonomickou úrovní za celou sestavu EU-15 a v důsledku jeho poklesu HDP na obyvatele v PPS se více vzdálilo od unijního průměru. V případě Řecka byla divergence nejintenzivnější – jeho hodnota HDP na obyvatele v PPS klesla, čímž se ekonomická úroveň Řecka nejvíce vzdálila od unijního průměru.

V roce 2018, kdy už byla sestava unie kompletní a unijní průměr neovlivňoval faktor přírůstků členské základny, lze pozorovat nedokončené konvergenční procesy. Členská

základna zůstala nadále diferencovaná. Nejvýraznějších rozdílů si lze všimnout mezi starými a novými členskými státy.

Lucembursko stále představovalo nejdálčenější zemi (261 %), avšak oproti roku 2013 nedošlo již dalšímu oddalování od unijní hodnoty. V případě Irska došlo k výraznému vzdálení od průměru, resp. k výraznému růstu HDP na obyvatele v PPS a v roce 2018 představovalo 189 % unijního průměru (v případě Irska došlo v roce 2015 k vysokému růstu HDP, což lze považovat za ojedinělý případ způsobený přesunem značného množství firem do Irska a nepředpokládá se opakování tohoto jevu). Mezi vzdálenými zeměmi s vysokou ekonomickou úrovní zůstalo Nizozemsko (129 %), Dánsko (128 %) a Rakousko (127 %).

Na konci období žádná z nových zemí nevykazovala vyšší, nebo alespoň průměrnou ekonomickou úroveň. Nejbližší byla Malta (98 %) a Česká republika (90 %). Za nimi zůstal Kypr (89 %) se Slovinskem (87 %) a dále úspěšně konvergovalo Estonsko (82 %) a Litva (80 %). Slovenská konvergence se zastavila a Slovenská ekonomická úroveň zůstala na 73 % unijní ekonomické úrovni.

Nejzaostalejší zemí zůstalo Bulharsko, jehož hodnota HDP na obyvatele v roce 2018 vykazovala 51 % unijní hodnoty. Mezi ostatní země s nízkou ekonomickou úrovní patřilo Chorvatsko (63 %), Rumunsko (66 %) a Lotyšsko (69 %) v případě nových zemí. Ze členů EU-15 bylo nejzaostalejší Řecko, jež dosahovalo 68% unijní hodnoty HDP na obyvatele a dále Portugalsko (77 %).

Dle indexu konvergence zobrazeného v tabulce 5 v posledních sloupcích lze konstatovat, že nejdůraznějšího konvergenčního procesu zaznamenalo Rumunsko, Pobaltské země a Bulharsko. Ze starých zemí nejvíce zvýšilo svou ekonomickou úroveň Irsko. Naopak divergence byla zaznamenána v případě Řecka. Na přibližně stejné úrovni zůstala Francie, Itálie, Kypr, Španělsko, Portugalsko a Velká Británie.

4.2 Ekonomická konvergence

Dle Fassmanna, Vintrové (2002) je předpokladem bezproblémového průběhu integrace ekonomické vyrovnávání, tedy dosažení co možná nejvyššího stupně reálné konvergence jak v období před samotným vstupem, tak po vstupu do unie. Dále dodává, že dynamický ekonomický růst je prioritou a má přednost před všemi ostatními ekonomickými cíli.

Tato kapitola se věnuje průběhu reálné konvergence nových zemí ke skupině EU-15. Časové období pro hodnocení ekonomické konvergence zůstává od roku 2000-2018.

4.2.1 Průběh reálné konvergence nových zemí

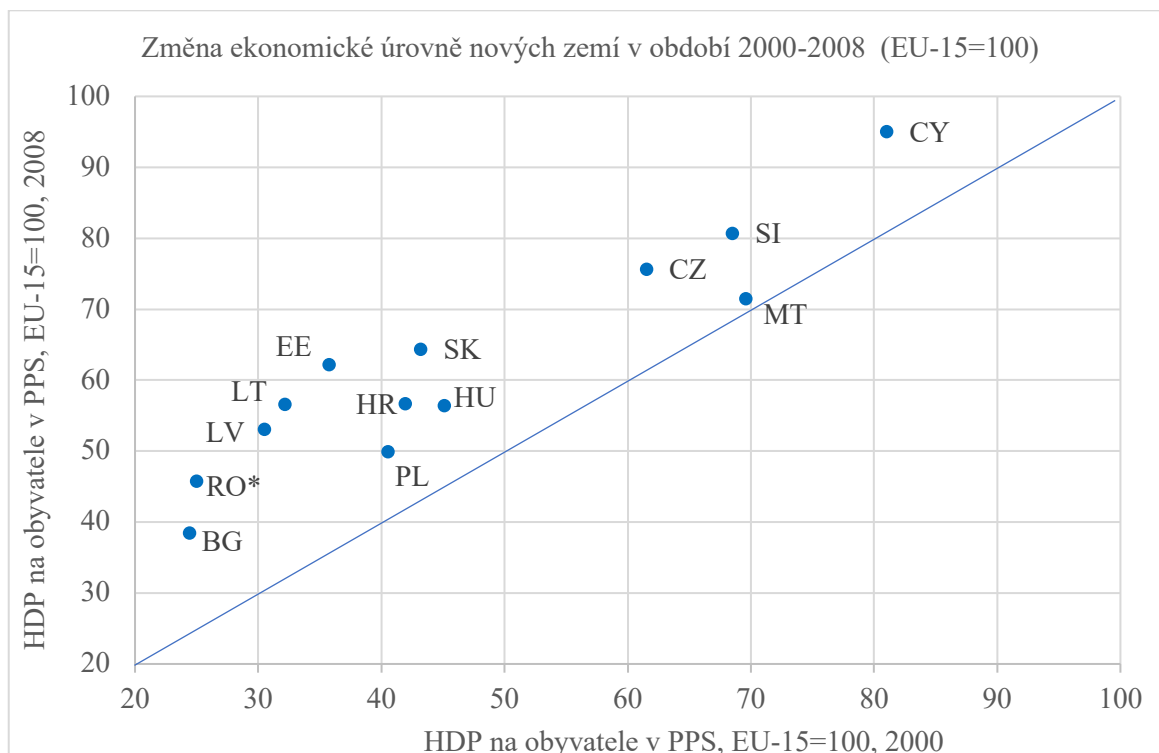
Průběh konvergence ekonomické úrovně nových zemí lze sledovat v grafu 2 a 3. Graf 2 zobrazuje změny ekonomické úrovně nových zemí v roce 2000-2008 v PPS, kdy EU-15=100; graf 3 zobrazuje změny ekonomické úrovně v nových zemí v roce 2010-2018, kdy EU-15=100. V důsledku poklesu hodnoty HDP na obyvatele EU v roce 2004 je v grafech sledováno přibližování nových zemí právě k ekonomické úrovni EU-15, jejichž průměrná hodnota HDP na obyvatele nebyla ovlivněna faktorem rozšiřování unie. Konvergenční proces ekonomické úrovně je na grafech znázorněn vzdáleností zemí od hlavní diagonály – čím je země od hlavní diagonály vzdálenější, tím k výraznějšímu konvergenčnímu procesu během sledovaného období došlo. V roce 2009 došlo k pozastavení konvergenčních procesů v důsledku recese, po jejímž konci došlo v případě některých zemí ke změnám v dohánění vyspělejších ekonomik.

Proces konvergence byl v období 2000-2008 nejvíce patrný u Pobaltských zemí, což lze sledovat v grafu 2 na základě vzdáleností Estonska, Litva a Lotyšska od hlavní diagonály. Tyto země patřily na počátku sledovaného období mezi nejzaostalejší, a proto bylo jejich tempo přibližování ekonomické úrovně nejrychlejší. Ze zástupců nových středoevropských zemí s nejrychlejší konvergencí bylo Slovensko. Poměrně rychlé přibližování zaznamenal také Kypr, i přes to, že jeho ekonomická úroveň byla na počátku sledovaného období ze všech nových členských zemí nejvyšší.

Naopak nejpomalejší dohánění ekonomické úrovně vykazovala Malta, která avšak před vstupem do unie mezi nejzaostalejší země nepatřila. Nízký konvergenční proces lze na základě vzdálenosti od diagonály z grafu 2 zaznamenat v případě Polska a Maďarska.

Česká republika zaznamenala přiblížení ekonomické úrovně k zemím EU-15, avšak nedošlo k tak výrazné konvergenci jako v případě Slovenska či Pobaltských zemí. Výchozí ekonomická úroveň České republiky byla ze středoevropských zemí nejvyšší, a tak nebyl její proces přibližování natolik výrazný ve srovnání s ostatními novými zeměmi.

Graf 2 Změna HDP na obyvatele v PPS nových zemí v období 2000-2008 (EU-15=100)

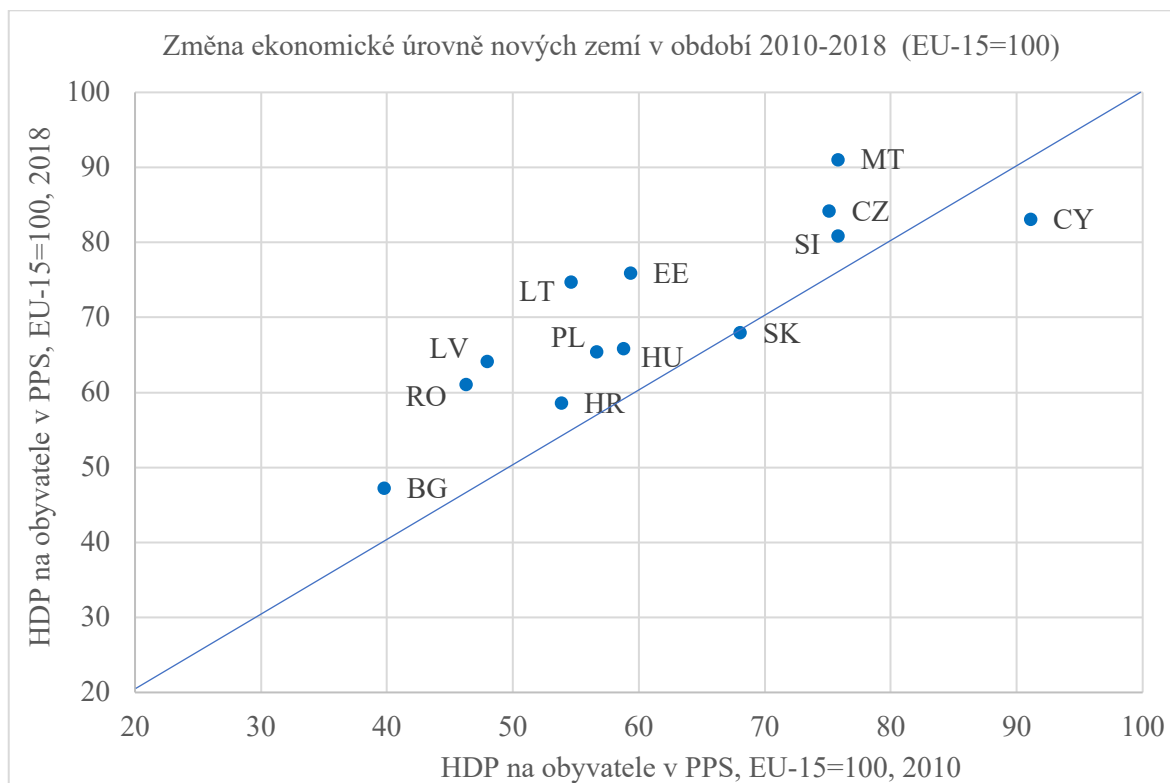
* 2003-2008

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Po ekonomické krizi v roce 2009 se konvergenční procesy některých nových zemí utlumily. Čím blíže se ekonomická úroveň země přibližuje průměru, tím pomalejší konvergenční procesy jsou – tento jev lze pozorovat zejména u zemí jako je Česká republika a Slovinsko, jejichž růst ekonomické úrovně dohánějící staré země zpomalil. Další zpomalení konvergenčních procesů lze dle grafu 3 pozorovat v případě Bulharska a Chorvatska, přičemž jejich ekonomická úroveň zůstala vůči EU-15 nejzaostalejší. Ekonomická konvergence se zastavila v případě Slovenska a v případě Kypru lze sledovat pokles ekonomické úrovně, tedy lze hovořit o divergenci.

Pobaltské země se i nadále nejvíce přibližovaly k průměrné hodnotě – nejvýrazněji Litva, po ní Estonsko a Lotyšsko. V období po velké recesi lze dle vzdálenosti od diagonály v grafu 3 zaznamenat i výraznou konvergenci Malty, jež v roce 2018 dle HDP na obyvatele v PPS představovala nejvyspělejší zemi ze skupiny nových zemí.

Graf 3 Změna HDP na obyvatele v PPS nových zemí v období 2010-2018 (EU-15=100)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Spojením grafů 2 a 3 lze pozorovat změnu polohy zemí, která představuje změnu jejich ekonomické úrovně. Vznikne nový graf, který se pro lepší přehlednost nachází v příloze F. Oranžové body představují změnu ekonomické úrovně v období let 2000-2008 a modré značí změnu ekonomické úrovně v období let 2010-2018. Spojením těchto bodů lze pozorovat, jak výrazné změny ekonomické úrovně mezi těmito obdobími nastaly. Čím je vzdálenost oranžového bodu od modrého delší, tím výraznější je proces konvergence. Body lze spojit šipkami (pro zachování přehlednosti nejsou v grafu vyznačeny všechny), jež ukazují směr změny. Souběžný směr a sklon šipek s hlavní diagonálou je znakem úspěšné konvergence, jež lze pozorovat téměř u všech nových zemí. Šipka kolmá k hlavní diagonále se vyskytuje pouze u Slovenska, Slovinska a Chorvatska a značí pozastavení nebo zpomalení konvergenčních procesů. Opačný směr šipky (směr dolů) lze pozorovat u Kypru, kde došlo ve zmíněném období k divergenci ekonomické úrovně.

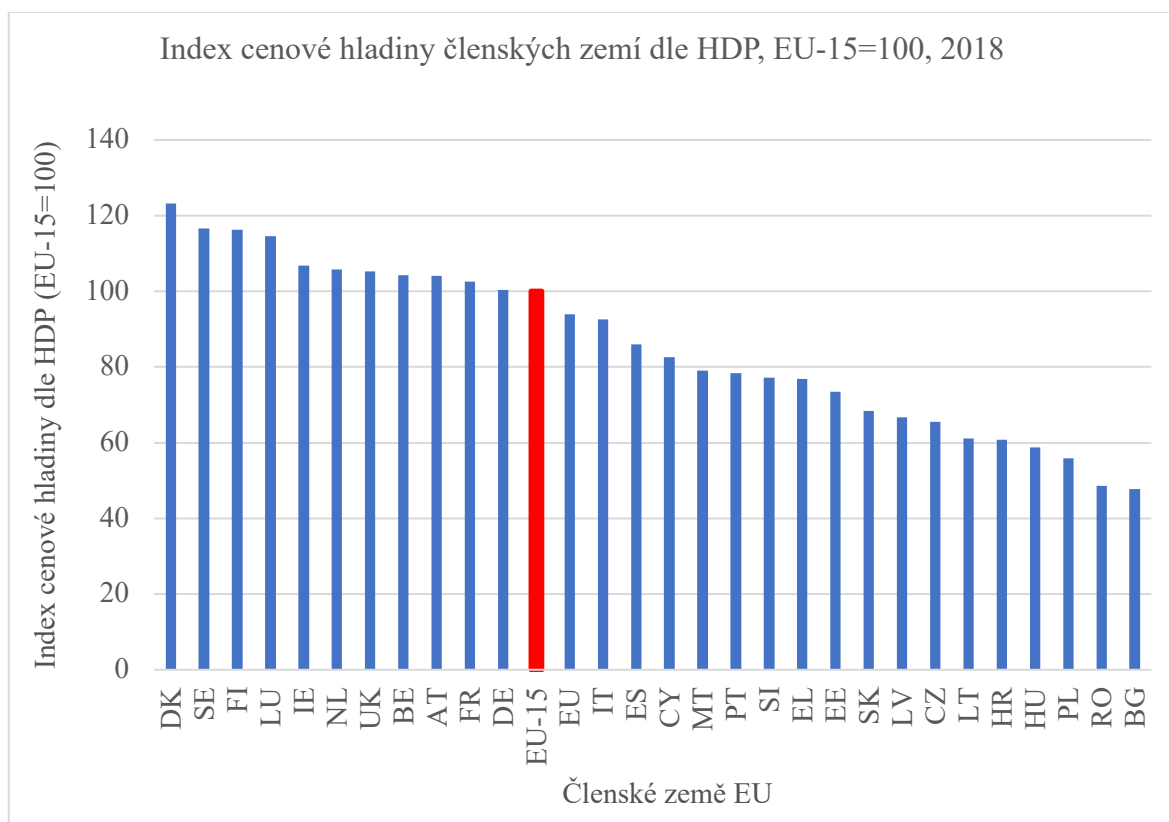
4.2.2 Přibližování cenové hladiny nových zemí

Cenové hladiny členských států EU byly značně diferencovány. Indexy cenové hladiny za rok 2018, kde EU-15=100 lze sledovat v grafu 4 (indexy cenové hladiny ve všech letech

sledovaného období se nacházejí v tabulce přílohy G). Hned na první pohled lze zaregistrovat, že většina starých zemí vykazovala vyšší cenovou hladinu než nové země. Nejvyšší index cenové hladiny vykazovalo za rok 2018 Dánsko (123 %). Nadprůměrnou cenovou hladinu lze pozorovat i v případě ostatních skandinávských zemí – Švédsko (117 %) a Finska (116 %); a dále i Lucemburska (115 %). Okolo průměru EU-15 se ve zmíněném roce pohybovalo Irsko (107 %), Nizozemsko (106 %), Velká Británie (105 %), Belgie a Rakousko (obě země 104 %), Francie (103 %), Německo (100 %) a Itálie (93 %).

Ostatní země vykazovaly podprůměrnou výši indexu cenové hladiny. V roce 2018 to byly tedy všechny nové země spolu se Španělskem (86 %), Portugalskem (78 %) a Řeckem (77 %). Nejnižší index cenové hladiny zaznamenalo Bulharsko (48 %) a Rumunsko (49 %). Česká republika vykazovala index cenové hladiny 66 % hodnoty EU-15 a byla tak sedmou zemí s nejnižší cenovou hladinou z celé unijní sestavy.

Graf 4 Index cenové hladiny členských zemí EU, rok 2018 (EU-15=100)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

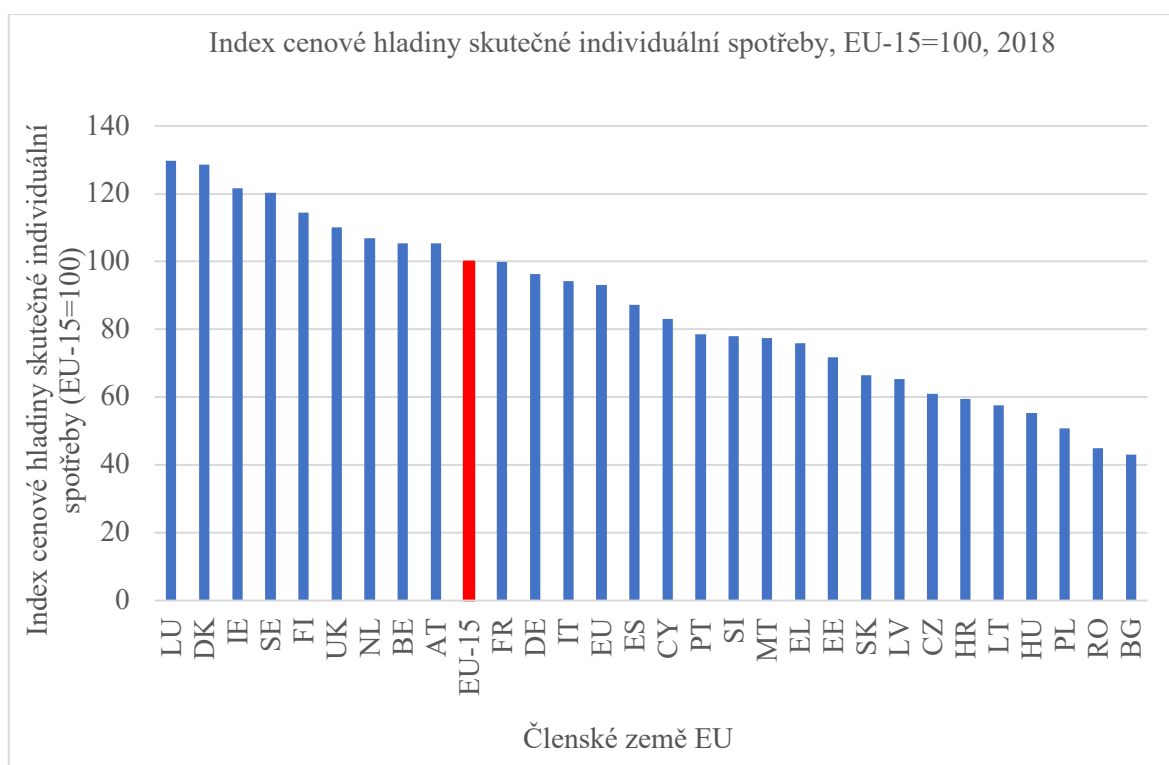
Graf 5 zobrazuje index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby v roce 2018, kdy EU-15=100 (indexy cenové hladiny skutečné individuální spotřeby ve všech letech sledovaného období se nacházejí v tabulce přílohy H). Index cenové hladiny skutečné

individuální spotřeby lépe vyobrazuje kvalitu života domácnosti, neboť zaznamenává zboží a služby, které domácnosti v daném časovém období spotřebovaly (zohledňuje také výdaje neziskových organizací nebo vládních institucích). Při použití tohoto ukazatele se pořadí zemí ohledně velikosti cenové hladiny změnilo a rozdíly mezi zeměmi se zvětšily.

Zemí s nejvyšším indexem cenové hladiny skutečné individuální spotřeby bylo Lucembursko (130 %), za ním skandinávské země Dánsko (129 %), Švédsko (120 %) a Finsko (115 %), mezi nimiž zaujímal vysokou pozici Irsko (122 %). Opět platilo, že staré země vykazovaly vyšší cenové hladiny. Země dosahující průměr EU-15 byly Nizozemsko (107 %), Belgie a Rakousko (všechny země 105 %), Francie (100 %), Německo (96 %) a Itálie (94 %).

Podprůměrné byly opět všechny nové země se Španělskem (87 %), Portugalskem (79 %) a Řeckem (76 %). Nejnižší cenovou hladinu skutečné individuální spotřeby měli ve zmíněném roce Bulharsko (43 %) a Rumunsko (45 %). Česká republika zaujímal sedmou nejnižší cenovou hladinu skutečné individuální spotřeby, a to 61 % hodnoty EU-15.

Graf 5 Index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby, rok 2018 (EU-15=100)

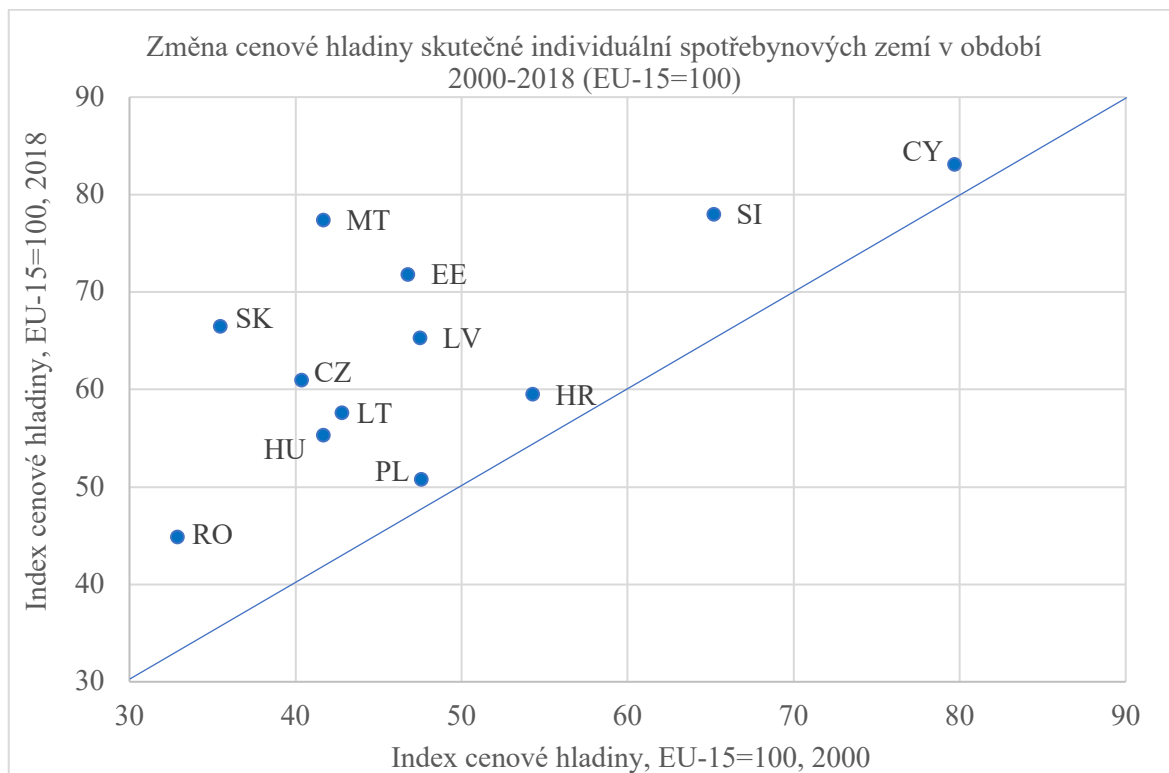

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Průběh přibližování cenové hladiny skutečné individuální spotřeby nových zemí v období 2000-2018, kde EU-15=100, zaznamenává graf 6. Vzdálenost země od diagonály

představuje konvergenční procesy – čím je země od diagonály vzdálenější, tím k výraznějšímu přiblížení v průběhu období došlo.

Graf 6 Změna cenové hladiny skutečné individuální spotřeby v období 2000-2018 (EU-15=100)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z grafu 6 si lze všimnout počátečních cenových hladin nových zemí. U většiny zemí byla výchozí úroveň cenové hladiny menší než 50 % hodnoty EU-15. Vyšší cenovou hladinu v roce 2000 vykazovalo Chorvatsko (54 %), Slovinsko (65 %) a nejvyšší Kypr (83 %). V důsledku vysoké výchozí hodnoty cenové hladiny bylo v případě Kypru zaznamenáno nejmenší přiblížení k hodnotě EU-15. Nevýrazné přiblížení bylo také zaznamenáno u Polska a Chorvatska.

Naopak největší přiblížení lze dle vzdálenosti od diagonály zaznamenat u Malty, Slovenska a Estonska. Česká republika nezůstala pozadu a zaznamenala také velké přiblížení. Avšak i přes značné přiblížení vykazovaly nové země nízké cenové úrovně oproti zemím EU-15.

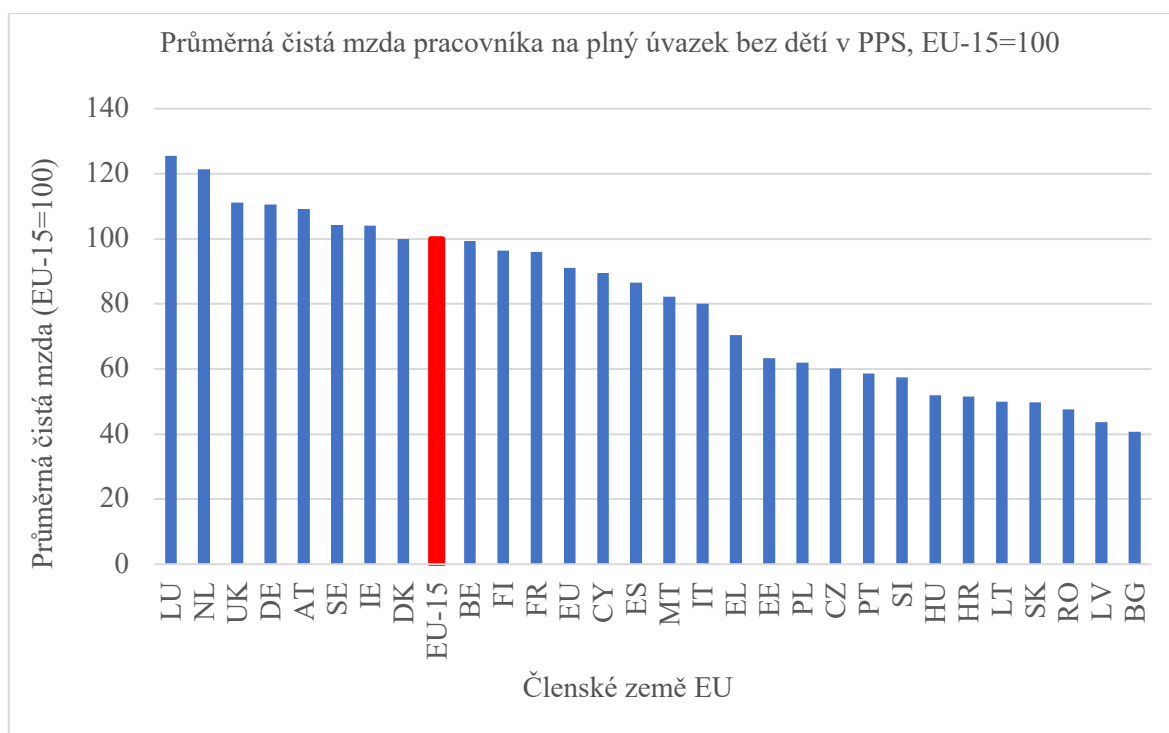
4.2.3 Přibližování čisté mzdy nových zemí

Dle Fassmanna, Vintrové (2002) dochází v důsledku růstu průměrných mezd ke snížení cenové (nákladové) konkurenční schopnosti ekonomiky. Jinými slovy nízké jednotkové

pracovní náklady tvoří konkurenční výhodu, s níž se mohou nové země střední a východní Evropy na evropském trhu prosadit. Nízká mzdová úroveň je obvyklá v zaostalejších zemích než ve vyvinutých ekonomikách. Konvergencí mzdových úrovní tak nové země přicházejí o svou konkurenční výhodu.

Mzdová hladina členských zemí EU byla ve sledovaném období taktéž diferencována. V grafu 7 je zachycena průměrná čistá mzda pracovníka pracujícího na plný úvazek bez dětí v PPS v roce 2018, kde EU-15=100 (hodnoty pro všechny roky sledovaného období se nacházejí v tabulce přílohy I). Z grafu 7 lze pozorovat výrazný rozdíl mezi starými a novými zeměmi. Nejvyšší čisté mzdy zaznamenalo Lucembursko (125 %) a Nizozemsko (121 %). Nadprůměrné čisté mzdy měla i Velká Británie s Německem (obě země 111 %). Okolo průměru se pohybovalo Rakousko (109 %), Irsko a Švédsko (obě země 104 %), Dánsko (100 %), Belgie (99 %), Finsko a Francie (obě země 96 %) a jediný zástupce z nových zemí byl Kypr (90 %). Unijní hodnota dosahovala 91 % hodnoty skupiny starých zemí. Nejnižší průměrnou čistou mzdu vykazovalo Bulharsko (41 %), Lotyšsko (44 %), Rumunsko (48 %) a na hranici 50 % bylo Slovensko. Průměrná čistá mzda pracovníka na plný úvazek bez dětí v České republice vykazovala hodnotu 60 % hodnoty EU-15 a jednalo se tak o desátou nejnižší průměrnou čistou mzdu v rámci EU.

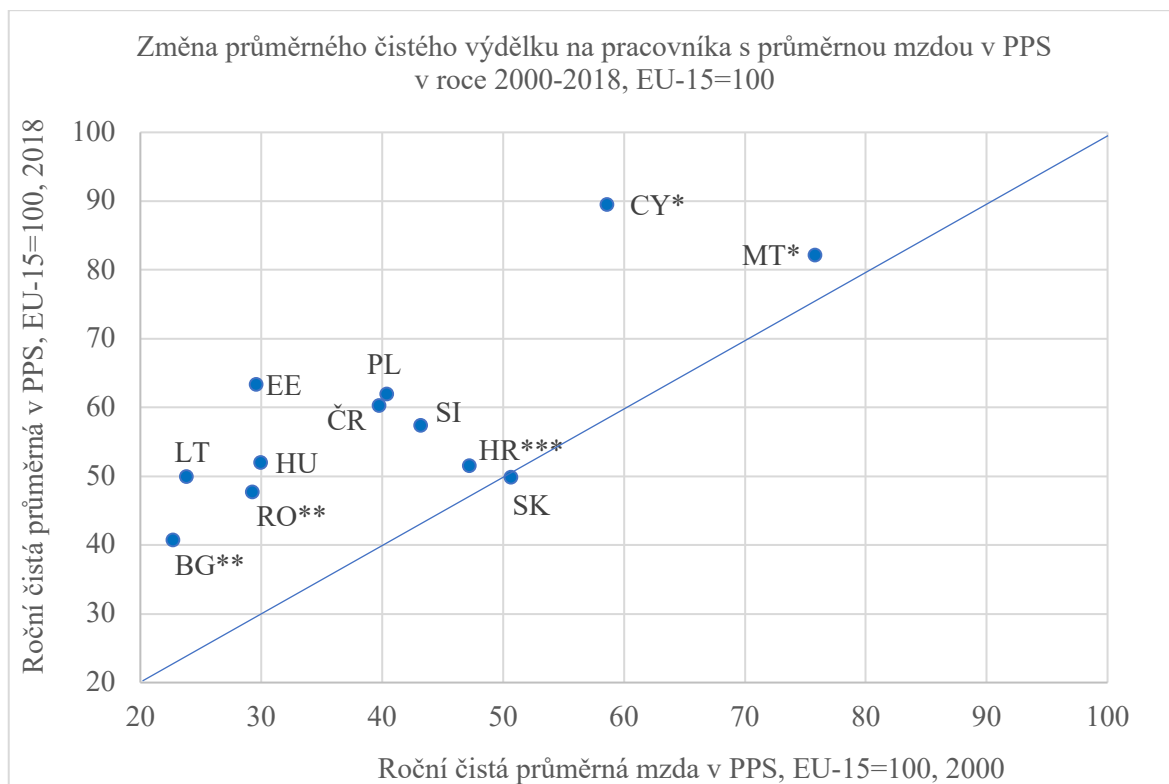
Graf 7 Průměrná čistá mzda v PPS, rok 2018 (EU-15=100)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Přibližování průměrných čistých výdělků na pracovníka v PPS nových zemí v průběhu let 2000-2018 jsou zaznamenány v grafu 8. I v tomto případě zachycuje vzdálenost od diagonály to, jak výrazné přiblížení v nových členských zemí bylo.

Graf 8 Změna průměrné čisté mzdy v PPS v období 2000-2018 (EU-15=100)

*2005-2018

**2008-2018

***2013-2018

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Na první pohled lze z grafu 8 pozorovat, že Kypr s Maltou měly rozdílné výše čistých průměrných výdělků oproti ostatním novým členským zemím, a to v případě nejen výchozích hodnot ale i konečných hodnot. Právě Kypr zaznamenal největší přiblížení průměrného čistého výdělků k hodnotě EU-15 z celé skupiny nových zemí. Naopak Malta, jejíž výchozí průměrná čistá mzda byla úplně nejvyšší z celé skupiny, značného přiblížení během sledovaného období nevykazovala.

Výrazného přiblížování lze sledovat v případě Pobaltských zemí a středoevropských země – Polska, České republiky a Maďarska. Slovenská hodnota průměrné čisté mzdy během sledovaného období stagnovala.

Na konci sledovaného období lze stále pozorovat velmi výrazné rozdíly mzdové úrovně nových členských zemí střední a východní Evropy oproti vyspělých unijních zemí, a to i přes růst čistých průměrných mezd.

4.3 Trh práce

Tato kapitola je věnována trhu práce EU a jejím členským zemím. Níže jsou analyzovány základní ukazatele trhu práce, jako je zaměstnanost, nezaměstnanost a produktivita práce.

Evropský trh práce patří k nejméně pružným na celém světě z důvodu jeho nízké mobility a nízké flexibility. Situace na trhu práce je v každé členské zemi jiná. Nejsilnější unijní ekonomiky (Německo, Francie a Itálie) se značí mezi ty, jejichž trh práce se vyznačuje nejmenší pružností, a proto je jejich nezaměstnanost nejvyšší (Baldwin, 2013).

Problematika trhu práce je řešena Evropskou unií na základě investic do zaměstnanosti a dlouhodobého růstu v Evropě. EU investuje do aktivní politiky trhu práce, samostatného podnikání, zaměstnanosti mladých lidí apod. Téma zaměstnanosti patří do hlavních priorit politiky soudržnosti na období 2014-2020, jejímž cílem je v rámci Evropy 2020 zvýšení zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let na 75 %, a to do roku 2020 (ec.europa.eu, 2019).

4.3.1 Zaměstnanost

Zaměstnanost unie a členských zemí lze sledovat v tabulce 7. Tabulka 7 uvádí procento zaměstnaných osob ve věku 15-64 let před rozšířením v roce 2003, v dobách rozšiřování, tj. v roce 2004, 2007, 2013; a v aktuálním roce 2018. Data zahrnující všechny roky sledovaného období 2000-2018 jsou uvedena v tabulce přílohy J.

Tabulka 7 Zaměstnaní ve věku 15-64 let v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (%)

Procento zaměstnaných ve věku 15-64 let ze skupiny ekonomicky aktivních obyvatel					
	2003	2004	2007	2013	2018
EU	70,2	69,3	70,1	72,0	73,7
EU-15	70,2	70,7	71,8	73,2	74,4
Belgie	64,9	65,9	67,1	67,5	68,6
Bulharsko	60,9	61,8	66,3	68,4	71,5
Česká republika	70,2	70,0	69,9	72,9	76,6
Dánsko	79,5	80,1	80,1	76,6	78,2
Estonsko	70,5	70,5	73,2	75,1	79,1
Finsko	74,5	74,2	75,6	75,2	77,9
Francie	69,7	69,8	69,7	71,1	72,2
Chorvatsko	62,6	63,5	65,7	63,7	66,3
Irsko	71,7	72,5	75,6	71,8	72,9
Itálie	61,5	62,8	62,4	63,4	65,6
Kypr	72,2	72,6	73,9	73,6	75,0
Litva	69,9	69,2	67,9	72,4	77,3
Lotyšsko	68,9	69,3	72,6	74,0	77,7
Lucembursko	64,6	65,8	66,9	69,9	71,1
Maďarsko	60,6	60,5	61,6	64,7	71,9
Malta	58,6	58,2	58,8	66,3	74,7
Německo	72,1	72,6	75,6	77,6	78,6
Nizozemsko	76,5	76,6	76,7	79,4	80,3
Polsko	63,9	64,0	63,2	67,0	70,1
Portugalsko	72,8	72,7	73,9	73,0	75,1
Rakousko	72,0	70,4	73,5	75,5	76,8
Rumunsko	62,2	63,0	63,0	64,9	67,8
Řecko	65,0	66,2	66,5	67,5	68,2
Slovensko	70,0	69,7	68,3	69,9	72,4
Slovinsko	67,1	69,8	71,3	70,5	75,0
Španělsko	68,0	68,9	71,8	74,3	73,7
Švédsko	77,3	77,2	79,1	81,1	82,7
Velká Británie	75,3	75,3	75,5	76,4	77,9

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Unijní hodnota zaměstnanosti vykazovala dle tabulky 7 v roce 2003 hodnotu 70,2 %. Členské země EU-15 se od této hodnoty výrazně neodchylovaly. Nejnižší zaměstnanost lze pozorovat v případě Řecka (65 %). Unijní průměr zvyšovaly skandinávské země – Dánsko (79,2 %), Švédsko (77,3 %), Finsko (74,5 %); a Velká Británie (75,3 %). Při pozorování přístupujících zemí unie lze sledovat výrazně nižší zaměstnanost v případě Malty (58,6 %).

V roce 2004 se unijní hodnota zaměstnanosti v důsledku velkého rozšíření mírně snížila a vykazovala 69,3 %. Za období jednoho roku se zaměstnanost členských zemí výrazně nezměnila, avšak lze sledovat mírný růst zaměstnanosti Slovinska, a to z 67,1 % na 69,8 %.

V roce 2007 unijní hodnota zaměstnanosti mírně stoupla na 70,1 %. Ve srovnání s rokem 2004 lze zaznamenat růst zaměstnanosti starých zemí – Irska, Rakouska a Německa; a z nových zemí zejména v případě Pobaltí. Zaměstnanost členských zemí se výrazně nelišila od unijní hodnoty. Nadále platilo, že nejvyšší zaměstnanost vykazovaly skandinávské země, zvláště Dánsko (80,1 %) a Švédsko (79,1 %). Malta zůstala zemí s nejnižší zaměstnaností (58,8 %).

Zaměstnanost rostla i v roce 2013 a unijní míra zaměstnanosti byla 72 %. V téže roce se k unii připojilo Chorvatsko, které se svou hodnotou zaměstnaností 63,7 % bylo spolu s Itálií (63,4 %) zemí s nejnižší zaměstnaností. Nejvýraznější nárůst míry zaměstnanosti byl registrován v případě nejen nových zemí – Malty, Litvy, Polska, Maďarska, České republiky; ale i Lucemburska. V důsledku ekonomické krize byla negativně postihnuta míra zaměstnanosti Irska.

V roce 2018 byla unijní zaměstnanost 73,7 %. Země s nejnižší zaměstnaností zůstaly Itálie (65,6 %) s Chorvatskem (66,3 %). Naopak zemí s nejvyšší zaměstnaností bylo Švédsko (82,7 %) a Nizozemsko (80,3 %), za nimiž v těsné blízkosti stálo Estonsko (79,1 %) a Německo (78,6 %).

4.3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost, resp. míru nezaměstnanosti osob ve věku 15-74 let, představuje tabulka 8. Tabulka 8 vyjadřuje procento nezaměstnaných ekonomicky aktivního obyvatelstva, opět v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018. Data pro všechny roky sledovaného období se nacházejí v tabulce přílohy K.

Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (%)

Míra nezaměstnanosti (%)					
	2003	2004	2007	2013	2018
EU	7,2	9,2	7,2	10,9	6,8
EU-15	7,2	7,5	6,4	11,3	7,6
Belgie	8,2	8,4	7,5	8,4	6,0
Bulharsko	13,7	12,1	6,9	13,0	5,2
Česká republika	7,8	8,3	5,3	7,0	2,2
Dánsko	5,4	5,5	3,8	7,4	5,1
Estonsko	10,3	10,1	4,6	8,6	5,4
Finsko	9,0	8,8	6,9	8,2	7,4
Francie	8,5	8,9	8,0	10,3	9,0
Chorvatsko	14,1	13,8	9,9	17,4	8,4
Irsko	4,8	4,7	5,0	13,8	5,8
Itálie	8,4	8,0	6,1	12,1	10,6
Kypr	4,1	4,6	3,9	15,9	8,4
Litva	12,4	10,9	4,3	11,8	6,2
Lotyšsko	11,6	11,7	6,1	11,9	7,4
Lucembursko	3,8	5,0	4,2	5,9	5,5
Maďarsko	5,8	6,1	7,4	10,2	3,7
Malta	7,6	7,2	6,5	6,1	3,7
Německo	9,7	10,4	8,5	5,2	3,4
Nizozemsko	4,8	5,7	4,2	7,3	3,8
Polsko	19,8	19,1	9,6	10,3	3,9
Portugalsko	7,4	7,8	9,1	16,4	7,0
Rakousko	4,8	5,5	4,9	5,4	4,9
Rumunsko	7,7	8,0	6,4	7,1	4,2
Řecko	9,7	10,6	8,4	27,5	19,3
Slovensko	17,7	18,4	11,2	14,2	6,5
Slovinsko	6,7	6,3	4,9	10,1	5,1
Španělsko	11,5	11,0	8,2	26,1	15,3
Švédsko	6,6	7,4	6,1	8,0	6,3
Velká Británie	5,0	4,7	5,3	7,5	4,0

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Před rozšířením byla dle tabulky 8 unijní hodnota míry nezaměstnanosti 7,2 %. Ze starých zemí mělo nejvyšší míru nezaměstnanosti Španělsko (11,5 %), s vysokou mírou nezaměstnanosti se potýkalo i Řecko a Německo (9,7 %). Příčinou vysoké míry nezaměstnanosti těchto zemí byla strukturální nezaměstnanost. Naopak nejnižší nezaměstnanost ze starých zemí vykazovalo Lucembursko (3,8 %) spolu s Irskem, Nizozemskem a Rakouskem (všechny země 4,8 %). Ve stejném roce lze sledovat i míru

nezaměstnanosti přistupujících zemí. Nejvyšší míru nezaměstnanosti vykazovalo Polsko (19,8 %), Slovensko (17,7 %), Chorvatsko (14,1 %) a Pobaltské země – Litva (12,4 %), Lotyšsko (11,6 %) a Estonsko (10,3 %). Naopak nejmenší nezaměstnanost měl Kypr (4,1 %).

V roce 2004 se unijní hodnota míry nezaměstnanosti v důsledku rozšíření zvýšila, a to na 9,2 %. Polsko bylo zemí s největší mírou nezaměstnanosti. Podle OECD (2002) byla faktorem vysoké míry nezaměstnanosti Polska nízká kvalifikace uchazečů a nerozvinutá infrastruktura. Nízká kvalifikace pracovníků byla důsledkem vysoké míry nezaměstnanosti i v případě dalších připojených nových zemí – Slovenska (18,4 %), Lotyšska (11,7 %), Litvy (10,9 %) a Estonska (10,1 %). Ze starých zemí se s vysokou mírou nezaměstnaností dále potýkalo Španělsko (11 %), Řecko (10,6 %) a Německo (10,4 %). Naopak nejnižší míru nezaměstnanosti vykazoval Kypr (4,6 %), Velká Británie a Irsko (4,7 %). Ostatní členské země vykazovaly hodnoty míry nezaměstnanosti od 5–9 %, tedy menší, než byl unijní průměr.

Rok 2007 došlo dle tabulky 8 ke snížení míry nezaměstnanosti. Unijní hodnota představovala 7,2 %. V důsledku nastartování ekonomiky vstupem do unie došlo v několika zemích k výraznému snížení míry nezaměstnanosti – v Polsku (na 9,6 %), Slovensku (na 11,2 %), Litvě (na 4,3 %), nebo v Estonsku (na 3,8 %). Míra nezaměstnanosti klesla výrazněji tedy v nových zemích, na nichž měl pozitivní vliv rychlý ekonomický růst s vyšší poptávkou po pracovní síle. V některých zemích docházelo k odlivu pracovní síly do zahraničí (do západní či severní Evropy) – např. v případě Polska a Pobaltských zemí (OECD, 2008). V některých ekonomikách lze sledovat výraznější zásahy státu do trhu práce, např. v Polsku došlo ke změnám v daňovém systému a struktuře dávek (OECD, 2008) apod.

V roce 2013 byla míra nezaměstnanosti unie nejvyšší ze všech let sledovaného období. Unijní hodnotu míry nezaměstnanosti ovlivnilo nejvíce Řecko (27,5 %) a Španělsko (26,1 %). Vysokou míru nezaměstnanosti dále vykazovalo Chorvatsko (17,4 %), Portugalsko (16,4 %) a Kypr (15,9 %). Faktorem vysoké míry nezaměstnanosti jihoevropských zemí bylo neúspěšné vypořádání se s ekonomickou krizí, obdobně lze sledovat vysokou míru nezaměstnanosti Irska (13,8 %), které se potýkalo s bankovní krizí. Nejnižší míru nezaměstnanosti mělo Německo (5,2 %), Rakousko (5,4 %) a Lucembursko (5,9 %). Od roku 2013–2018 měla míra nezaměstnanosti klesající tendenci.

V roce 2018 následky krize ve většině zemí vymizely a unijní hodnota míry nezaměstnanosti vykazovala 6,8 %. Z tabulky 8 lze stále pozorovat vysokou nezaměstnanost Řecka (19,3 %), Španělska (15,3 %) a také Itálie (10,6 %). Vyšší míru nezaměstnanosti, než byla unijní hodnota lze sledovat v případě Francie (9,0 %), Chorvatska a Kypru (8,4 %),

Lotyšska (7,4 %) a Portugalska (7,0 %). Ostatní země vykazovaly nižší hodnoty míry nezaměstnanosti ve srovnání s unijní hodnotou. Nejmenší míru nezaměstnanosti lze zaznamenat u České republiky (2,2 %).

4.3.3 Produktivita práce

Produktivitu práce EU lze sledovat v následující tabulce 9. Tabulka 9 zobrazuje vývoj reálné produktivity práce EU a EU-15 v období 2000-2018, kdy rok 2000=100.

Tabulka 9 Vývoj reálné produktivity práce EU a EU-15 v období 2000-2018, rok 2000=100

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU	100	102	102	101	92	93	95	93	92	88
EU-15	100	102	102	101	103	104	106	107	107	102

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	91	92	91	91	92	94	96	98	99
EU-15	104	106	105	105	106	108	109	112	113

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Dle tabulky 9 lze růst produktivity práce pozorovat do roku 2003. V roce 2004 se produktivita práce snížila v důsledku rozšíření, nízká produktivita práce nových zemí výrazně snížila unijní průměr. Produktivita práce EU-15 dále rostla.

Po roce 2004 produktivita práce unie mírně rostla, její pokles lze zaznamenat v roce 2007. Faktorem poklesu produktivity je rozšíření unie o Bulharsko a Rumunsko, jež vykazovaly velmi nízkých hodnot produktivity práce, čímž tedy ponížily unijní hodnotu. Další pokles produktivity práce nastal v období krize v roce 2008 a 2009. V letech 2010-2014 lze zaznamenat téměř stagnující vývoj produktivity práce jak v celé unii, tak i v případě starých zemí EU-15. Od roku 2015 je opět zaznamenán růst, který trval až do konce sledovaného období, do roku 2018.

Na konci roku 2018 lze stále sledovat rozdíl produktivity práce mezi unijní hodnotou a hodnotou EU-15. Produktivita práce unie se do roku 2018 nestihla vyrovnat výchozímu stavu a stále vykazovala menší hodnotu než v roce 2000.

Produktivitu práce členských zemí lze sledovat v tabulce 10, jež zobrazuje hodnoty produktivity práce opět v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018, kdy EU=100. Hodnoty produktivity práce v celém období 2000-2018 jsou obsaženy v příloze L. V posledních dvou

sloupcích je uveden index změny reálné produktivity práce vyjádřený podílem relativní hodnoty roku 2018 a 2003 a 2004. Index vyšší než 1 značí růst relativní produktivity, naopak index menší než 1 značí pokles.

Tabulka 10 Reálná produktivita práce EU a členských zemí v roce 2003, 2004, 2007, 2013 a 2018 (EU=100)

Reálná produktivita práce v roce 2003, 2004, 2007, 2013, 2018 (EU=100)							
	2003	2004	2007	2013	2018	index změny	
						2018/2003	2018/2004
EU	100	100	100	100	100	1,00	1,00
EU-15	100	112	116	115	114	1,14	1,02
Belgie	117	131	136	138	135	1,15	1,02
Bulharsko	14	17	19	21	24	1,65	1,42
Česká republika	40	46	54	55	59	1,47	1,28
Dánsko	132	148	156	163	160	1,21	1,08
Estonsko	32	38	48	46	49	1,54	1,30
Finsko	106	122	132	130	126	1,19	1,04
Francie	111	125	129	131	127	1,15	1,02
Chorvatsko	38	43	46	44	46	1,21	1,06
Irsko	121	139	141	141	201	1,66	1,45
Itálie	109	121	125	113	106	0,97	0,87
Kypr	76	85	87	75	80	1,06	0,95
Litva	23	28	38	40	44	1,88	1,57
Lotyšsko	23	28	37	37	41	1,77	1,48
Lucembursko	280	312	342	307	285	1,02	0,91
Maďarsko	36	42	44	43	44	1,24	1,07
Malta	58	65	68	69	72	1,22	1,10
Německo	98	108	112	119	117	1,20	1,08
Nizozemsko	111	125	135	133	133	1,20	1,07
Polsko	26	30	35	42	47	1,83	1,59
Portugalsko	54	61	62	61	62	1,15	1,02
Rakousko	109	126	130	131	124	1,14	0,99
Rumunsko	16	20	24	28	32	1,95	1,63
Řecko	75	85	91	70	68	0,91	0,80
Slovensko	30	34	43	48	52	1,74	1,52
Slovinsko	53	58	66	65	68	1,29	1,17
Španělsko	79	87	88	80	85	1,08	0,98
Švédsko	115	131	138	142	141	1,23	1,07
Velká Británie	96	108	113	114	111	1,15	1,03

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Z tabulky 10 lze v roce 2003 sledovat diferenciaci hodnot produktivity práce mezi členskými zeměmi EU-15. Nejvýraznější rozdíly v produktivitě práce zaznamenalo s nejvyšší

hodnotou Lucembursko (280 %) a naopak s nejmenší hodnotou Portugalsko (54 %). Další rozdílnosti lze pozorovat v případě Dánska (132 %) a Irska (121 %) na straně s vyšší hodnotou produktivity práce a na druhé straně Řecko (75 %) a Španělsko (79 %) s nižší produktivitou práce. Ostatní staré země se pohybovaly okolo unijního průměru. Ve stejném roce lze zaznamenat i produktivity práce přistupujících zemí, jež ve většině případů vykazovaly méně než 50 % unijní hodnoty – výjimku tvořil pouze Kypr (76 %) a Malta (58 %).

Po vstupu 10 zemí do unie v roce 2004 celková produktivita práce unie klesla, čímž došlo ke zvýraznění rozdílů hodnot produktivity práce. Jednalo se převážně o země s vyšší hodnotou produktivity, a to Lucembursko (312 %), Dánsko (148 %), Irsko (139 %), Belgie a Švédsko (obě země 131 %). V případě Španělska (87 %) a Řecka (85 %) lze zaznamenat přiblížení k unijní hodnotě, obdobně i v případě Portugalska (61 %), jehož produktivita práce byla ve srovnání s ostatními starými zeměmi stále nízká. Nízká produktivita práce byla i v případě téměř všech nových zemí, jež v roce 2004 přistoupily. Dle tabulky 10 lze pozorovat, že se jednalo o výrazně nižší hodnoty produktivity práce – nejnižší byla zaznamenána u Litvy a Lotyšska (obě země 28 %), Polska (30 %), Slovenska (34 %) a Estonska (38 %). Česká republika po přistoupení do EU vykazovala také nízkou produktivitu práce, a to 46 % unijní hodnoty. Produktivitu práce nad 50 % unijní hodnoty lze zaznamenat pouze v případě Slovinska (58 %), Malty (68 %) a Kypru (87 %), který se nejvíce se blížil k unijnímu průměru.

V roce 2007 lze zaznamenat růst produktivity práce, v některých případech se jednalo o výrazný růst. Ze starých zemí to bylo Lucembursko (342 %), Nizozemsko (135 %) a Finsko (132 %), z nových pak Pobaltské země Lotyšsko (37 %), Litva (38 %), Estonsko (48 %) a Slovensko (43 %). Nadále platilo, že staré země vykazovaly vyšší produktivity práce než nové země, a to v některých případech i několikanásobně. V roce 2007 se připojilo Bulharsko a Rumunsko. Obě země vykazovaly nejnižší hodnotu produktivity práce – v případě Bulharska se jednalo o 19 % unijní hodnoty a Rumunska 24 % unijní hodnoty.

V roce 2013, jemuž předcházela ekonomická krize, lze zaznamenat nevýrazné růsty produktivity práce, avšak v některých případech došlo i k poklesům hodnot tohoto ukazatele. Výrazně klesla produktivita práce v Lucembursku, které i přes pokles vykazuje ze všech členských zemí stále nejvyšší hodnotu, a to 307 % unijní hodnoty. Další výrazný pokles zaznamenalo Řecko a v roce 2013 vykazovalo 70 % unijní hodnoty. V téže roce přistoupilo k unii Chorvatsko s produktivitou práce 44 % unijní hodnoty.

V roce 2018 lze stále zaznamenat silnou diferenciaci v produktivitě práce. Velké rozdíly byly pozorovány zvláště mezi starými a novými zeměmi. Růst produktivity práce nových zemí

byl za sledované období pomalý a mnoho z nich stále nedosahovalo ani 50 % unijní hodnoty produktivity práce – Bulharsko (24 %), Estonsko (49 %), Chorvatsko (46 %), Litva (44 %), Lotyšsko (41 %), Maďarsko (44 %), Polsko (47 %) a Rumunsko (32 %). Druhým extrémem byly některé staré země s velmi vysokými hodnotami produktivity práce, a to Lucembursko (285 %), Irsko (201 %) a Dánsko (160 %).

Na základě indexu změny produktivity práce v posledních dvou sloupcích tabulky 10 lze mezi země, jejichž relativní produktivita práce se od výchozí hodnoty nejvíce zvýšila, zařadit Rumunsko, Litvu, Polsko, Lotyšsko a Slovensko. Za sledované období došlo k nejvýraznějšímu poklesu produktivity práce v případě Řecka. Téměř beze změny zůstalo Lucembursko a Španělsko. Indexy změny, které sledují změnu produktivity práce za období 2018 ku 2004 budou vždy nižší oproti indexům sledující změnu za období 2018 ku 2003 z důvodu snížení absolutní hodnoty produktivity práce po připojení nových zemí právě v roce 2004. Na základě indexu změny, jež značí změnu produktivity v období 2004-2018 lze ke skupině zemí s poklesem produktivity práce přiřadit ještě Itálii a Kypr; a mezi země, jejichž produktivita práce zůstala na stejné úrovni, lze přiřadit Finsko, Francii a Itálii.

5 Výsledky

V této části práce se nacházejí shrnuté výsledky předchozích analýz podpořených případným grafickým a tabulkovým zpracováním.

5.1 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP

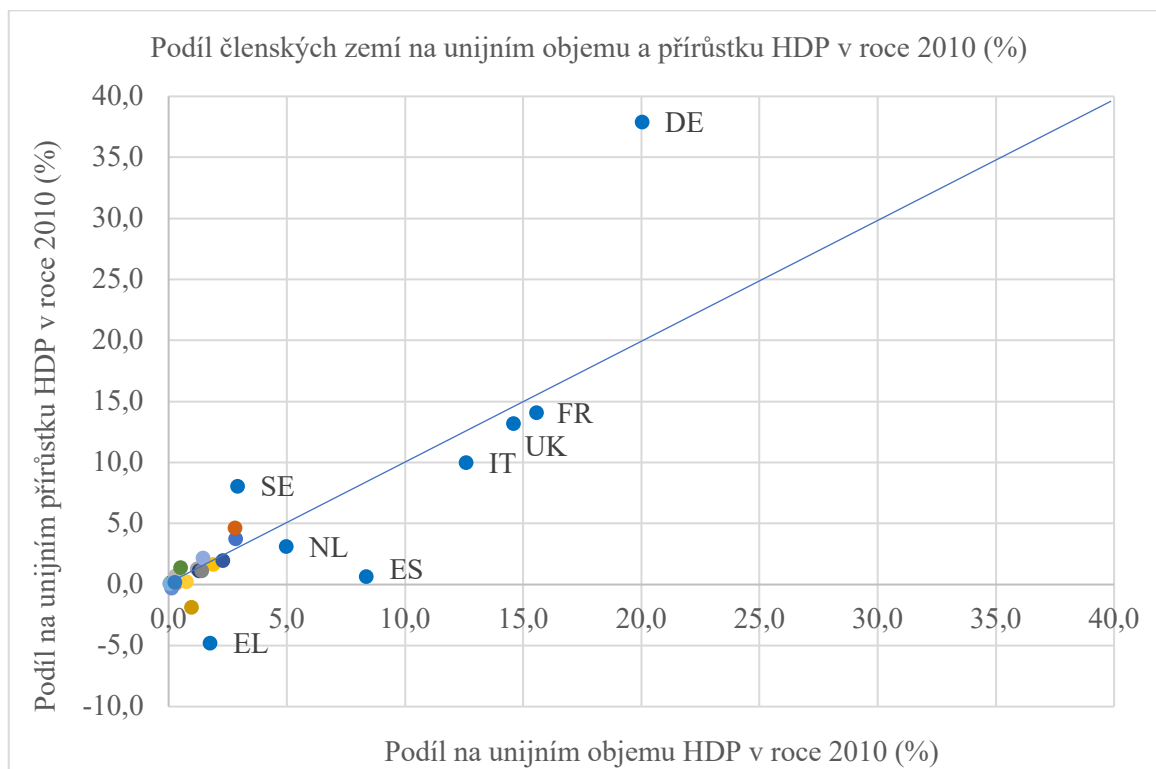
Růst ekonomické síly zemí v rámci unijního celku lze pozorovat v grafech 9-14. Osa x označuje podíl na unijním objemu HDP ve vybraném roce v procentech. Určuje tedy ekonomickou sílu členské země – čím je podíl na unijním objemu vyšší, tím ekonomicky silnější země v rámci unie je. Osa y zobrazuje podíl na unijním přírůstku HDP ve vybraném roce v procentech. Značí tedy růst ekonomické síly členských zemí – čím větší podíl na unijním přírůstku země vykazuje, tím více roste její ekonomická síla v rámci unijního celku.

Hlavní diagonála představuje přímou úměru mezi podílem na unijním objemu HDP v daném roce a podílem na unijním přírůstku HDP v téže roce. Leží-li bod země vlevo od hlavní diagonály, její podíl na přírůstku HDP je větší, než podíl na unijním objemu HDP a lze konstatovat, že daná země nabývá na ekonomické síle. V případě, kdy bod země leží na hlavní diagonále, lze konstatovat, že její podíl na přírůstku HDP je úměrný jejímu podílu na objemu HDP. Poslední variantou je stav, kdy se bod země vyskytuje vpravo od diagonály, což značí jev, kdy je její podíl na unijním přírůstku menší než na unijním objemu HDP.

V rámci konvergence nových zemí k vyspělým ekonomikám lze očekávat, že v důsledku nastartování zaostalých ekonomik zahraničními investicemi, růstem produktivity, čerpáním peněz z evropských fondů apod. budou jejich tempa růstu HDP nejvyšší z celé sestavy. Podíly nových zemí na unijním přírůstku budou tak výraznější, než jejich podíly na unijním objemu a budou se nacházet vlevo od hlavní diagonály.

Podíl členských zemí na unijním objemu HDP a přírůstku HDP v roce 2010 lze sledovat v grafu 9.

Graf 9 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2010 (%)

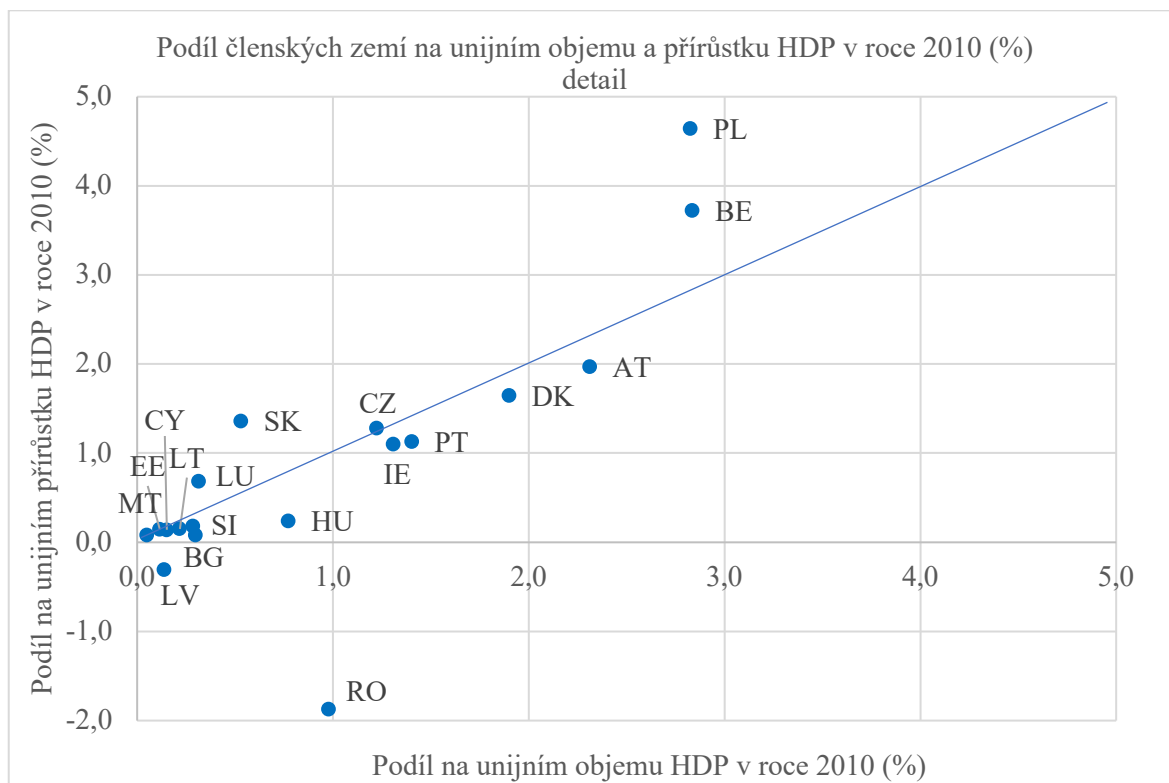
Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Země s nejvýraznějším podílem na unijním HDP (osa x) byly v roce 2010 Německo, Francie, Velká Británie a Itálie. Na základě předchozích analýz je již známo, že tyto země představují nadpoloviční podíl na unijním HDP. V případě Francie, Velké Británie a Itálie lze sledovat téměř úměrný podíl na unijním přírůstku. Po ekonomické krizi došlo k oživení ekonomik, jež se projevilo na německém na unijním přírůstku, který v roce 2010 vykazoval v porovnání s ostatními členskými zeměmi nejvyšší podíl. V roce 2010 tak Německo představovalo lídra unie v rámci ekonomické síly. Výrazný podíl na unijním přírůstku mělo v téže roce Švédsko, i když patřilo k ekonomicky slabším zemím.

Španělsko, jež představovalo pátou ekonomicky nejsilnější zemi, se na unijním přírůstku téměř nepodílelo. Příčinou byla dluhová krize, jež postihla vybrané jihoevropské země. Z tohoto důvodu si lze také všimnout Řecka, u něhož došlo k poklesu objemu HDP, čímž došlo k ponížení unijního přírůstku

V důsledku kumulace ekonomicky slabých zemí na počátku hlavní diagonály (zobrazeno barevnými body) je graf 9 doprovázen grafem 10 s podrobnějším měřítkem.

Graf 10 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2010 (%) detail

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

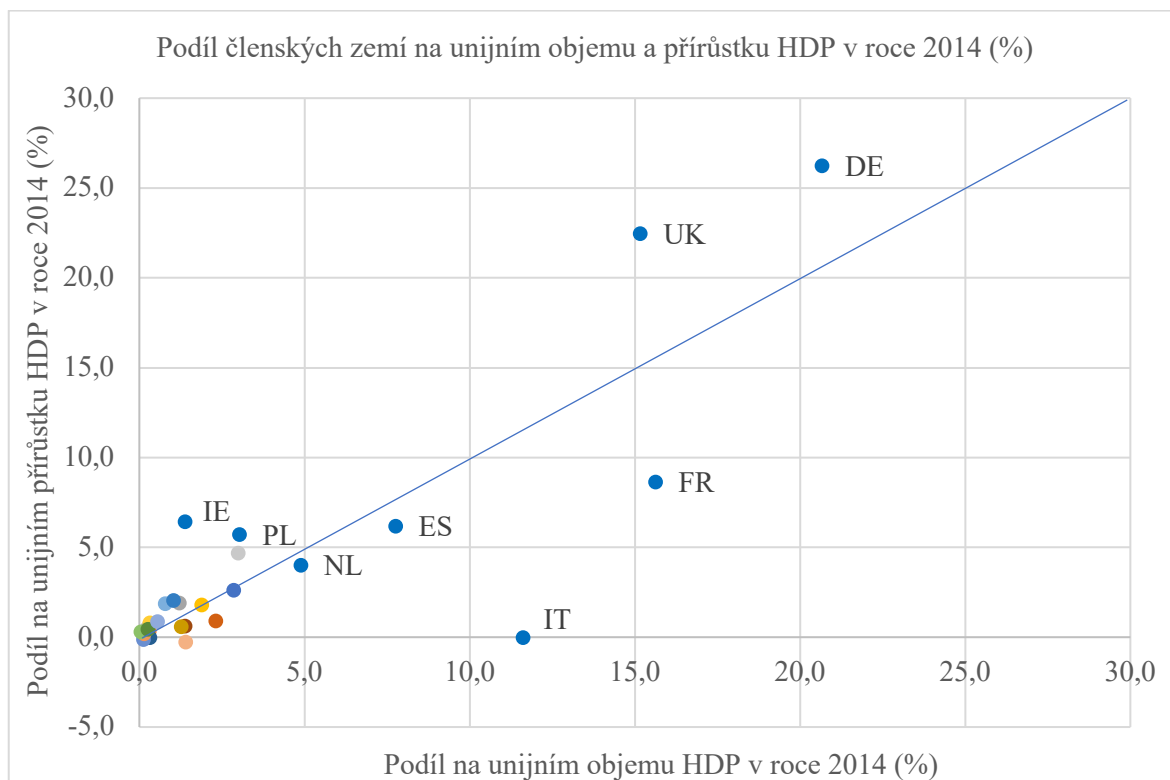
Mimo Řecka se na snížení unijního přírůstku podílelo Rumunsko a mírně i Lotyšsko. Rumunsko se potýkalo s poklesem ekonomické úrovně od roku 1990. Členstvím Rumunska v unii došlo k nastartování ekonomiky, avšak v rámci unijního celku představovalo stále jednu z nejzaostalejších zemí. Zásahem ekonomické krize v roce 2008 do slabé rumunské ekonomiky došlo ke snížení reálného HDP, čímž se ekonomická síla a úroveň Rumunska více snížila. Ponižení unijního přírůstku poklesem HDP Rumunska bylo tak zapříčiněno pomalým vypořádáním se z ekonomické krize.

V grafu 10 lze pozorovat země, jejichž podíly na unijním přírůstku HDP byly výrazněji větší než jejich podíly na unijním HDP, jako např. Slovensko, Polsko a Belgie. Jednalo se tak o růst jejich ekonomické síly.

Většina zobrazených členských zemí v grafu 10 vykazovala úměrný podíl na unijním přírůstku vzhledem k jejich podílům na unijním objemu HDP. Vzhledem k referenčnímu uskupení se jedná o ekonomicky slabé země, jež svým přírůstkem svou ekonomickou sílu výrazně nepodpořily. Jednalo se o Maltu, Estonsko, Kypr, Litvu, Lucembursko, Bulharsko, Slovinsko, Maďarsko, Českou republiku, Irsko, Portugalsko, Dánsko a Rakousko.

Graf 11 zobrazuje podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP v roce 2014.

Graf 11 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2014 (%)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

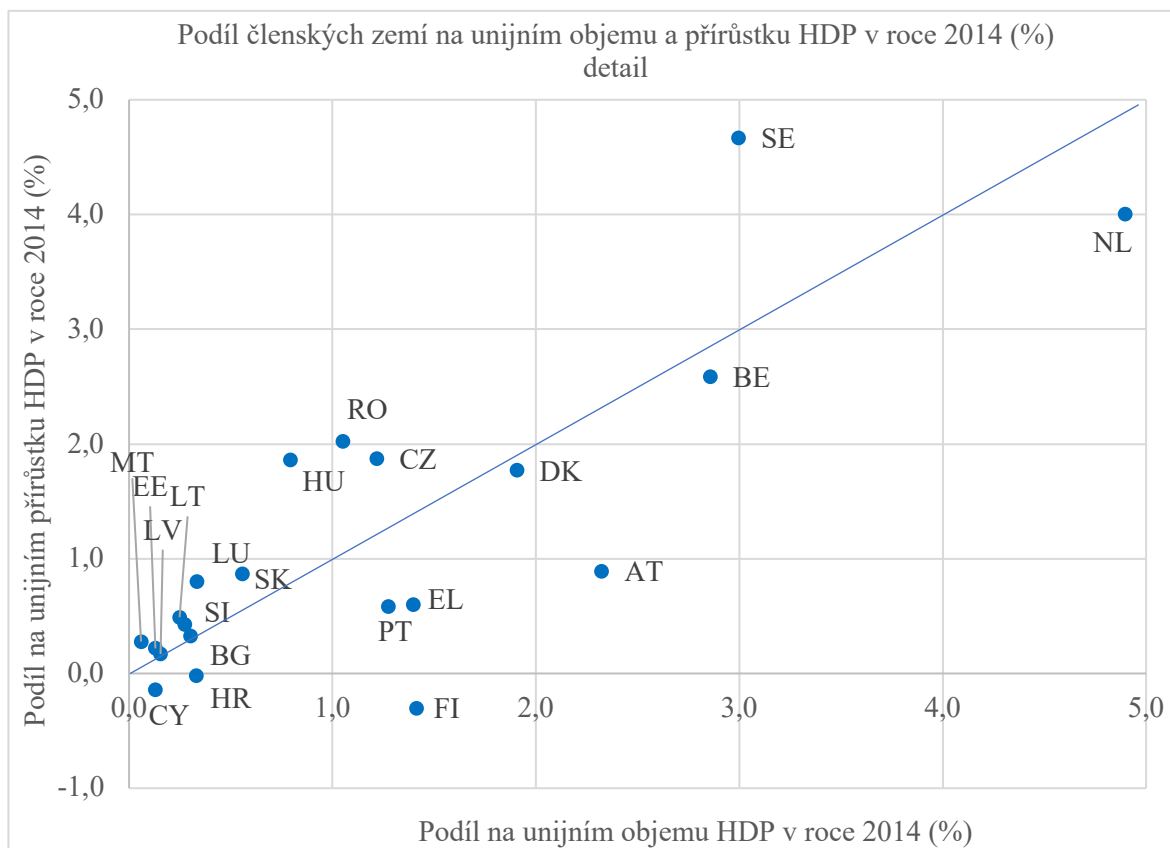
V roce 2014 bylo Německo opět unijním lídrem a vykazovalo největší podíly jak na unijním objemu, tak na unijním přírůstku HDP, avšak lze si všimnout poklesu podílu na unijním přírůstku HDP oproti roku 2010. Výrazný podíl na unijním přírůstku HDP a posílení své ekonomické síly zaznamenala Velká Británie. Opomenout nelze Irsko a Polsko, jež též ekonomicky posílily.

Největší podíl na unijním přírůstku vzhledem ke své velikosti podílu na unijním objemu HDP zaznamenalo právě Irsko. Irská ekonomika po bankovní krizi zaznamenala oživení a jeho tempo růstu HDP bylo jedno z nejvyšších v rámci celé EU.

Pod hlavní diagonálou zůstala Francie. Španělsko oproti roku 2010 zvýšilo svůj podíl na unijním přírůstku HDP a přiblížilo se tak k hlavní diagonále. Naopak ekonomika Itálie stagnovala a na unijním přírůstku se téměř nepodílela. Nizozemsko zůstalo v roce 2014 na stejné pozici a na unijním přírůstku se podílelo téměř úměrně svému podílu na unijním objemu HDP.

Obdobně jako v grafech zobrazujících rok 2010, i v tomto případě je v důsledku kumulace ekonomicky slabých zemí na počátku hlavní diagonály (zobrazeno barevnými body) graf 11 doprovázen grafem 12 s podrobnějším měřítkem

Graf 12 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2014 (%) detail

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Z grafu 12 lze konstatovat, že většina členských zemí v roce 2014 nabyla na ekonomické síle. Ze starých zemí konkrétně Švédsko, z nových lze hovořit o Rumunsku a Maďarsku a nelze opomenout Českou republiku.

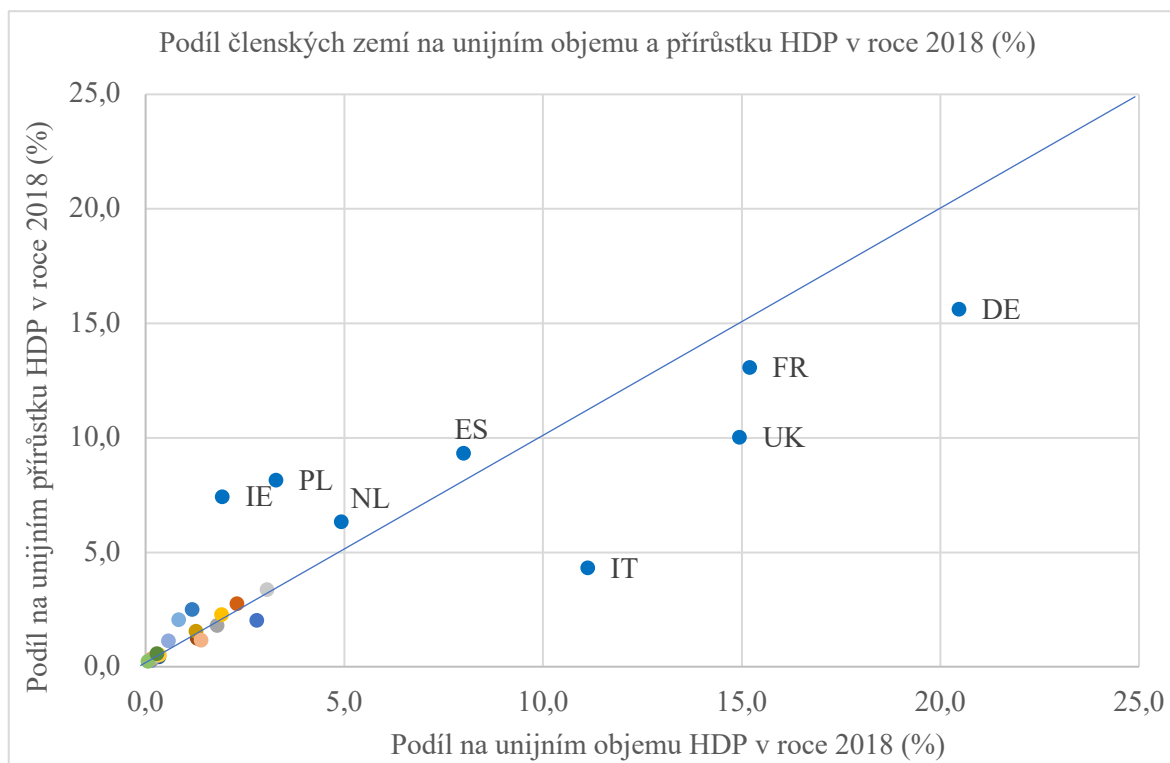
Mezi země, jež vykazovaly vyšší podíl na unijním přírůstku HDP než na podílu objemu HDP, patřilo dále Slovensko, Lucembursko, Slovinsko, Pobaltské země a Malta. Belgie a Dánsko vykazovaly úměrný podíl na unijním přírůstku vzhledem ke svým podílům na unijním objemu. Vpravo od diagonály tak ležely spíše staré země – Nizozemsko, Irsko, Rakousko, Portugalsko.

Obdobně jako v roce 2010, i v roce 2014 si lze všimnout členských zemí, jež měly nulový podíl na unijním přírůstku, popř. u kterých došlo k poklesu reálného HDP, v jehož důsledku došlo ke snížení unijního přírůstku. Nulový podíl na unijním přírůstku vykazovalo

Chorvatsko. Záporné hodnoty, resp. k ponížení unijního přírůstku došlo v důsledku poklesu reálného HDP, lze zaznamenat u Kypru a Finska. Příčinou poklesu jejich reálného HDP byla ekonomická krize (obě tyto země se s důsledky ekonomické krize vypořádaly v roce 2015).

Graf 13 zobrazuje podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP v roce 2018.

Graf 13 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2018 (%)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Nejvýraznější změnou grafu 13 oproti grafům zobrazujících rok 2010 a 2014 je změna polohy Německa. Lze si všimnout, že Německo se přesunulo na pravou stranu od hlavní diagonály a v roce 2018 snížilo svůj podíl na unijním přírůstku. Avšak i přes to lze konstatovat, že Německo stále zaujímalo největší podíl na unijním přírůstku ze všech členských států unie.

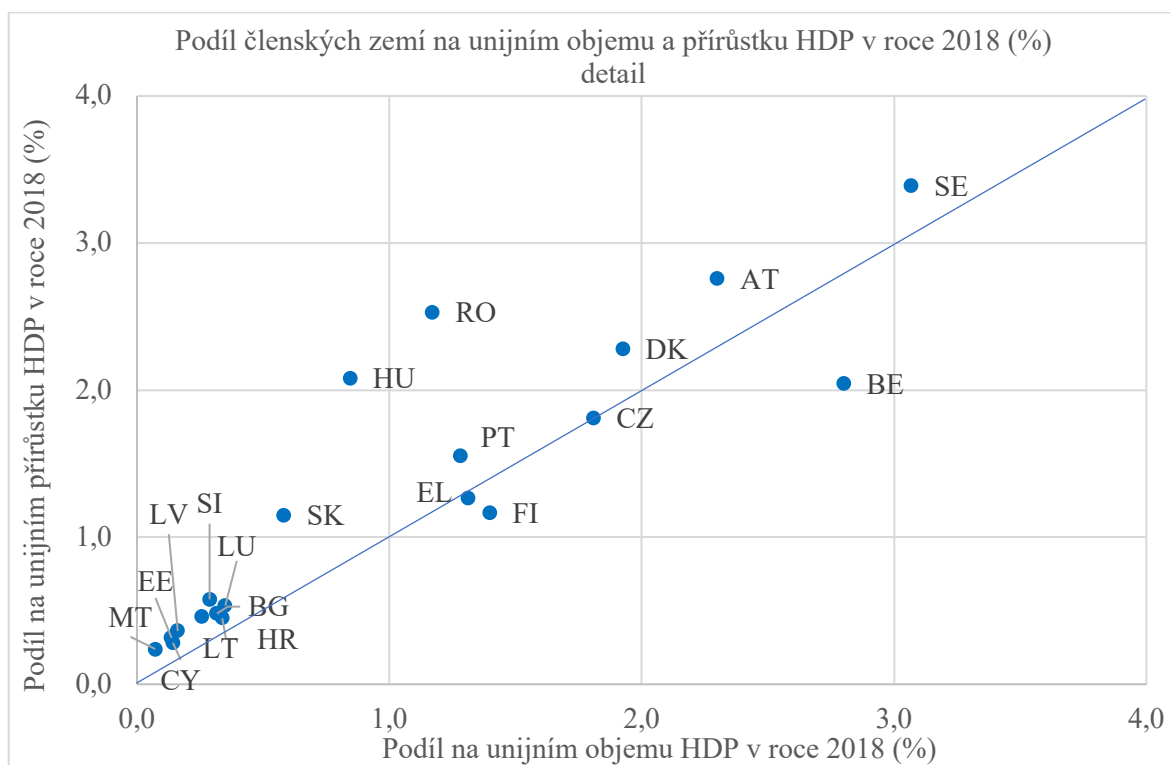
Na pravou stranu diagonály se posunula i Velká Británie a dále tam zůstala Francie a Itálie. Italská ekonomika po dlouhodobé stagnaci začala v důsledku pozitivního působení investic (businessinfo.cz, 2017) a sílícího exportu, zejména potravin a luxusního zboží (businessinfo.cz, 2017), oživovat, a tak lze zaznamenat její vyšší podíl na unijním přírůstku HDP, než v roce 2014.

Růst a posílení ekonomiky zaznamenalo po dlouhé stagnaci také Španělsko, jež leží vlevo od hlavní diagonály. K oživení španělské ekonomiky došlo v důsledku růstu exportu,

a to převážně automobilového průmyslu. Businessinfo.cz (2017) hovoří o tom, že se Španělsko „vyexportovalo“ z krize. Kromě Španělska se do levé strany od hlavní diagonály přesunulo i Nizozemsko. Irsko a Polsko si zachovaly vyšší pozice také na levé straně diagonály a jejich ekonomická síla nadále rostla.

I v roce 2018 se většina zemí kumulovala na počátku hlavní diagonály, a proto i v tomto případě je pro lepší přehlednost graf 13 doplněn grafem 14 s podrobnějším měřítkem.

Graf 14 Podíl členských zemí na unijním objemu a přírůstku HDP, rok 2018 (%) detail

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Z grafu 14 si lze povšimnout, že většina zemí leží vlevo od hlavní diagonály. Pod diagonálou lze zaznamenat Belgii; Finsko a Řecko, které leží téměř na diagonále, spolu s Českou republikou.

Nejvýraznější posílení ekonomiky v rámci unie zaznamenalo Maďarsko a Rumunsko na základě jejich vyšších podílů na unijním přírůstku. Ostatní země, nové – Malta, Kypr, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Slovinsko, Chorvatsko, Bulharsko a Slovensko a staré Lucembursko, Portugalsko, Dánsko, Rakousko a Švédsko lze zpozorovat na levé straně od hlavní diagonály, což lze hodnotit pozitivně, avšak jejich podíly na unijním přírůstku nebyly výrazné jako v případě Maďarska a Rumunska.

5.1.1 Dílčí závěr

Staré země, resp. EU-15 vykazovaly větší podíl na unijním objemu než na unijním přírůstku HDP. Po podrobnějším zkoumání lze konstatovat, že v posledních letech vybraného období toto tvrzení platí pro ekonomicky nejsilnější země unie. V případě Německa však lze v některých letech sledovat vyšší podíl na unijním přírůstku než na unijním objemu HDP, zvláště po ekonomické krizi z roku 2008. Německá ekonomika byla rychle obnovena a v roce 2010 a 2011 vykazovala podíl na unijním přírůstku okolo 40 %. Vyššího podílu na unijním přírůstku vykazovala pouze Velká Británie v roce 2013 (a to 50,4 %, jednalo se o ojedinělý případ, jenž byl ovlivněn k poklesy reálného HDP jihoevropských zemí, v následujících letech byl u Velké Británie zaznamenán podíl na unijním přírůstku okolo 20 % s klesajícím trendem až do konce časového období).

Většina členských zemí byla charakteristická malou ekonomickou silou a jejich podíly na unijním HDP byly ve srovnání s Německem, Francií, Velkou Británií a Itálií velmi malé. V mnoha případech je jednalo o desetiny procent (Lucembursko, Pobaltské země, Kypr, Malta apod.) a proto jejich podíly na přírůstcích nebyly natolik výrazné. Důležité je však vyznačit země, které i přes malou ekonomickou sílu vykazovaly vyššího podílu na unijním přírůstku než na unijním objemu HDP. Takovýto trend byl zaznamenán téměř u všech nových zemí (výjimky tvořily propady reálného HDP způsobené ekonomickou krizí). Nejvýrazněji lze pozorovat vyšších podílů na přírůstku v případě Polska, Rumunska, Maďarska, Chorvatska, ale i České republiky, Slovenska. Opomenout nelze ani vyšší podíly na unijním přírůstku některých starých zemí, zejména Irska a Švédska.

5.2 Reálná konvergence

Tato kapitola zařazuje členské země EU do skupin dle jejich ekonomických úrovní v různých obdobích, a to v roce 2003 před rozšířením, v roce 2004 po velkém rozšíření (jež ovlivnilo unijní průměr, čímž došlo ke změnám ve struktuře skupin) a v roce 2018 (kdy je zahrnut proces přibližování/oddálení zemí od unijní hodnoty od vstupu nových zemí do EU).

Tabulka 11 zobrazuje klasifikaci zemí na základě ekonomické úrovně vyjádřené hodnotou HDP na obyvatele v PPS, kdy EU=100, za rok 2003. Země s vysokým příjmem byly Lucembursko a Irsko. Vyšší střední příjem vykazovalo Nizozemsko, Rakousko, Švédsko, Belgie, Dánsko, Velká Británie a Německo. Skupinu zemí se nižším středním příjmem představovala Itálie, Finsko, Francie, Španělsko, Kypr a Řecko. Ostatní země – Slovinsko, Portugalsko, Malta, Česká republika, Maďarsko, Chorvatsko, Estonsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko, Rumunsko patřily do skupiny zemí s nízkým příjmem.

Tabulka 11 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2003 (EU=100)

Skupina zemí	HDP na obyvatele v PPS (EU=100)	Země
S vysokým příjmem	>120	Lucembursko, Irsko
S vyšším středním příjmem	101-120	Nizozemsko, Rakousko, Švédsko, Belgie, Dánsko, Velká Británie, Německo
S nižším středním příjmem	80-100	Itálie, Finsko, Francie, Španělsko, Kypr, Řecko
S nízkým příjmem	<80	Slovinsko, Portugalsko, Malta, Česká republika, Maďarsko, Slovensko, Chorvatsko, Estonsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko, Rumunsko

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Po rozšíření v roce 2004 se snížila unijní hodnota, čímž dle předchozích kapitol došlo k přiblížení některých států k unijnímu průměru, avšak došlo i k opačnému procesu, tedy oddálení od unijního průměru. Tabulka 12 tedy zobrazuje klasifikaci zemí dle HDP na obyvatele v PPS, kdy EU=100, avšak za rok 2004.

Z tabulky 12 lze zaznamenat posun zemí do vyšších ekonomických úrovní. Mezi zeměmi s vysokým příjmem zůstalo Lucembursko, Irsko a přidalo se Nizozemsko, Rakousko a Švédsko. Skupina zemí s vyšším středním příjmem zahrnovala Dánsko, Belgii, Velkou Británii, Německo, Finsko, Itálii a Francii. Skupinu zemí se středním nižším příjmem představovalo

Španělsko, Kypr, Řecko a Slovinsko. Poslední skupinu s nízkým příjmem stále tvořilo mnoho zemí, a to Portugalsko, Malta, Česká republika, Maďarsko, Slovensko, Chorvatsko, Estonsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko a Rumunsko.

Tabulka 12 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2004 (EU=100),

Skupina zemí	HDP na obyvatele v PPS (EU=100)	Země
S vysokým příjmem	>120	Lucembursko, Irsko, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko
S vyšším středním příjmem	101-120	Dánsko, Belgie, Velká Británie, Německo, Finsko, Itálie, Francie
S nižším středním příjmem	80-100	Španělsko, Kypr, Řecko, Slovinsko
S nízkým příjmem	<80	Portugalsko, Malta, Česká republika, Maďarsko, Slovensko, Chorvatsko, Estonsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko, Rumunsko

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

V průběhu sledovaného období se struktura skupin zemí dle ekonomické úrovně měnila. Nejčastěji se jednalo o posuny do skupin s vyšším příjmem. Pro nové země, jež vykazovaly nízkou ekonomickou úroveň to znamenalo přiblížení k unijnímu průměru. Naopak pro staré země, které vykazovaly vyšší ekonomickou úroveň, byl posun od unijního průměru dál směrem k vysokým příjmům.

Následující tabulka 13 zobrazuje taktéž klasifikaci zemí dle HDP na obyvatele v PPS, kdy EU=100, avšak za rok 2018. Členská základna zemí EU zůstala nadále diferencovaná, i když lze zaznamenat snížení počtu velmi zaostalých států.

Skupina zemí s vysokým příjmem se rozrostla a zahrnovala Lucembursko, Irsko, Nizozemsko, Dánsko, Rakousko a Německo. Do skupiny zemí vykazující vyšší střední příjem patřilo Švédsko, Belgie, Finsko, Velká Británie a Francie. Skupinu s nižším středním příjmem představovala Malta, Itálie, Španělsko, Česká republika, Kypr, Slovinsko a Estonsko. Litva, Portugalsko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Lotyšsko, Řecko, Rumunsko, Chorvatsko a Bulharsko byly zástupci skupiny zemí s nízkým příjmem.

Tabulka 13 Klasifikace zemí dle HDP na obyvatele v PPS, rok 2018 (EU=100)

Skupina zemí	HDP na obyvatele v PPS (EU=100)	Země
S vysokým příjmem	>120	Lucembursko, Irsko, Nizozemsko, Dánsko, Rakousko, Německo
S vyšším středním příjmem	101-120	Švédsko, Belgie, Finsko, Velká Británie, Francie
S nižším středním příjmem	80-100	Malta, Itálie, Španělsko, Česká republika, Kypr, Slovinsko, Estonsko
S nízkým příjmem	<80	Litva, Portugalsko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Lotyšsko, Řecko, Rumunsko, Chorvatsko, Bulharsko

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

5.2.1 Dílčí závěr

Ekonomická úroveň členských zemí byla ve sledovaném období diferencovaná. Před rozšířením mělo nejvyšší ekonomickou úroveň Lucembursko, jež představovalo více než 200 % unijní hodnoty. Naopak nejzaostalejší bylo Portugalsko. Ekonomiky z nových zemí střední a východní Evropy vstupovaly do EU se značně zaostávající ekonomickou úrovní. Česká republika též zaostávala za unijním průměrem, přitom však v regionu střední a východní Evropy patřila k ekonomicky nejvyvinutějším zemím. Ještě lépe na tom bylo Slovinsko, jehož ekonomická pozice byla v důsledku spolupráce se západním světem relativně vysoká. Kypr a Malta měly z přistupujících zemí nejvyšší ekonomickou úroveň, která však byla srovnatelná s Portugalskem, jež představovalo nejzaostalejší zemi skupiny EU-15.

Po rozšíření v roce 2004 se unijní hodnota HDP na obyvatele snížila. Rychlost konvergence nových zemí k vyspělým ekonomikám je odvozena od výchozí ekonomické úrovně zemí. Je-li výchozí ekonomická úroveň velmi nízká, konvergující země mají lepší předpoklady pro růst, a to na základě přejímání technologií, know-how apod. od vyspělých ekonomik (Dvoroková, 2012). Proto lze v průběhu sledovaného období pozorovat, že rychlejší konvergenční procesy, resp. přibližování ekonomických úrovní, zaznamenaly výrazněji nejzaostalejší země – především Pobaltí. Pobaltské země byly po vstupu do EU lídry v tempu růstu reálného HDP, jež se pohybovalo okolo 17 %. Za Pobaltskými zeměmi se s vysokým tempem HDP pohybovalo Slovensko. Dynamika růstu nových zemí byla na poptávkové straně podpořena převážně přílivem zahraničních investic, pozitivním vývojem zahraničního obchodu, růstem zaměstnanosti a rychlým růstem domácích investic; na nabídkové straně byla

dle Kadeřábkové a kol. (2007) podpořena právě tzv. souhrnnou produktivitou faktorů, čímž se rozumí vliv technologického pokroku, efekt vývoje a výzkumu, kvalita lidských zdrojů, institucionální organizační změnami atp. (Kadeřábková a kol. 2007).

Pozitivní konvergenční tendence byly narušeny krizí v roce 2008. V roce 2008 došlo k poklesu reálného HDP některých ekonomik, jednalo se převážně o staré země. V roce 2009 pocítily dopady krize všechny členské země vyjma Polska (Polsko jako jediné zaznamenalo v roce 2009 2,8% růst oproti roku 2008). Nejvíce postiženi krizí byly právě nové země, jež vykazovaly největší růsty jako země Pobaltí a Slovensko, dále Maďarsko, Rumunsko, Slovinsko a ze starých zemí zejména Finsko.

K obnově ekonomik nedocházelo v EU rovnoměrně, dlouhodobě se s krizí vypořádávaly jihoevropské ekonomiky, zvláště Řecko, Kypr, Itálie, Španělsko a Portugalsko, které vykazovaly mírné propady a stagnaci až do roku 2015 a v případě Řecka až téměř do konce časového období. Po krizovém období byly konvergenční procesy obnoveny, avšak ne s takovou dynamikou, jako v období před krizí. Stagnaci ekonomiky zaznamenala např. Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Slovensko i Slovinsko. Dynamické konvergenční procesy byly zaznamenány opět u Pobaltských zemí a u Polska. Ekonomická úroveň rostla i ve starých zemí, jejich HDP na hlavu se však vzdalovalo od unijní hodnoty, což se nejvýrazněji týkalo Lucemburska.

V roce 2014 došlo k oživení ekonomik téměř všech členských zemí a do konce sledovaného období bylo zaznamenán růst ekonomické úrovně (s výjimkou Řecka). Nejdynamičtější tempo růstu HDP vykazovalo Irsko a jeho ekonomická úroveň se vzdalovala od unijního průměru. Další velmi dynamickou zemí byla Malta, jež po stagnaci výrazně konvergovala k unijnímu průměru. Dále došlo k obnově konvergenčních procesů zejména České republiky, Maďarska a Slovenska a dále Rumunska.

Konvergenční procesy nejsou v roce 2018 ukončeny. Diferenciace ekonomických úrovní členských zemí zůstala značná. Ekonomická úroveň nejzaostalejší země unie představovala v posledním roce sledovaného období 51 % unijní hodnoty, kdežto nejvyvinutější země představovala v téže roce 261 % unijního průměru. Skupinu s nižšími příjmy stále tvořilo nejvíce členských zemí, a to Litva, Portugalsko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Lotyšsko, Řecko, Rumunsko, Chorvatsko, Bulharsko. Během sledovaného období došlo i k divergenci – ekonomická úroveň Řecka od počátku krize téměř každoročně klesala, čímž se vzdalovala od unijního průměru. V roce 2018 tak Řecko, jež se na počátku sledovaného období vyznačovalo výrazným ekonomickým růstem, představovalo nejzaostalejší zemi ze skupiny EU-15.

Závěrem je třeba doplnit, že dle Vintrové (2003, s. 83) *ve skutečnosti nejrychleji nerostou ani nejzaostalejší, ani nejvyspělejší země, ale malá skupina zemí s relativně nízkým (nikoliv však nejnižším) důchodem. Konvergence probíhá a chudší země rostou rychleji než bohaté v souladu s neoklasickou teorií jen při konstantních faktorech (demografických, ekonomických, politických i institucionálních). Všechny tyto faktory však prodělávají různorodé změny, ovlivněné širšími politickými a sociálními souvislostmi. V hospodářské praxi je k objasnění rychlosti reálné konvergence nutno brát v úvahu celý komplex faktorů včetně institucionálního uspořádání a podnětů, vedoucích k produktivní kooperaci.*

5.3 Přibližování cenové úrovně a průměrné mzdy

Pro analýzu konvergence cenové hladiny byl použit index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby, neboť lépe vyjadřuje kvalitu života domácností. Před vstupem nových zemí do EU byly jejich indexy cenové úrovně výrazně nižší, než byl průměr EU-15, zvláště u ekonomik střední a východní Evropy. Během sledovaného období však docházelo k pozitivním procesům přibližování indexů cenové úrovně nových zemí. Nejvýrazněji cenová hladina během sledovaného období stoupla v případě Malty, Pobaltských zemí, Slovenska, Slovinska, v neposlední řadě i v případě České republiky. Až na výjimku právě České republiky se nejvíce k hodnotě EU-15 přibližovaly země eurozóny. Dále bylo zjištěno, že méně výrazného přiblížení došlo v případě Kypru (Kypr však vykazoval vyšší cenové úrovně již před vstupem do EU, a tak bylo jeho přiblížení nevýrazné), Chorvatska a Polska.

V posledním roce sledovaného období, tedy v roce 2018 vykazovaly členské země velmi rozdílné cenové úrovně. Relativní cenová úroveň nových zemí byla nižší vzhledem k nižší ekonomické úrovni. Rozdíl mezi zemí s nejvyšší a nejnižší cenovou úrovní zůstal značný. Zemí s nejvyšší cenovou úrovní v celém unijním celku bylo v roce 2018 Lucembursko, jehož index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby vykazoval 130 % hodnoty EU-15, kdežto země s nejnižší cenovou hladinou bylo Bulharsko, jehož index cenové hladiny skutečné individuální spotřeby představoval 43 % hodnoty EU-15.

Dále bylo zjištěno přibližování mzdové úrovně nových zemí, konkrétně ukazatele průměrné čisté mzdy pracovníka pracujícího na plný úvazek, bez dětí. Výchozí hodnoty nových zemí byly nižší, než byl průměr EU-15. Výrazně za unijním průměrem byly před vstupem do EU země střední a východní Evropy. Kypr a Malta vykazovaly výrazně vyšší mzdovou úroveň než ostatní nové země. Růst mezd a nejzřetelnější přiblížení k hodnotě EU-15 bylo pozorováno v případě Kypru. Značný růst mezd byl zaznamenán i u Estonska, Polska, Litvy, České republiky i Maďarska. Končený stav mzdových úrovní však zůstal daleko za průměrem EU-15. Divergence mzdové úrovně nebyla zaznamenána, pouze Slovensko si zachovalo výchozí úroveň průměrné čisté mzdy.

Obdobně jako v případě cenové hladiny byly rozdíly v průměrných čistých mzdách v posledním sledovaném roce značné. Země s nejvyšší průměrnou čistou mzdou bylo opět Lucembursko, jež vykazovalo 125 % hodnoty EU-15, na druhou stranu Bulharsko bylo zemí s nejnižší průměrnou čistou mzdou představující 41 % unijní hodnoty.

Přibližování cenové úrovně a průměrné čisté mzdy byla zpracována dle trendové horizontální analýzy. Při analýze nominální konvergence je třeba kombinace makroekonomického pohledu (makroekonomických determinant) s pohledem mikroekonomickým (strukturální aspekty apod.). Pro úplné či přesnější posouzení nominální konvergence je potřeba, aby problematika byla dále řešena na základě vhodného regresního modelu beta a popř. sigma konvergence, o nichž je hovořeno v teoretickém přehledu této práce.

5.3.1 Konkurenceschopnost

Země, které nejvíce těží z vývozu postaveného na základě využívání cenové výhody, nemohou tuto strategii využívat dlouhodobě. Dle teoretického přehledu dochází v důsledku růstu domácí cenové hladiny k posilování měnového kurzu. Prakticky tak dochází ke zdražování exportovaného zboží a služeb na zahraničních trzích. Dle Kadeřábkové a kol. (2007) tak nové členské země čelí výzvě kvalitativního posunu zdrojů své konkurenceschopnosti, a to na základě nevyhnutelnému vyčerpávání zdrojů konkurenční výhody, které byly založeny na nižších nákladech a přejímání zahraničních technologií. Důraz by tedy měl být kladen na kvalitativní konkurenční výhody a předmětem produkce mají být technologicky náročnější statky.

5.4 Trh práce

Na základě analýzy dat byla zjištěna rostoucí zaměstnanost během sledovaného období s poklesem po ekonomické krizi. Nejnižší výchozí zaměstnanost byla pozorována v případě nových zemí u Malty, naopak nejvyšší zaměstnanost měla Česká republika, Slovensko a Slovinsko. Ze starých zemí mělo nejvyšší zaměstnanost Dánsko. Zaměstnanost mírně rostla až do roku 2008, avšak v důsledku ekonomické krize opět klesla. K oživení zaměstnanosti na základě růstu ekonomických aktivit došlo v roce 2013. Některé země – převážně země jižní Evropy, stále vykazovaly nižší zaměstnanost, a to v důsledku dluhové krize, s níž se nadále potýkaly. Na konci sledovaného období byl zaznamenán růstový trend. Nejvýrazněji zaměstnanost rostla v případě Malty, naopak nejnižší zaměstnanost vykazovala Itálie, Řecko, Chorvatsko a Rumunsko.

Výchozí hodnoty míry nezaměstnanosti byly vysoké, a to nejen v případě nově přistupujících zemí (zejména Polska a Pobaltských zemí), ale také EU-15 (zejména Španělska, Řecka a Německa). Vysoká míra nezaměstnanosti začala výrazně klesat v důsledku nastartování nově přistupujících ekonomik. Pozitivní vývoj byl však přerušena ekonomickou krizí a v roce 2013 byla registrována nejvyšší míra nezaměstnanosti. S vysokou mírou nezaměstnanosti se potýkali téměř všechny členské země vyjma Německa a Rakouska a unijní průměr nejvíce zvyšovalo Řecko (27,5 %) a Španělsko (26,1 %). Od roku 2014 byla zjištěn klesající trend míry zaměstnanosti, avšak v roce 2018 byla stále pozorována vysoká hodnota míry nezaměstnanosti zemí jižní Evropy. Dále bylo zjištěno, že produktivita práce nových zemí výrazně zaostávala za unijním průměrem. Před rozšířením v roce 2004 byl rozdíl nejznačnější, kdy nejvyšší produktivitu práce vykazovalo Lucembursko (280 % unijní hodnoty) a nejnižší Bulharsko (14 % unijní hodnoty). V roce 2004 byla unijní hodnota produktivity práce snížena právě nízkou produktivitou nových zemí. Produktivita práce se vykazovala rostoucí tendencí, a to až do roku 2007, kdy byla ponížena nízkými produktivitami práce nově přistoupeného Bulharska a Rumunska a dále v roce 2008, kdy byla snížena v důsledku ekonomické krize. Do roku 2014 byla zaznamenána stagnace produktivity práce a pomalý růst, na předkrizovou hodnotu se dostala až v roce 2015. Na konci sledovaného období byly stále zaznamenány značné rozdíly mezi novými a starými zeměmi, nejvyšší produktivitu práce vykazovalo stále Lucembursko (285 % unijní hodnoty) a nejmenší Bulharsko (24 % unijní hodnoty). Největší růst produktivity práce byl zjištěn u Pobaltských zemí a Polska, naopak v důsledku dluhové krize byl zaznamenán pokles produktivity práce u Itálie, Řecka a Španělska.

6 Závěr

V této diplomové práci byly řešeny trendy a faktory ekonomické diferenciaci v EU. Nejprve byla zpracována teoretická východiska deskripcí odborné literatury, zvláště vymezení ekonomického růstu a jeho ukazatelů, ekonomické konvergence a trhu práce. Ve vlastní práci byla zpracována analýza dat získaných z Eurostatu. Data byla zpracována na základě horizontální trendové analýzy k posouzení ekonomické konvergence. Komparací dat byla identifikována diferenciaci v Evropské unii. Výsledky pak obsahovaly vyhodnocení analýz.

Na základě analýz dat bylo zjištěno, že nejsilnější ekonomikou bylo během celého sledovaného období Německo, které představovalo pětinu unijního HDP. Německo spolu s Francií, Velkou Británií a Itálií představovaly nejsilnější země, které se v posledním roce sledovaného období podílely na unijním HDP z 65 %. Mnoho zemí Evropské unie se na unijním HDP nepodílelo ani jedním procentem. Mezi takové země patřilo Lucembursko a většina nových zemí, jako byly např. Pobaltské země, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Kypr, Malta. Je evidentní, že velké země (na základě velikosti rozlohy a populace) mají větší ekonomickou sílu v unijním uspořádání. Dále bylo zjištěno, že podíl starých zemí na unijním přírůstku HDP byl menší než na unijním objemu HDP.

Ekonomická úroveň členských zemí nebyla před velkým rozšíření značně diferenciována, nejvíce bylo od unijního průměru vzdáleno Lucembursko (na základě velmi prosperujícího finančního sektoru). Bylo zjištěno, že v důsledku rozšíření v roce 2004 se hodnota HDP na obyvatele unie snížila, neboť ekonomická úroveň nových zemí silně zaostávala za unijním průměrem. V téže roce byla zpozorována výrazná diferenciaci ekonomických úrovní mezi starými a novými zeměmi. Na základě pozitivního působení faktorů založených na přílivu kapitálu a technologickému pokroku zaznamenaly nové země výrazný růst, zejména Pobaltské země a Slovensko, a došlo k výraznému přiblížení nových zemí k unijní hodnotě. Dynamický růst nových zemí byl přerušen nástupem celosvětové ekonomické krize, jejíž následky byly v Evropské unii zaznamenány v roce 2009. Doba obnova ekonomik byla v každé zemi jiná, nejdéle se s krizí vypořádávaly země jižní Evropy, u kterých byly zaznamenány klesající či stagnující tendence. Výrazný růst po ekonomické krizi byl zjištěn u Irska, a to z důvodu přistěhování zahraničních firem, a u Malty, kde byl pozorován výrazný růst v důsledku růstu produktivity. Po obnově ekonomik byl zaznamenán rostoucí vývoj, který nebyl tak výrazný, jako před ekonomickou krizí.

Na základě horizontální trendové analýzy dat byly zaznamenány pozitivní konvergenční tendence nových zemí. Reálná konvergence byla potvrzena u všech nových zemí, zejména na počátku sledovaného období, kdy byly konvergenční procesy nejdynamičtější. Nové země využily výhody vnitřního trhu a zaznamenaly výrazných růstů. Pozitivní konvergenční procesy byly pozastaveny krizí. Po jejím útlumu byly konvergenční procesy opět obnoveny, avšak nevykazovaly takové dynamiky, jako v předkrizovém období. Nejvýraznější konvergence byla zaznamenána u Pobaltských zemí, Rumunska a Bulharska. Ve druhé polovině sledovaného období došlo k mírné divergenci v případě Kypru, který se dlouhodobě potýkal s krizí. K divergenci došlo také v případě Řecka jakožto zástupce ze starých zemí, jehož ekonomická roveň v důsledku krize taktéž klesla.

Faktory úspěšné konvergence byly na poptávkové straně převážně příliv kapitálu, růst exportu, růst domácích investic, expanzivní fiskální politiky atp., na nabídkové straně se jednalo o souhrnnou produktivitu faktorů, které zahrnovaly vliv technologického pokroku, efekt výzkumu a vývoje, růst kvality lidských zdrojů atp.

Na základě komparace dat byly zjištěny rozdílné hodnoty indexů cenové hladiny. Nejvýraznější rozdíly byly zjištěny opět mezi starými a novými zeměmi, kdy nové země vykazovaly nižších cenových hladin než staré. Obdobně byly zaznamenány i nižší čisté průměrné mzdy nových zemí než starých. Výchozí hodnoty jak cenové hladiny, tak čisté mzdy nových zemí zaostávaly za průměrem EU-15. V průběhu časového období, kdy docházelo k reálné konvergenci, se přibližovala i cenová úroveň a průměrná čistá mzda. Závislost růstu cenové hladiny a mzdové úrovně s růstem ekonomické úrovně nebyla v této práci šetřena.

V důsledku nižších cenových hladin a mezd využívaly nové země svých konkurenčních výhod při exportu statků. Růstem cenové hladiny však dochází k posilování měnového kurzu, čímž dochází ke zdražování exportních statků. Nové země tedy čelí výzvě, jak postavit svou konkurenceschopnost na produkci kvalitativně vyšších statků.

Unijní diference byly vyzorovány i na trhu práce. Nové země vykazovaly nižší zaměstnanost. Nejnižší zaměstnanost měla Malta, která se potýkala s problémem stárnoucí populace. Vývoj zaměstnanosti kopíroval ekonomický vývoj. V době, kdy došlo k utlumování ekonomické aktivity z důvodu ekonomické krize, docházelo i k poklesu zaměstnanosti. Po oživení ekonomické aktivity byl oživen i trh práce a zaměstnanost mírně rostla. Obdobný vývoj byl zjištěn i v případě nezaměstnanosti. Nové země vykazovaly před vstupem výrazně vyšší míru nezaměstnanosti, která ovšem klesala s ekonomickým vývojem. Výrazný růst nezaměstnanosti byl v unii zaznamenán po ekonomické krizi, nejvyšší hodnoty vykazovalo

Řecko (27,5 %) a Španělsko (26,1 %). Od roku 2013 byly zaznamenány klesající trend míry nezaměstnanosti.

Výrazná diferenciacie byla zpozorována u produktivity práce. Nové země vykazovaly velmi nízkou produktivitu práce, čímž výrazně snížily po velkém rozšíření v roce 2004 unijní průměr. V roce 2018 se pak unijní průměr produktivity práce stále nerovnal výchozí hodnotě (tou byla hodnota produktivity práce v roce 2000). Obdobně jako u ostatních ukazatelů trhu práce, i vývoj produktivity kopíroval vývoj ekonomické aktivity – s jejím útlumem ekonomické aktivity se snížila i produktivita práce. Během sledovaného období došlo k nejvýraznější změně relativní produktivity práce převážně u nových zemí, zejména Rumunska a Pobaltí.

Závěrem lze konstatovat, že unijní diferenciacie se za sledované období snižovala. Konvergenční procesy nebyly však do roku 2018 dokončeny, EU se stále vyznačovala spíše heterogenitou než homogenním celkem. Doba, kdy nové země doženou staré, se dá odhadovat na základě statistických analýz, které je ovšem třeba brát s rezervou. V průběhu vývoje dochází k různým nepředvídatelným událostem, které mohou narušit pozitivní růstové trendy. Může se jednat např. o téma vlivu Brexitu na ekonomický růst Velké Británie, aktuálnějším tématem je, jaký efekt se v důsledku koronavirové pandemie projeví nejen na unijní, ale na celosvětové ekonomice.

7 Seznam použitých zdrojů

1) LITERATURA

ABRHÁM, Josef. *Ekonomická, sociální a územní diference Evropské unie*. Praha: MAC, 2011. ISBN 978-80-86783-52-9.

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.

BAUMOL, William J. a Alan S. BLINDER. *Macroeconomics: Principles & Policy*. 12th International Edition. South Western College, 2011. ISBN 978-0-538-45364-6.

BERGIN, P. *Balassa-Samuelson Effect*. Princeton: Princeton University Press, 2009 ProQuest Central. ISBN 978-0-691-12812-2

CIHELKOVÁ, Eva. *Proměny světové ekonomiky – teorie a realita: grantové vědecké projekty*. V Praze: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0942-3.

DĚDEK, Oldřich. *Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny*. Praha: Linde Praha, 2014. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-933-5.

DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-076-8.

DVOROKOVÁ, Kateřina, Jana KOVÁŘOVÁ a Monika ŠULGANOVÁ. *Ekonometrické modelování konvergence ekonomické a cenové úrovně: analýza průřezových a panelových dat*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. ISBN 978-80-248-2543-4.

FASSMANN, Martin a Růžena VINTROVÁ. *Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie: (ekonomická konvergence, konkurenceschopnost a sociální soudržnost)*. Praha: Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, 2002. ISBN 80-238-8699-1.

HEDIJA, Veronika a Petr MUSIL. Praktikum makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Praktikum. ISBN 978-80-7380-158-8.

HOLMAN, Robert. Ekonomie. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

KADERÁBKOVÁ, Anna a Václav ŽDÁREK. Makroekonomická analýza. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-867-3005-0.

KLIMENTOVÁ, Eva. *Sociální politika I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2207-7.

KNAUSOVÁ, Ivana. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1021-4.

MANKIWI, N. Gregory. Principles of macroeconomics. 6th ed. Mason, OH: South-Western Cengage Learning, c2012. ISBN 978-0538453066

NACHTIGAL, Vladimír a Vladimír TOMŠÍK. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha: Linde, 2002. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-361-0.

PLCHOVÁ, Božena, Josef ABRHÁM a Mojmír HELÍSEK. Česká republika a EU: ekonomika – měna – hospodářská politika. Praha: Kriegl, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4.

ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5858-9.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

SPĚVÁČEK, Vojtěch. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-92-4.

SYROVÁTKA, Miroslav. Jak (ne)měřit kvalitu života. Kritické pohledy na index lidského rozvoje. *Mezinárodní vztahy*. 2008, Vol. 43, Iss. 1, pp. 9–37. ISSN 0323-1844.

SWANENBERG, August. *Makroekonomie bez předchozích znalostí*. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0036-0.

TULEJA, Pavel. *Analýza pro ekonomy*. Brno: Computer Press, 2007. Vysokoškolské učebnice (Computer Press). ISBN 978-80-251-1801-6.

URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. 3., dopl. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-579-3.

VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3.

VLČKOVÁ, Jana. *Role technologií a inovací v ekonomických teoriích*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-2002-5.

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie. ISBN 8071794724.

2) INTERNETOVÉ ZDROJE

BLOOM, D.E. and CANNING, D. *Global Demographic Change: Dimensions and Economic Significance*. Cambridge: National Bureau of Economic Research, Inc, 10, 2004 ProQuest Central. [online] [cit. 2012-02-21]. Dostupné z:

<http://dx.doi.org.zdroje.vse.cz:2048/10.3386/w10817>.

BUSINESSINFO.CZ. *Oživení ve Španělsku a v Itálii může přilákat české investory*. 2017. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.businessinfo.cz/clanky/oziveni-ve-spanelsku-a-v-italii-muze-prilakat-ceske-investory/>

BUSINESSINFO.CZ. *Itálie: HDP v roce 2017 nejvyšší za posledních 7 let. V prvním čtvrtletí 2018 má růst HDP přesáhnout odhady*. 2018. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.businessinfo.cz/clanky/italie-hdp-v-roce-2017-nejvyssi-za-poslednich-7/>

CENTRAL BANK OF MALTA. *The process of economic convergence in Malta and in the European Union*. Malta: Central Bank of Malta, 2017 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.centralbankmalta.org/en/policy-notes-2017>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Ekonomicky aktivní obyvatelstvo*. 2014. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/13-6222-03-2001-4_ekonomicka_aktivita_obyvatelstva

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj ekonomiky České republiky – rok 2018*. Praha, 2019 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/62225666/32019318q4a.pdf/35248645-8be2-4fd6-9cd8-d7d984b44362?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj ekonomiky České republiky – rok 2017*. Praha, 2018 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj ekonomiky České republiky – rok 2016*. Praha, 2017 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32906842/320193-16q4a.pdf/fl1ec618e-ba98-48f0-b235-d5a628ce112d?version=1.0>

EKONOMICKÝ ÚSTAV SAV. *Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2018 a výhľad do roku 2020*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2019 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/393_hv-2019-final_sr.pdf

EKONOMICKÝ ÚSTAV SAV. *Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2015 a výhľad do roku 2017*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2016 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/337_hv2015.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Financial assistance to Ireland*. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-ireland_en

EUROSTAT. *OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities*. 2012 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012 [online] [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-12-023>

EUROSTAT. *Glossary:Per capita. Statistics Explained* [online]. 2010 [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Per_capita

EUROSTAT. *Wages and labour costs. Statistics Explained* [online]. 2019 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs

EUROSTAT. *GDP and main components (output, expenditure and income)* [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en

EUROSTAT. *Main GDP aggregates per capita*. 2020 [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_pc&lang=en

EUROSTAT. *Employment and activity by sex and age - annual data*. 2020 [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_emp_a&lang=en

EUROSTAT. *Unemployment by sex and age - annual average*. 2020 [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

EUROSTAT. *Purchasing power parities (PPPs), price level indices and real expenditures for ESA 2010 aggregates*. 2020 [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_ppp_ind&lang=en

EUROSTAT. *Labour Market, including Labour Force Survey (LFS) — Overview* [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Výroční zpráva 2009*. Frankfurt am Main, Německo 2010. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2009cs.pdf>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Rok ve zkratce (2018)*. Frankfurt am Main, Německo 2019. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2018~d08cb4c623.cs.html>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Ekonomika eurozóny, měnová politika ECB a evropský finanční sektor v roce 2015*. Frankfurt am Main, Německo 2016. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2015.cs.html>

INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE. *En 2017, le PIB en volume augmente de 2,2 %*. 2018 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3545412>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Maastrichtská kritéria. Zavedení eura v ČR*. Praha:, 2013 [online] [cit. 2019-11-20]. Dostupné z:

<https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Proces konvergence v nových členských zemích střední Evropy (EU-5)*. Praha, 2007. [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BZFG58VBhNEJ:https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Odborne-vyzkumy_2007_Proces-konvergence-v-novych-clenskych-zemich-stredni-Evropy-EU-5.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=safari

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Malta – úctyhodný růst nejmenší ekonomiky Eurozóny by měl být zachován i v následujících letech*. [online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/novinky_z_velvyslanectvi/malta_uctyhodny_rust_nejmensi_ekonomiky.html

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys* Paris: OECD publishing, 2005 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-grc-2005-en

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys: Ireland 2015*. Paris: OECD publishing, 2015 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-irl-2015-en. ISBN 978-64-24033-9

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys: United Kingdom 2015*. Paris: OECD publishing, 2015 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-gbr-2015-en

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys: Italy 2017*. Paris: OECD publishing, 2017 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-ita-2017-en

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys: Poland*. 2002 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-poland-2002_eco_surveys-pol-2002-en

OECD ILIBRARY. *OECD Economic Surveys: Estonia*. 2009 [online] [cit. 2020-02-24].
Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-estonia-2009_eco_surveys-est-2009-en

SCHLOSSAREK M., HARMÁČEK J., PAVLÍK P. *Ekonomický růst a lidský rozvoj v rozvojových zemích: zázračný, nebo začarovaný kruh?* 2016 [online] [cit. 2020-02-24].
Dostupné z: https://polek.vse.cz/artkey/pol-201606-0002_Ekonomicky-rust-a-lidsky-rozvoj-v-rozvojovych-zemich-zazracny-nebo-zacarovany-kruh.php?back=/magno/pol/2016/mn6.php?secid=1

SMRČKOVÁ G., VLČEK I., CVENGROŠ F. *Reálná konvergence – souvislosti a příčiny*. In: *Výzkumná studie*. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2008 [online] [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2009/vyzkumne-studie-9446>

SPĚVÁČEK, V. *Hubená léta české ekonomiky*. *Ekonomické listy 10/2011*. Odborný vědecký časopis. [online] (cit. 2020-02-21). Dostupný z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/ekonomicke_listy/gf_Ekonomicke%20listy_10_2011.pdf

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Deutsche Wirtschaft ist im Jahr 2018 um 1,5 % gewachsen*. Wiesbaden, 2020 [online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2019/01/PD19_018_811.html

TVRDOŇ M.. Makroekonomická konvergence: případ zemí Visegrádské čtyřky. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D. Faculty of Economics and Administration* [online]. 2010, no. 16, s. 316-328. ISSN 1211555X. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/38213>

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE. *Smlouva o fungování Evropské Unie (konsolidované znění)*. [Online]. [Cit. 12. 11. 2019], Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS>

VINTROVÁ R. *Reálná konvergence – předpoklad plynulé integrace do Evropské unie*. 2003 [online] [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: https://polek.vse.cz/artkey/pol-200301-0008_Realna-konvergence-predpoklad-plynule-integrace-do-Evropske-unie.php?back=/magno/pol/2003/mn1.php?secid=1

VINTROVÁ, R. *Zaostávání konvergenčního procesu české ekonomiky v období recese*. Ekonomické listy 3/2012. Odborný vědecký časopis 3/2012. [online] (cit. 2020-02- 21). Dostupný z: http://www.vsem.cz/data/data/ces- soubory/ekonomicke_listy/Ekonomicke_listy_3_2012.pdf

8 Přílohy

Příloha A

Reálné HDP v období 2000-2009 (mld. EUR)

mld. EUR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU	10439,5	10675,9	10800,9	10923,8	11854,1	12098,3	12495,7	13027,9	13090,2	12529,1
EU-15	10439,5	10675,9	10800,9	10923,8	11178,3	11394,8	11752,4	12078,8	12104,5	11573,4
Belgie	306,4	309,8	315,1	318,3	329,7	337,4	346,0	358,7	360,3	353,0
Bulharsko	24,6	25,5	27,1	28,4	30,3	32,4	34,7	36,9	39,2	37,8
Česká republika	114,7	118,0	120,0	124,3	130,4	138,9	148,4	156,8	161,0	153,2
Dánsko	225,2	227,1	228,1	229,0	235,1	240,6	250,0	252,3	251,0	238,7
Estonsko	10,6	11,2	12,0	12,9	13,8	15,1	16,6	17,8	16,9	14,5
Finsko	157,9	162,0	164,8	168,1	174,8	179,7	186,9	196,8	198,4	182,3
Francie	1761,9	1796,9	1817,3	1832,2	1884,1	1915,4	1962,3	2009,9	2015,0	1957,1
Chorvatsko	35,2	36,4	38,3	40,5	42,1	44,0	46,2	48,6	49,4	45,8
Irsko	126,7	133,4	141,3	145,6	155,3	164,2	172,5	181,7	173,6	164,8
Itálie	1561,9	1592,4	1596,5	1598,7	1621,4	1634,7	1664,0	1688,7	1672,5	1584,1
Kypr	14,0	14,5	15,1	15,5	16,2	17,0	17,8	18,7	19,4	19,0
Litva	18,3	19,5	20,8	23,0	24,5	26,4	28,4	31,5	32,3	27,5
Lotyško	12,3	13,1	14,1	15,2	16,5	18,3	20,5	22,5	21,7	18,7
Lucembursko	30,8	31,6	32,8	33,3	34,5	35,6	37,5	40,6	40,1	38,3
Maďarsko	80,7	84,0	87,9	91,5	95,9	100,0	104,0	104,3	105,4	98,3
Malta	5,4	5,4	5,6	5,7	5,8	6,0	6,1	6,3	6,5	6,4
Německo	2354,5	2394,4	2389,7	2372,6	2400,9	2418,2	2510,5	2585,4	2610,2	2461,5
Nizozemsko	558,4	571,4	572,6	573,5	584,9	596,9	617,5	640,8	654,7	630,7
Polsko	246,2	249,3	254,4	263,5	277,0	286,7	304,4	325,8	339,6	349,2
Portugalsko	167,0	170,3	171,6	170,0	173,0	174,4	177,2	181,7	182,2	176,5
Rakousko	254,1	257,3	261,5	264,0	271,2	277,3	286,9	297,6	301,9	290,6
Rumunsko	82,9	87,2	92,2	94,4	104,2	109,1	117,8	126,4	138,1	130,5
Řecko	189,9	197,7	205,5	217,4	228,4	229,8	242,8	250,7	249,9	239,1
Slovensko	42,0	43,4	45,3	47,8	50,3	53,7	58,2	64,5	68,1	64,4
Slovinsko	27,8	28,7	29,7	30,6	31,9	33,1	35,0	37,5	38,8	35,9
Španělsko	870,2	904,4	929,1	956,8	986,7	1022,7	1064,7	1103,1	1112,8	1071,0
Švédsko	299,7	304,1	310,7	317,7	331,5	341,1	356,8	369,0	368,1	352,5
Velká Británie	1585,0	1632,1	1670,0	1724,9	1765,9	1822,0	1872,8	1918,3	1912,9	1831,7

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha B Reálné HDP v období 2010-2018 (mld. EUR)

mld.EUR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	12800,6	13030,9	12977,0	13058,6	13286,8	13599,0	13876,2	14235,3	14521,6
EU-15	11828,5	12026,4	11963,9	11989,6	12185,9	12455,2	12697,2	13000,7	13233,3
Belgie	363,1	369,3	372,0	373,7	379,6	387,3	393,2	400,9	406,8
Bulharsko	38,0	38,9	39,1	39,2	39,9	41,5	43,1	44,6	46,0
Česká republika	156,7	159,5	158,2	157,5	161,7	170,3	174,5	182,1	187,3
Dánsko	243,2	246,4	247,0	249,3	253,3	259,3	267,7	273,1	279,6
Estonsko	14,9	16,0	16,5	16,7	17,2	17,5	18,0	19,0	19,9
Finsko	188,1	192,9	190,2	188,5	187,8	188,9	193,9	199,8	203,1
Francie	1995,3	2039,0	2045,4	2057,2	2076,9	2100,0	2123,0	2171,0	2208,4
Chorvatsko	45,1	45,0	44,0	43,7	43,7	44,7	46,3	47,8	49,0
Irsko	167,7	168,3	168,7	171,0	185,6	232,3	240,8	260,5	281,7
Itálie	1611,3	1622,7	1574,3	1545,3	1545,3	1557,3	1577,2	1604,3	1616,7
Kypr	19,4	19,5	18,8	17,6	17,3	17,8	19,0	19,9	20,7
Litva	28,0	29,6	30,8	31,9	33,0	33,7	34,5	36,0	37,3
Lotyšsko	17,8	18,9	19,7	20,2	20,6	21,2	21,6	22,4	23,5
Lucembursko	40,2	41,2	41,1	42,6	44,4	46,3	48,4	49,3	50,8
Maďarsko	99,0	100,8	99,3	101,3	105,5	109,6	112,0	116,8	122,8
Malta	6,6	6,7	6,9	7,2	7,8	8,7	9,2	9,8	10,5
Německo	2564,4	2665,0	2676,2	2687,7	2747,5	2795,3	2857,6	2928,1	2972,8
Nizozemsko	639,2	649,1	642,4	641,6	650,7	663,5	678,0	697,7	715,9
Polsko	361,8	380,0	386,1	391,4	404,4	420,0	432,8	454,2	477,6
Portugalsko	179,6	176,6	169,4	167,8	169,2	172,2	175,7	181,8	186,3
Rakousko	295,9	304,5	306,6	306,7	308,7	311,9	318,4	326,2	334,1
Rumunsko	125,4	127,9	130,6	135,2	139,8	145,2	152,2	163,0	170,2
Řecko	226,0	205,4	190,4	184,2	185,6	184,8	184,4	187,2	190,8
Slovensko	68,1	70,0	71,4	71,9	73,8	77,4	79,0	81,4	84,7
Slovinsko	36,4	36,7	35,7	35,3	36,3	37,1	38,3	40,1	41,8
Španělsko	1072,7	1064,0	1032,5	1017,7	1031,7	1071,3	1103,8	1135,7	1162,4
Švédsko	374,3	385,8	383,3	387,5	398,1	415,7	425,8	436,0	445,7
Velká Británie	1867,4	1896,2	1924,2	1965,4	2016,6	2064,1	2103,7	2143,5	2172,3

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha C Tempo růstu reálného HDP v období 2000-2018 (%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	3,8	2,3	1,2	1,1	8,5	2,1	3,3	4,3	0,5	-4,3	2,2	1,8	-0,4	0,6	1,7	2,3	2,0	2,6	2,0
EU-15	3,8	2,3	1,2	1,1	2,3	1,9	3,1	2,8	0,2	-4,4	2,2	1,7	-0,5	0,2	1,6	2,2	1,9	2,4	1,8
Belgie	3,7	1,1	1,7	1,0	3,6	2,3	2,6	3,7	0,4	-2,0	2,9	1,7	0,7	0,5	1,6	2,0	1,5	2,0	1,5
Bulharsko	4,8	3,8	6,0	5,2	6,4	7,2	6,8	6,6	6,1	-3,4	0,6	2,4	0,4	0,3	1,9	4,0	3,8	3,5	3,1
Česká republika	4,3	2,9	1,7	3,6	4,9	6,5	6,9	5,6	2,7	-4,8	2,3	1,8	-0,8	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,4	2,8
Dánsko	3,7	0,8	0,5	0,4	2,7	2,3	3,9	0,9	-0,5	-4,9	1,9	1,3	0,2	0,9	1,6	2,3	3,2	2,0	2,4
Estonsko	10,1	6,0	6,8	7,6	6,8	9,5	9,7	7,6	-5,1	-14,4	2,7	7,4	3,1	1,3	3,0	1,8	2,6	5,7	4,8
Finsko	5,8	2,6	1,7	2,0	4,0	2,8	4,0	5,3	0,8	-8,1	3,2	2,5	-1,4	-0,9	-0,4	0,6	2,6	3,1	1,7
Francie	3,9	2,0	1,1	0,8	2,8	1,7	2,4	2,4	0,3	-2,9	1,9	2,2	0,3	0,6	1,0	1,1	1,1	2,3	1,7
Chorvatsko	3,3	3,3	5,1	5,6	4,2	4,3	5,0	5,3	1,8	-7,4	-1,5	-0,3	-2,2	-0,5	-0,1	2,4	3,5	3,1	2,7
Irsko	9,4	5,3	5,9	3,0	6,7	5,7	5,1	5,3	-4,5	-5,1	1,8	0,3	0,2	1,4	8,6	25,2	3,7	8,1	8,2
Itálie	3,8	2,0	0,3	0,1	1,4	0,8	1,8	1,5	-1,0	-5,3	1,7	0,7	-3,0	-1,8	0,0	0,8	1,3	1,7	0,8
Kypr	6,0	4,0	3,7	2,6	5,0	4,9	4,7	5,1	3,6	-2,0	2,0	0,4	-3,4	-6,6	-1,9	3,4	6,7	4,4	4,1
Litva	3,8	6,5	6,8	10,5	6,6	7,7	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,5	6,0	3,8	3,6	3,5	2,0	2,6	4,2	3,6
Lotyšsko	5,6	6,3	7,1	8,4	8,3	10,7	11,9	10,0	-3,3	-14,2	-4,5	6,3	4,1	2,3	1,9	3,3	1,8	3,8	4,6
Lucembursko	8,2	2,5	3,8	1,6	3,6	3,2	5,2	8,4	-1,3	-4,4	4,9	2,5	-0,4	3,7	4,3	4,3	4,6	1,8	3,1
Maďarsko	4,5	4,1	4,7	4,1	4,8	4,2	4,0	0,2	1,1	-6,7	0,7	1,8	-1,5	2,0	4,2	3,8	2,2	4,3	5,1
Malta	n/a	0,6	3,0	2,5	0,4	3,8	1,8	4,0	3,3	-2,5	3,5	1,3	2,8	4,8	8,8	10,9	5,8	6,7	7,0
Německo	2,9	1,7	-0,2	-0,7	1,2	0,7	3,8	3,0	1,0	-5,7	4,2	3,9	0,4	0,4	2,2	1,7	2,2	2,5	1,5
Nizozemsko	4,2	2,3	0,2	0,2	2,0	2,1	3,5	3,8	2,2	-3,7	1,3	1,6	-1,0	-0,1	1,4	2,0	2,2	2,9	2,6
Polsko	4,6	1,2	2,0	3,6	5,1	3,5	6,2	7,0	4,2	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,8	3,1	4,9	5,1
Portugalsko	3,8	1,9	0,8	-0,9	1,8	0,8	1,6	2,5	0,3	-3,1	1,7	-1,7	-4,1	-0,9	0,8	1,8	2,0	3,5	2,4
Rakousko	3,4	1,3	1,7	0,9	2,7	2,2	3,5	3,7	1,5	-3,8	1,8	2,9	0,7	0,0	0,7	1,0	2,1	2,5	2,4
Rumunsko	2,5	5,2	5,7	2,3	10,4	4,7	8,0	7,2	9,3	-5,5	-3,9	2,0	2,1	3,5	3,4	3,9	4,8	7,1	4,4
Řecko	3,9	4,1	3,9	5,8	5,1	0,6	5,7	3,3	-0,3	-4,3	-5,5	-9,1	-7,3	-3,2	0,7	-0,4	-0,2	1,5	1,9
Slovensko	1,2	3,3	4,5	5,5	5,3	6,6	8,5	10,8	5,6	-5,5	5,7	2,9	1,9	0,7	2,8	4,8	2,1	3,0	4,0
Slovinsko	3,7	3,2	3,5	3,0	4,4	3,8	5,7	7,0	3,5	-7,5	1,3	0,9	-2,6	-1,0	2,8	2,2	3,1	4,8	4,1
Španělsko	5,2	3,9	2,7	3,0	3,1	3,7	4,1	3,6	0,9	-3,8	0,2	-0,8	-3,0	-1,4	1,4	3,8	3,0	2,9	2,4
Švédsko	4,9	1,5	2,2	2,2	4,3	2,9	4,6	3,4	-0,2	-4,2	6,2	3,1	-0,6	1,1	2,7	4,4	2,4	2,4	2,2
Velká Británie	3,4	3,0	2,3	3,3	2,4	3,2	2,8	2,4	-0,3	-4,2	1,9	1,5	1,5	2,1	2,6	2,4	1,9	1,9	1,3

n/a data nejsou k dispozici

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Příloha D Podíl členských zemí na unijním přírůstku HDP v období 2000-2018

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU-15	100,0	100,0	100,0	100,0	27,4	88,6	90,0	61,3	-38,2	94,0	85,9	31,5	86,0	86,3	87,3	84,5	81,3
Belgie	2,9	1,4	4,2	2,7	1,2	3,1	2,2	2,4	2,6	3,7	2,7	2,1	2,6	2,5	2,1	2,2	2,0
Bulharsko	-	-	-	-	-	-	-	0,4	3,6	0,1	0,4	0,2	0,3	0,5	0,6	0,4	0,5
Česká republika	-	-	-	-	0,7	3,5	2,4	1,6	6,8	1,3	1,2	-0,9	1,9	2,8	1,5	2,1	1,8
Dánsko	2,1	0,8	0,8	0,7	0,7	2,2	2,4	0,4	-2,1	1,6	1,4	2,8	1,8	1,9	3,0	1,5	2,3
Německo	17,4	16,9	-3,8	-13,9	3,0	7,1	23,2	14,1	40,0	37,9	43,7	14,0	26,2	15,3	22,5	19,6	15,6
Estonsko	-	-	-	-	0,1	0,5	0,4	0,2	-1,5	0,1	0,5	0,3	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3
Irsko	2,9	2,8	6,3	3,5	1,1	3,6	2,1	1,7	-13,1	1,1	0,3	2,8	6,4	15,0	3,1	5,5	7,4
Řecko	1,9	3,3	6,2	9,7	1,2	0,6	3,3	1,5	-1,3	-4,8	-9,0	-7,6	0,6	-0,3	-0,1	0,8	1,3
Španělsko	11,4	14,5	19,8	22,5	3,2	14,8	10,6	7,2	15,7	0,6	-3,8	-18,2	6,2	12,7	11,7	8,9	9,3
Francie	17,5	14,8	16,3	12,2	5,6	12,8	11,8	8,9	8,2	14,1	19,0	14,4	8,6	7,4	8,3	13,4	13,1
Chorvatsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-0,3	0,0	0,3	0,6	0,4	0,4
Itálie	15,0	12,9	3,2	1,8	2,4	5,4	7,4	4,6	-26,1	10,0	4,9	-35,5	0,0	3,9	7,2	7,5	4,3
Kypr	-	-	-	-	0,1	0,3	0,2	0,2	1,1	0,1	0,0	-1,5	-0,1	0,2	0,4	0,2	0,3
Lotyšsko	-	-	-	-	0,1	0,7	0,5	0,4	-1,2	-0,3	0,5	0,6	0,2	0,2	0,1	0,2	0,4
Litva	-	-	-	-	0,2	0,8	0,5	0,6	1,3	0,2	0,7	1,3	0,5	0,2	0,3	0,4	0,5
Lucembursko	0,6	0,3	1,0	0,4	0,1	0,4	0,5	0,6	-0,8	0,7	0,4	1,8	0,8	0,6	0,8	0,2	0,5
Maďarsko	-	-	-	-	0,5	1,7	1,0	0,0	1,8	0,2	0,8	2,4	1,9	1,3	0,9	1,3	2,1
Malta	-	-	-	-	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,1	0,0	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Nizozemsko	5,9	5,5	1,0	0,7	1,2	4,9	5,2	4,4	22,3	3,1	4,3	-1,0	4,0	4,1	5,2	5,5	6,3
Rakousko	2,2	1,4	3,4	2,0	0,8	2,5	2,4	2,0	7,0	2,0	3,8	0,1	0,9	1,0	2,3	2,2	2,8
Polsko	-	-	-	-	1,5	4,0	4,5	4,0	22,2	4,6	7,9	6,6	5,7	5,0	4,6	6,0	8,2
Portugalsko	1,6	1,4	1,1	-1,3	0,3	0,6	0,7	0,8	0,9	1,1	-1,3	-1,9	0,6	1,0	1,3	1,7	1,6
Rumunsko	-	-	-	-	-	-	-	1,6	18,9	-1,9	1,1	5,6	2,0	1,7	2,5	3,0	2,5
Slovensko	-	-	-	-	0,1	0,5	0,5	0,5	2,1	0,2	0,1	-0,5	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6
Slovensko	-	-	-	-	0,3	1,4	1,1	1,2	5,8	1,4	0,8	0,6	0,9	1,1	0,6	0,7	1,1
Finsko	2,3	1,7	2,2	2,7	0,7	2,0	1,8	1,9	2,5	2,1	2,1	-2,1	-0,3	0,3	1,8	1,6	1,2
Švédsko	3,7	1,9	5,3	5,7	1,5	3,9	4,0	2,3	-1,4	8,0	5,0	5,1	4,7	5,6	3,6	2,9	3,4
Velká Británie	13,9	19,9	30,3	44,7	4,4	23,0	12,8	8,6	-8,7	13,2	12,5	50,4	22,5	15,2	14,3	11,1	10,0

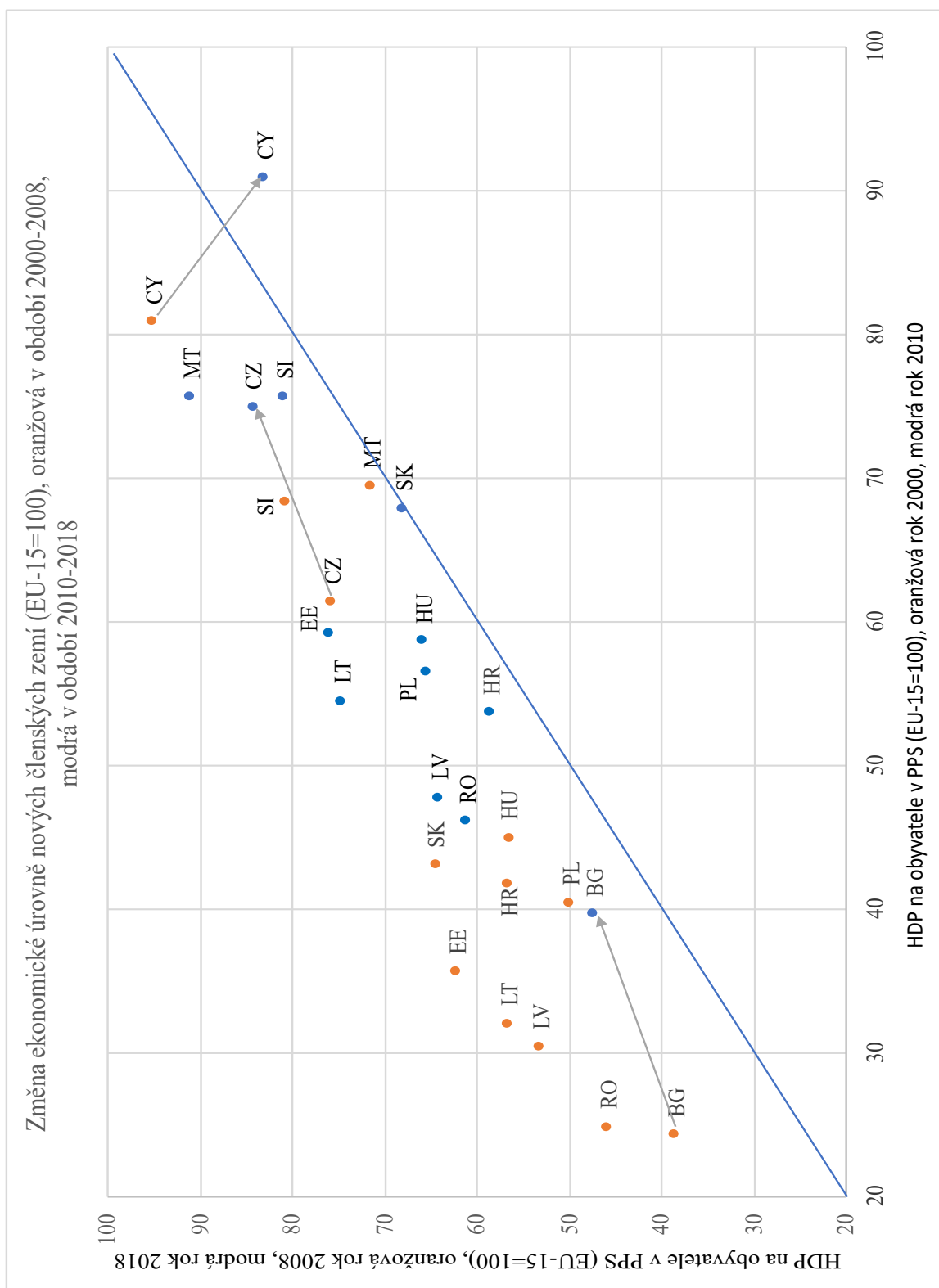
Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování (součtové údaje mohou být nepřesné z důvodu zaokrouhlování u zdroje)

Príloha E Reálne HDP na obyvateľa v PPS v období 2000-2018 (EU=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU-15	100	100	100	100	109	108	108	112	111	110	110	109	109	109	109	108	108	108	107
Belgie	106	105	106	106	115	115	113	116	114	117	119	117	119	120	120	119	119	118	117
Bulharsko	24	26	27	29	33	35	36	40	43	43	44	45	46	45	47	47	49	50	51
Česká republika	62	64	64	67	75	76	76	82	84	85	82	83	82	83	86	87	87	89	90
Dánsko	109	107	107	106	118	118	120	123	124	125	129	127	127	128	127	127	127	127	128
Estonsko	36	37	41	45	52	58	62	70	69	64	65	71	74	76	77	76	76	78	82
Fínsko	102	101	100	100	112	111	111	119	121	117	116	117	115	114	111	110	110	110	111
Francie	99	100	100	97	104	106	104	107	106	107	107	107	106	108	107	105	105	103	104
Chorvátsko	42	42	44	47	52	53	56	61	63	62	59	59	60	60	59	59	61	62	63
Irsko	115	119	123	125	139	140	142	147	133	129	130	129	131	131	136	178	176	181	189
Itálie	103	102	101	100	106	104	104	107	106	106	104	104	102	99	96	95	97	97	96
Kypr	81	83	83	83	93	96	96	104	105	105	100	96	90	83	80	82	87	88	89
Litva	32	34	37	42	47	50	53	60	63	56	60	65	70	73	75	74	75	78	80
Lotyšsko	31	33	35	38	44	48	51	57	59	52	53	57	60	62	63	64	64	66	69
Lucembursko	210	203	206	206	230	236	250	264	261	254	256	263	258	261	268	268	269	261	261
Maďarsko	45	48	51	53	58	59	59	60	62	64	65	66	65	67	68	69	68	68	71
Malta	70	67	69	72	77	77	75	78	79	81	83	82	83	85	89	93	95	97	98
Nemecko	104	104	103	104	114	112	111	116	116	116	119	122	122	123	125	123	123	123	122
Nizozemsko	121	121	121	117	128	131	132	138	140	138	135	134	134	135	131	130	127	128	129
Portugalsko	72	71	71	72	77	79	79	81	80	82	82	77	75	76	76	77	77	77	77
Poľsko	41	40	41	42	48	48	49	53	55	59	62	65	66	67	67	68	68	69	70
Rakousko	112	108	109	111	121	122	121	124	125	126	126	128	131	131	130	129	128	127	127
Rumunsko	n/a	n/a	25	26	32	33	37	43	51	51	51	51	53	54	55	56	59	63	66
Řecko	74	76	79	82	91	89	92	92	93	94	84	75	71	71	71	69	68	67	68
Slovensko	43	45	47	49	54	58	61	67	71	71	75	75	76	77	77	77	72	72	73
Slovinsko	69	69	71	73	82	83	83	87	89	85	83	83	82	82	82	82	83	85	87
Španielsko	82	84	85	86	94	96	99	102	100	99	95	91	90	89	89	90	91	92	91
Švédsko	112	108	108	109	121	118	120	128	127	124	126	128	128	126	125	126	123	122	120
Veľká Británie	101	101	102	104	115	113	112	112	111	108	109	107	108	109	110	110	108	107	105

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Příloha F Změna ekonomické úrovně nových zemí (EU-15 = 100)

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování

Príloha G Cenová hladina v období 2000-2018 (EU-15=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	95	95	95	94	94	95	95	95	95	94	94	94	94	94	94	94	94	94	94
EU-15	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgie	97	97	96	98	99	99	100	101	104	105	103	104	102	103	102	100	103	104	104
Bulharsko	30	31	32	32	33	34	36	39	42	44	43	45	44	45	43	43	45	47	48
Česká republika	43	46	52	50	50	54	58	59	67	64	67	68	66	63	59	59	61	63	66
Dánsko	126	127	127	130	127	128	127	126	128	129	126	125	126	126	125	122	125	124	123
Estonsko	51	53	54	54	55	56	60	63	66	64	63	64	65	67	67	67	69	72	73
Fínsko	106	109	110	112	108	109	109	108	110	111	111	112	113	116	115	113	116	117	116
Francie	100	100	99	104	104	102	102	102	106	107	105	105	105	104	103	101	102	103	103
Chorvatsko	54	57	58	59	60	62	61	61	65	65	66	63	61	60	59	58	59	60	61
Írsko	102	106	108	112	110	113	112	110	114	112	105	104	102	104	104	101	104	107	107
Itálie	87	89	91	93	95	95	94	93	94	96	95	95	93	94	94	92	92	93	93
Kypr	79	79	80	82	82	82	83	80	84	85	86	87	88	88	87	83	82	83	83
Litva	46	46	46	45	46	48	51	54	59	58	56	56	56	57	56	56	58	60	61
Lotyšsko	49	48	48	46	47	49	57	65	69	64	60	62	63	64	63	62	64	65	67
Lucembursko	103	105	106	107	106	105	105	106	108	112	114	113	113	115	113	110	112	114	115
Maďarsko	46	49	54	54	57	59	57	61	63	57	57	56	54	54	53	53	56	59	59
Malta	67	68	67	64	63	64	65	65	69	71	71	72	72	74	75	75	77	78	79
Nemecko	102	101	101	100	97	97	97	96	99	101	99	99	98	99	98	97	99	100	100
Nizozemsko	96	99	99	103	101	100	100	99	102	105	105	104	102	102	103	101	104	105	106
Polsko	49	55	51	46	45	52	54	56	63	54	56	55	53	54	54	53	52	55	56
Portugalsko	71	73	74	75	75	74	73	74	77	78	77	78	75	75	74	73	75	78	78
Rakousko	98	101	99	99	98	98	99	100	103	105	104	104	101	102	102	100	102	104	104
Rumunsko	33	34	35	35	35	43	45	51	51	46	45	46	44	47	47	47	47	47	49
Řecko	73	73	73	76	77	79	79	83	85	87	89	89	85	81	78	76	77	78	77
Slovensko	39	39	41	44	47	49	51	57	62	64	62	63	63	63	62	61	66	68	68
Slovinsko	66	67	68	69	68	68	70	73	76	80	79	78	75	76	75	74	76	77	77
Španělsko	80	82	82	85	85	86	84	84	87	89	90	89	86	86	84	83	84	85	86
Švédsko	117	111	113	116	113	114	113	110	110	104	117	122	124	127	122	118	122	122	117
Velká Británie	125	122	121	112	113	115	117	119	106	99	101	102	108	105	110	119	110	105	105

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha H Cenová hladina skutečné individuální spotřeby v období 2000-2018

(EU-15=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	94	94	94	94	94	94	94	94	95	94	94	94	93	93	93	93	93	93	93
EU-15	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgie	97	98	97	99	100	100	100	102	105	107	105	105	104	104	101	99	103	105	105
Bulharsko	30	32	32	32	33	34	37	39	42	44	43	43	42	41	40	39	40	42	43
Česká republika	40	42	49	47	48	51	55	56	64	61	63	65	62	59	54	54	56	58	61
Dánsko	128	132	132	135	134	134	132	128	131	133	131	131	131	130	129	125	130	130	129
Estonsko	47	50	50	51	52	54	58	61	65	64	62	63	63	65	65	64	67	70	72
Finsko	111	115	115	117	114	114	113	109	111	114	113	114	114	116	114	111	114	115	115
Francie	97	96	95	100	101	99	100	100	104	105	103	103	101	100	99	97	98	100	100
Chorvatsko	54	58	58	58	60	63	63	62	66	66	66	64	61	60	58	56	57	59	60
Irsko	102	107	111	114	114	115	116	118	124	122	115	115	112	115	116	114	117	120	122
Itálie	90	93	95	96	97	97	96	95	96	97	94	95	94	95	96	93	94	95	94
Kypr	80	81	82	83	84	84	85	81	84	87	89	90	90	89	86	82	82	84	83
Litva	43	44	44	43	44	46	48	51	57	57	54	55	54	54	53	52	54	56	58
Lotyšsko	48	47	47	46	47	48	54	60	67	64	59	61	61	62	62	60	62	64	65
Lucembursko	106	109	108	110	113	113	111	114	117	122	128	127	127	126	126	123	126	129	130
Maďarsko	42	46	50	51	54	56	54	59	61	55	54	53	51	51	50	50	52	56	55
Malta	68	70	69	66	65	65	67	66	70	71	72	73	73	75	75	74	76	77	77
Německo	98	99	99	98	96	96	96	94	97	98	97	96	94	96	94	93	95	96	96
Nizozemsko	92	95	95	100	98	97	97	96	99	102	105	106	104	104	104	102	106	106	107
Polsko	48	53	50	44	44	51	53	53	59	50	52	50	49	49	49	48	47	50	51
Portugalsko	73	75	76	77	77	76	75	76	79	80	80	80	77	76	75	73	76	78	79
Rakousko	97	100	99	98	98	97	97	98	101	103	103	103	102	102	102	100	103	105	105
Rumunsko	33	33	33	34	34	43	46	51	51	46	44	45	43	45	44	44	43	44	45
Řesko	75	74	74	78	79	80	81	83	86	88	90	89	86	82	78	75	76	77	76
Slovensko	36	35	36	40	44	46	49	54	60	63	59	59	59	59	59	58	64	66	67
Slovinsko	65	67	67	69	69	69	70	72	76	80	79	78	76	77	76	74	76	77	78
Španělsko	79	80	79	82	84	84	84	86	90	92	93	92	89	89	86	84	86	87	87
Švédsko	119	113	115	119	117	115	113	111	110	103	117	123	125	131	124	120	125	125	120
Velká Británie	129	125	125	115	115	118	119	120	108	101	105	104	111	109	115	125	116	110	110

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Príloha I Průměrná čistá mzda v období 2000-2018 (EU-15=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	90	90	90	90	91	91
EU-15	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgie	96	95	98	96	96	96	95	94	95	98	97	99	100	100	100	99	98	98	99
Bulharsko	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	23	25	26	28	29	31	34	36	38	40	41
Česká republika	40	42	42	44	44	45	47	49	50	53	53	53	53	54	55	55	56	58	60
Dánsko	91	88	90	90	92	91	92	95	96	99	101	101	99	100	99	99	97	99	100
Estonsko	30	30	33	34	35	38	42	46	49	47	47	48	49	52	53	56	59	60	63
Fínsko	80	79	81	82	85	86	89	95	97	100	99	99	99	99	97	97	97	97	96
Francie	99	100	101	98	96	97	98	98	97	99	98	99	98	100	99	98	97	96	96
Chorvatsko	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	48	49	50	51	52
Írsko	102	110	108	111	112	115	116	118	118	116	116	110	109	107	103	103	104	103	104
Itálie	88	86	83	84	81	82	82	81	83	84	84	83	82	82	81	81	82	81	80
Kypr	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	59	58	64	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	90	n/a	n/a	89	90
Litva	24	23	24	27	27	28	30	35	39	36	36	36	36	39	40	42	45	47	50
Lotyšsko	16	16	17	20	21	23	25	28	31	32	32	31	31	33	35	38	39	41	44
Lucembursko	133	134	140	140	134	135	135	131	132	134	129	127	128	128	127	126	123	127	125
Maďarsko	30	30	33	36	35	37	37	35	37	38	42	42	43	44	45	45	46	49	52
Malta	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	76	73	74	76	77	79	83	83	82	79	80	81	82	82
Nemecko	102	102	101	101	103	103	100	101	101	100	104	107	108	107	109	108	109	109	111
Nizozemsko	117	121	122	120	120	120	124	125	124	126	123	122	120	117	119	124	122	122	121
Polsko	40	41	41	42	40	39	40	45	47	47	49	52	53	55	57	59	59	61	62
Portugalsko	60	60	64	64	63	65	69	65	63	63	64	61	64	63	61	59	59	58	59
Rakousko	111	105	105	109	105	107	107	106	104	107	105	105	105	106	106	107	112	110	109
Rumunsko	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	29	29	31	32	32	33	35	38	41	44	48
Řecko	80	80	86	90	92	91	93	88	86	87	83	77	75	72	75	73	71	70	70
Slovensko	51	50	50	47	45	47	46	43	43	43	45	45	44	46	47	47	48	49	50
Slovinsko	43	45	48	51	52	53	54	56	57	55	57	58	58	58	58	57	57	57	57
Španělsko	89	87	89	90	87	86	85	84	87	88	85	85	85	86	87	90	88	87	87
Švédsko	92	92	94	92	94	95	97	104	107	108	106	107	109	109	109	107	104	104	104
Veľká Británie	117	119	118	120	123	121	123	124	121	116	115	112	111	110	108	109	110	111	111

n/a data nejsou k dispozici

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha J Míra zaměstnanosti (osob ve věku 15-64 let) v období 2000-2018 (%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	69,2	69,3	69,8	70,2	69,8	70,1	70,5	70,9	71,5	72,0	72,3	72,5	72,9	73,4	73,7				
EU-15	69,2	69,3	69,8	70,2	70,7	71,0	71,6	72,4	72,9	73,2	73,3	73,5	73,9	74,1	74,4				
Belgie	65,1	64,2	64,8	64,9	65,9	66,7	66,5	66,7	66,9	67,5	67,7	67,6	67,6	68,0	68,6				
Bulharsko	60,7	62,5	61,9	60,9	61,8	62,1	64,5	65,9	67,1	68,4	69,0	69,3	68,7	71,3	71,5				
Česká republika	71,3	70,8	70,6	70,2	70,0	70,4	70,3	70,5	71,6	72,9	73,5	74,0	75,0	75,9	76,6				
Dánsko	80,0	79,9	79,6	79,5	80,1	79,8	80,6	77,8	77,2	76,6	76,6	76,9	77,5	77,9	78,2				
Estonsko	70,9	70,4	69,3	70,5	70,5	70,7	72,8	74,7	74,8	75,1	75,2	76,7	77,5	78,8	79,1				
Finsko	74,5	75,0	74,9	74,5	74,2	74,7	75,2	74,9	75,2	75,2	75,4	75,8	75,9	76,7	77,9				
Francie	68,7	68,8	69,3	69,7	69,8	69,7	69,6	70,1	70,7	71,1	71,2	71,5	71,7	71,8	72,2				
Chorvatsko	n/a	n/a	n/a	62,6	63,5	63,3	63,0	64,1	63,9	63,7	66,1	66,9	65,6	66,4	66,3				
Irsko	71,5	71,7	71,5	71,7	72,5	73,9	74,9	71,2	71,1	71,8	71,8	72,1	72,7	72,7	72,9				
Itálie	60,1	60,6	61,1	61,5	62,8	62,5	62,6	62,1	63,5	63,4	63,9	64,0	64,9	65,4	65,6				
Kypr	69,2	70,7	71,2	72,2	72,6	72,4	73,0	73,5	73,5	73,6	74,3	73,9	73,4	73,9	75,0				
Litva	70,9	69,8	69,6	69,9	69,2	68,7	67,6	71,4	71,8	72,4	73,7	74,1	75,5	75,9	77,3				
Lotyšsko	67,4	67,6	68,6	68,9	69,3	69,1	71,0	72,8	74,4	74,0	74,6	75,7	76,3	77,0	77,7				
Lucembursko	63,6	64,0	64,8	64,6	65,8	66,6	66,7	67,9	69,4	69,9	70,8	70,9	70,0	70,2	71,1				
Maďarsko	60,1	59,6	59,7	60,6	60,5	61,3	62,0	62,4	63,7	64,7	67,0	68,6	70,1	71,2	71,9				
Malta	57,8	58,0	58,5	58,6	58,2	57,6	57,9	61,8	63,9	66,3	67,8	68,8	70,6	72,2	74,7				
Německo	71,1	71,4	71,7	72,1	72,6	73,8	74,9	77,3	77,2	77,6	77,7	77,6	77,9	78,2	78,6				
Nizozemsko	75,2	75,8	76,5	76,5	76,6	75,1	75,4	78,1	79,0	79,4	79,0	79,6	79,7	79,7	80,3				
Polsko	65,8	65,5	64,6	63,9	64,0	64,4	63,4	65,7	66,5	67,0	67,9	68,1	68,8	69,6	70,1				
Portugalsko	71,4	72,1	72,7	72,8	72,7	73,2	73,6	73,6	73,4	73,0	73,2	73,4	73,7	74,7	75,1				
Rakousko	71,0	71,0	71,6	72,0	70,4	71,4	72,4	74,6	75,1	75,5	75,4	75,5	76,2	76,4	76,8				
Rumunsko	68,4	67,3	63,4	62,2	63,0	62,3	63,6	64,1	64,8	64,9	65,7	66,1	65,6	67,3	67,8				
Řecko	63,8	63,3	64,1	65,0	66,2	66,4	66,7	67,3	67,5	67,5	67,4	67,8	68,2	68,3	68,2				
Slovensko	69,9	70,4	69,9	70,0	69,7	68,9	68,6	68,7	69,4	69,9	70,3	70,9	71,9	72,1	72,4				
Slovinsko	67,5	68,1	67,8	67,1	69,8	70,7	70,9	70,3	70,4	70,5	70,9	71,8	71,6	74,2	75,0				
Španělsko	65,4	64,7	66,6	68,0	68,9	70,0	71,1	73,9	74,3	74,3	74,2	74,3	74,2	73,9	73,7				
Švédsko	76,1	77,9	77,6	77,3	77,2	78,2	78,8	79,9	80,3	81,1	81,5	81,7	82,1	82,5	82,7				
Velká Británie	75,5	75,3	75,3	75,3	75,3	75,4	75,7	75,5	76,1	76,4	76,7	76,9	77,3	77,6	77,9				

n/a data nejsou k dispozici

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha K Míra nezaměstnanosti (osob ve věku 15-74 let) v období 2000-2018 (%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	6,7	6,3	6,7	7,2	9,2	9,1	8,3	7,2	7,0	9,0	9,6	9,6	10,4	10,9	10,2	9,4	8,6	7,6	6,8
EU-15	6,7	6,3	6,7	7,2	7,5	7,4	6,9	6,4	6,5	8,6	9,3	9,6	10,8	11,3	10,8	10,2	9,4	8,5	7,6
Belgie	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8	7,1	6,0
Bulharsko	16,4	19,6	18,2	13,7	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0	11,4	9,2	7,6	6,2	5,2
Česká republika	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0	2,9	2,2
Dánsko	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,7	6,4	7,7	7,8	7,8	7,4	6,9	6,3	6,0	5,8	5,1
Estonsko	14,6	13,0	11,2	10,3	10,1	8,0	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4	6,2	6,8	5,8	5,4
Finsko	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8	8,6	7,4
Francie	8,6	7,8	7,9	8,5	8,9	8,9	8,8	8,0	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4	10,0	9,4	9,0
Chorvatsko	15,6	16,0	15,3	14,1	13,8	13,0	11,6	9,9	8,6	9,3	11,8	13,7	15,8	17,4	17,2	16,1	13,4	11,0	8,4
Irsko	4,5	4,2	4,7	4,8	4,7	4,6	4,8	5,0	6,8	12,6	14,6	15,4	15,5	13,8	11,9	10,0	8,4	6,7	5,8
Itálie	10,0	9,0	8,5	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7	11,2	10,6
Kypr	4,8	3,9	3,5	4,1	4,6	5,3	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15,0	13,0	11,1	8,4
Litva	16,4	17,4	13,8	12,4	10,9	8,3	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	6,2
Lotyšsko	14,3	13,5	12,5	11,6	11,7	10,0	7,0	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8	9,9	9,6	8,7	7,4
Lucembursko	2,2	1,9	2,6	3,8	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0	6,5	6,3	5,6	5,5
Maďarsko	6,3	5,6	5,6	5,8	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	3,7
Malta	6,7	7,6	7,0	7,6	7,2	6,9	6,8	6,5	6,0	6,9	6,8	6,4	6,2	6,1	5,7	5,4	4,7	4,0	3,7
Německo	7,9	7,8	8,6	9,7	10,4	11,2	10,1	8,5	7,4	7,6	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0	4,6	4,1	3,8	3,4
Nizozemsko	3,7	3,1	3,7	4,8	5,7	5,9	5,0	4,2	3,7	4,4	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4	6,9	6,0	4,9	3,8
Polsko	16,1	18,3	20,0	19,8	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9	3,9
Portugalsko	5,1	5,1	6,2	7,4	7,8	8,8	8,9	9,1	8,8	10,7	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6	11,2	9,0	7,0
Rakousko	3,9	4,0	4,4	4,8	5,5	5,6	5,3	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7	6,0	5,5	4,9
Rumunsko	7,6	7,4	8,3	7,7	8,0	7,1	7,2	6,4	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8	5,9	4,9	4,2
Řecko	11,2	10,7	10,3	9,7	10,6	10,0	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	24,9	23,6	21,5	19,3
Slovensko	18,9	19,5	18,8	17,7	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1	6,5
Slovinsko	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0	6,6	5,1
Španělsko	11,9	10,6	11,5	11,5	11,0	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6	17,2	15,3
Švédsko	5,6	5,8	6,0	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,7	6,3
Velká Británie	5,4	5,0	5,1	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,1	7,9	7,5	6,1	5,3	4,8	4,3	4,0

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha L Reálná produktivita práce v období 2000-2018 (EU=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU-15	100	100	100	100	112	112	111	116	115	115	115	115	115	115	115	115	114	114	114
Belgie	115	116	117	117	131	131	130	136	135	138	136	137	139	138	138	138	137	137	135
Bulharsko	12	12	13	14	17	18	18	19	20	21	20	21	21	21	22	22	23	23	24
Česká republika	37	38	39	40	46	48	50	54	56	55	55	55	55	55	56	57	58	58	59
Dánsko	131	130	131	132	148	150	151	156	157	157	157	157	160	163	163	162	162	160	160
Estonsko	26	28	30	32	38	41	43	48	45	41	41	43	45	46	47	47	47	48	49
Finsko	101	101	103	106	122	123	124	132	133	129	130	131	130	130	128	126	128	128	126
Francie	113	112	112	111	125	125	124	129	130	131	129	130	131	131	131	129	128	128	127
Chorvatsko	n/a	n/a	n/a	38	43	45	46	46	47	45	44	44	44	44	42	42	44	45	46
Irsko	114	116	120	121	139	139	136	141	134	136	138	138	140	141	151	183	184	192	201
Itálie	111	110	110	109	121	121	120	125	122	122	121	120	115	113	110	109	108	107	106
Kypr	76	75	76	76	85	85	85	87	90	91	86	83	80	75	73	76	80	80	80
Litva	18	20	21	23	28	30	33	38	39	34	34	36	39	40	41	41	41	43	44
Lotyšsko	19	20	21	23	28	31	33	37	35	33	31	34	35	37	38	38	39	40	41
Lucembursko	277	274	278	280	312	313	317	342	336	316	319	315	302	307	307	295	301	290	285
Maďarsko	33	33	35	36	42	42	43	44	45	44	43	43	42	43	43	43	42	43	44
Malta	58	57	58	58	65	67	66	68	69	70	70	68	68	69	71	74	74	73	72
Německo	99	99	99	98	108	106	107	112	113	112	116	118	119	119	120	119	117	117	117
Nizozemsko	114	113	112	111	125	129	130	135	137	137	136	135	134	133	134	133	133	134	133
Polsko	24	24	24	26	30	30	32	35	36	38	39	40	41	42	42	43	44	45	47
Portugalsko	56	55	55	54	61	60	59	62	62	64	63	61	60	61	61	61	61	62	62
Rakousko	110	109	111	109	126	125	125	130	131	131	130	130	131	131	129	126	124	124	124
Rumunsko	13	14	15	16	20	21	21	24	26	26	25	26	27	28	28	29	30	31	32
Řecko	69	69	71	75	85	84	86	91	91	90	83	76	71	70	70	68	67	67	68
Slovensko	27	27	28	30	34	36	38	43	45	45	46	47	48	48	49	50	50	50	52
Slovinsko	49	49	51	53	58	59	61	66	68	66	65	66	65	65	65	65	67	67	68
Španělsko	80	82	80	79	87	86	85	88	87	87	84	82	80	80	81	82	84	85	85
Švédsko	114	110	112	115	131	131	132	138	137	137	141	141	141	142	142	144	144	142	141
Velká Británie	92	92	94	96	108	109	108	113	112	112	111	110	112	114	114	114	113	112	111

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty a zpracování